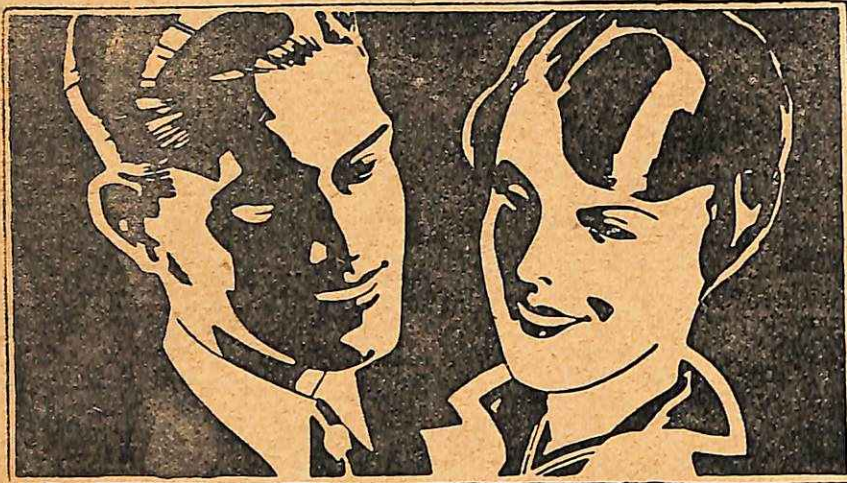

ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΙ ΚΕΡΔΙΖΟΥΝ ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Καταπολεμώσαι τὰ ἐπὶ τῶν ὀδόντων ἐπικαθίσματα

Θέλετε νὰ ἔχητε λευκότερους, ὁμαιοτέρους ὀδόντας; Ἴδου μίαν νέα μέθοδος ὅπως τὸ ἐπιτύχητε.

Ἐάν ζητήτε νέαν ὁμορφιὰ καὶ νέα θέλητρα, δοκιμάσατε τὸν νέον τοῦτον τρόπον.

Ψάψατε τοὺς ὀδόντας σας διὰ τῆς γλώσσης, καὶ θὰ αἰσθανθῆτε τὴν παρουσίαν ἐπικαθίσματος· ἐν εἶδος ὀλισθηροῦ ἐπιστρώματος.

Ἐφ' ὅσον τὰ ἐπικαθίσματα διατηροῦνται ἐπὶ τῶν ὀδόντων, τὸ μείδιμά σας εἶνε ἐστερημένον πάσης χάριτος.

Σήμερον ἐφευρέθη ἡ Πέψοντεντ νέον εἶδος ὀδοντόπαστας. Ἀποσυνθέτει τὰ ἐπικαθίσματα. Διατηρεῖ τοὺς ὀδόντας στιλπνοτάτους.

Δοκιμάσατε τὴν Πέψοντεντ. Ἴδετε πόσον καθαροὶ φαίνονται οἱ ὀδόντες σας κατόπιν χρήσεως. Ὀλίγων ἡμερῶν χρήσεως τῆς ὀδοντόπαστας ταύτης θὰ σὰς καταπείσῃ καθ' ὁλοκληρίαν περὶ τῆς ἀποτελεσματικότητός της.

Ἀγοράσατε σήμερον τὴν ὀδοντόπασταν ταύτην.

Pepsodent ΚΑΤΑΤΕΒΕΝ
ΣΗΜΑ

ΠΕΨΟΝΤΕΝΤ ἡ νέα Ἀμερικανικὴ ὀδοντόπαστα
Γεν. Ἀντιπρόσωπος Π. ΠΕΡΟΓΛΟΥ, Πλατεία Ὁμονοίας 3—Ἀθήναι

ΑΓΟΡΑΖΩ γραμματόσημα διασδήποτε ἀξίας εἰς τὰς πλέον συμφερούσας τιμὰς, ἀσφράγιστα καὶ ἐσφραγισμένα.
ΠΡΟΤΙΜΩ ΤΟΝ ΑΝΩ ΤΥΠΟΝ γραμματοσήμου. Δίδω δάνεια ἐπὶ γραμματοσήμων (συλλογῶν, στόκ, κλπ.) Ἐνδιαφέρομαι διὰ παλαιὰς ἐπιστολάς με γραμματόσημα.

ΔΗΜ. Α. ΣΠΑΝΟΣ

Πλατεία Κλαθυμῶνος. Ὁδὸς Γερμανοῦ Παλαιῶν Πατρῶν

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΓΚΡΕΚΑ

Ἐῖδε ὥραια μετ' ἐν
ELIDA

Μαλλιά ζωηρά καὶ σὰν μετὰξι μόνον μετ' **Schampo Elida** Τὸ σαποῦνι τὰ βλάπτει. Εἰς τὸ κουρεῖον, εἰς τὸ σπῖτι πλένετε τὰ μαλλιά σας μόνον μετ' **Schampo Elida** τὸ ὁποῖον δὲν περιέχει σόδα.

ΤΙΜΗ ΦΑΚΕΛΛΟΥ

Δρχ. 8 - Δύο πλυσίματα

Shampoo

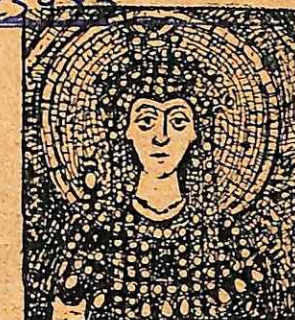
ΓΚΡΕΚΑ

ΕΤΟΣ Γ'. ΤΟΜΟΣ Ε'. ΑΡΙΘ. 54
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΓΕΡ 29

**ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ**

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΕΧΝΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ
Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ
Β. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ἐτησίᾳ Δρ. 200
Ἑξαμηνίᾳ Δρ. 100
Τρίμηνυ Δρ. 50
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Λίρα 1

ΠΩΣ ΕΚΦΡΑΖΕΤΑΙ Ο ΡΟΜΑΙΝ ΡΟΛΛΑΝ ΓΙΑ ΤΟ ΡΕΠΕΡΤΟΡΙΟ ΤΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Ο αἰώνας μας εἶδε ν' ἀναπτύσσεται ἓνα δραματικὸ εἶδος ποὺ στάθηκε ἀπείρως τυχερό: τὸ ἀστικὸ δράμα. Βγαλμένο ἀπὸ τὴν μελοδραματικὴν κωμῳδίαν τοῦ 18ου αἰώνος, τὸ εἶδος αὐτὸ προερχόταν ἀπὸ μιὰ βαθεῖα μεταβολὴ τῆς κοινωνίας: ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτο μιᾶς τάξεως στὴν ἐξουσία. Ἡ εὐλογία ἄλλως τε ἐπιτυχία του—ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε προσωπικὴ ἀντιπάθεια—ὡφείλετο στὸ ὅτι ἀντιπροσώπευε τὴν ψυχὴ τῆς νικητρίας αὐτῆς τάξεως, τὰ προβλήματα τῆς καὶ τὴς ἀνησυχίες της. Τίποτε ὀρθότερον γιὰ τὴν τέχνη ἀπὸ τοῦ ν' ἀποδαίνει ὁ ἐρμηνευτὴς τῆς σύγχρονης ζωῆς.

Ἀτυχῶς ἡ ἀστικὴ τάξη τοῦ 19ου αἰώνος, ἐντελὴς διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνη τοῦ 16ου καὶ τοῦ 17ου, ἀσχολεῖται περισσότερο μὲ πρακτικὰ ζητήματα παρὰ μὲ ζητήματα ἀνιδιοτελεῖ καὶ μάλιστα καλλιτεχνικά. Αὐτὸ κανεὶς τὸ ἀντιλαμβάνεται μὲ δυσαρέσκεια ἀπὸ τὸ θέατρο ποὺ τὴν ἀντικατοπτρίζει. Οἱ ἀντιπρόσωποι της, ὁ Augier καὶ ὁ Dumas υἱὸς δὲν πάσχισαν καθόλου νὰ δημιουργήσουν χαρακτήρες, σὰν τὸν Μολιέρο, ἢ καταστάσεις, καθὼς ἤθελε ὁ Diderot, ὅπου θὰ παρουσιάζοντο οἱ οἰκογενειακὲς τραγωδίαι καὶ οἱ ἀτομικὲς συμφορὲς: καὶ ὅταν ἀκόμα ἔτυχε νὰ τὸ κατορθώσουν αὐτό, ποτὲ δὲν πέτυχαν θριαμβευτικά. Ἐκεῖνο ποὺ πρωτεύει

ἀπὸ κάθε τι σ' αὐτοὺς εἶναι μερικὰ προβλήματα οἰκογενειακῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, ποὺ ἡ καινούργια κοινωνία παρουσιάζει χωρὶς ὅμως νὰ θρίσκη καὶ τὴ λύση τους. Εἶναι φυσικὸ παρόμοια ἔργα νὰ ἐπροκάλεσαν ζωηρὸν ἐνδιαφέρον

Ρομαὶν Ρολλὰν
Γελοιογραφία τῆς «Ὀδμηαντέ»

στὴν ἐποχὴ τους εἶναι ἐπίσης φυσικὸ τὰ ἔργα αὐτὰ νὰ σβύνουν μὲ τὴν ἐποχὴ τους, ὅταν ἀντλοῦν τὴν ἀξία τους ἀπὸ

μιὰ «θέση» (*) καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ζωὴν διότι μιὰ κοινωνικὴ μεταρρύθμιση εἶν' ἀρκετὴ γιὰ ν' ἀποθῇ ἓνα θέμα χωρὶς ἐνδιαφέρον. Τὸ θεατρικὸ αὐτὸ εἶδος εἶναι ἴσως ὠφέλιμο στὴν κοινωνία καὶ γιὰ τὴν τελειοποίησίν της· μὴν ποῖ μάλιστα νάναί ὠφέλιμο καὶ στὸ κοινὸ διότι τὸ ἀναγκάζει νὰ σκέπτεται. Πρέπει ὅμως διαρκῶς ν' ἀνανεώνεται. Μολογόντι εἶναι ὁ καθρέφτης ἐνὸς κόσμου ποὺ διαρκῶς ἐξελισσεται, ἀν καὶ ἀποβαίνει ὁ βοηθὸς καὶ ὁ σύμβουλος τῶν νομοθετῶν καὶ τῶν νομοθετῶν, ἀν καὶ χτυπᾷ πληγὰς προερχόμενες ἀπὸ τὴς κακοήθειας τῆς σύγχρονης ὁργανώσεως, ποὺ ἓνας ἐπίδεσμος μὴν νὰ καταπραῖνῃ—ἐν τοῦτοις ὅλοις τοῖς θέματι ἐξέπεφτον πάντα στὰ εἴκοσι ἢ στὰ τριάντα χρόνια διότι λίγα ἔχουν αἰώνιο βάθος· καὶ ἂν ἴσως ὑπάρχουν ἓνα-δύο τέτοια, δὲν βλέπω καμμιά μεγαλοφυΐα νὰ τοὺς ἔδωκε τὴν αἰώνια σφραγίδα της. Εἶναι μιὰ τέχνη οὐσιωδῶς μεταβατικὴ· ἡ σημερινὴ τῆς δύναμις ἀποβαίνει ἡ αὐριανὴ τῆς ἀδυναμίας, καὶ ἂν τὸ θέατρο μας τοῦ λαοῦ ἀπευθύνετο τῶρα σ' αὐτή, θὰ χρειαζόταν ἓνα καινούργιο δραματολόγιο. Διότι τί ἐνδιαφέρον θὰ εἶχανε γιὰ τὸ λαὸ ἀστικὰ προβλήματα, περιοριζόμενα στὸν ἀστικὸν κόσμον; Ὅλα ἔπρεπε, διατηρώντας τὸ εἶδος, νὰ τὸ ἀνανεώσῃς ἀμέσως, καὶ νὰ τὸ προσαρμόζῃς σὲς καινούργιες συνθήκες.

Προσθέτω ὅτι ἂν τὸ προηγούμενο

(*) Thèse

ΑΠΟ ΤΑ ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΑ ΤΟΥ ΕΦΕΤΕΙΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΟΥ

ΣΕ ΜΙΑ ΚΩΧΗ

Σε μιὰ κώχη παντέστημη
τόρρανο τόχουν θάψει.
Καντηλάμι δὲ βρόθηκε
μιὰ ψυχὴ νὰ τοῦ ἀνάψει.

Δὲν ταράζει τὸν ὕπνο του
οὔτε γέλοιο οὔτε θοῆνος.
Κι' ὁ σταυρός, ποὺ τοῦ βάλανε,
σάπιος γέρνει κ' ἐκεῖνος.

Μιὰν αὐγούλα ποὺ πέρασα,
δυὸ κλαδάκια ταιριάζω
καὶ σταυρὸ στὸ κεφάλι του
γονατίζω καὶ βάζω.

Καὶ μιὰ φούχτα δροσόλουστα
τῶν ἀργῶν λουλουδάκια
σὰν στεφάνι τὰ τύλιξα
στοῦ σταυροῦ τὰ κλαδάκια.

Ξάφνου ἡ κώχη ἡ παντέρημη
πῶς γεμίζει τραγούδια!
Νά, πουλάκια, ποὺ παίζουνε,
νά, λευκὰ πεταλούδια

Κ' ἓνας ἥλιος δλόχρυσος
Πλημμυρῶ στὸ στεφάνι
καὶ τὶς στάλες, ποὺ κρέμονται,
καντηλάκια τὶς κάνει.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΕΡΗΜΟ ΧΩΡΙΟ

Δάμνον' σιὰσπρόθολα νερά τοῦ πελάγου τὰρπάγια
καὶ μυρωδάτες, δροσερὲς ἀργοπερνοῦν οἱ αἶρες
τὰ χοροπούλια πλάνταξαν σὲς στοιχειωμένους κρύφτες

καὶ τὸ φεγγάρι τοῦ χαμηλοῦ γέρνει νὰ βασιλέψη..
Σέρνει τὰ πρωτογρόματα τἀλείρι ὁ ζευγολάτης
κι' ὁ τσέλιγκας χλωρὸ τυρὶ γιομίζει τὸ καδοῦλι

τῶν λεβαδειῶν ὁ βασιλεὺς κι' ὁ ἀρχοντας τῶν λόγκων
πῆραν τὶς σιράτες κοπελλιές, γερόντιου παλληκάρια
καὶ τὸ χωριὸ ρημώθηκε καὶ τὸ χωριὸ ἀπαντέχει!

Μ. ΚΑΛΛΟΝΑΙΟΣ

σθητο σὲ κάθε ἐντύπωση, εἶναι ὁ λαὸς
αὐτὸς ποὺ παρέμεινε παιδικὸς παρ'
ὅλες τὶς ἀτιμώσεις καὶ τὶς ἀθλιότητες,
ἀναπολεῖ τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου:
«Πᾶς τις ὁ σκανδαλίζων ἕνα τῶν παι-
δίων τούτων...»
Ἄλλως τε, ἔχω τὴν πεποίθηση ὅτι
σ' ἕνα θέατρο πραγματικὰ προσεῖδ' ὁ
ὅλος, ὅπου ἄντρες, γυναῖκες καὶ παι-
διὰ θὰ ἦσαν συναθροισμένοι οἰκογενεια-

κῶς, τὸ κοινὸν θὰ εἶταν σὲ θέση νὰ
ἐξελέγξῃ μόνο του καὶ νὰ ἐπιβάλῃ στὴ
σκηνὴ τὸ σεβασμὸ σὲ κάθε τί ποὺ
ἀπαιτεῖ σεβασμὸ. Τὸ ἐνστικτο τῆς αὐτο-
συντηρήσεως εἶναι δύναμις ἐξαιρετικὰ
ισχυρά: ἕνας λαὸς ὕγινης δὲν παρασύ-
ρεται στὴν καταστροφὴ «ἐλαφρῶς τῇ
καρδίᾳ» σὰν συρφετὸς ἀχρήστων.

Μετὰφρ. ΓΕΩΡΓ. Α. ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

Ν. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Ο ΦΙΛΟΣ ΜΟΥ Ο ΠΕΖΑΝΟΣ

ΒΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

ἂ χέρια μου ἔτρεμαν
ἀκόμα ὅπως τὴ στιγμή
ποὺ πρωτοάνοιξα τὸ
μπιλιετάκι. Ὁ Πέτρος
Πεζανὸς ἕνας ἀπ' τοὺς
καλλίτερος φίλους
μου, ὁ καλλίτερος, ἄρ-
ρωστος σ' ἕνα συνοι-
κιακὸ παληόσπιτο, μὲ
ζήτηγε. Ἴσως νὰ πέθαινε. Ἴσως καὶ
νὰ εἶχε πεθάνει. Δὲν εἶπα τίποτα στὴ
γυναῖκα μου—ἦταν ἐπιδημία κείνη τὴ
χροινὰ καὶ θὰ φοβόταν γιὰ τὸ κορι-
τσάκι μας—καὶ πῆγα. Ἀπόγευμα.
Μιὰ ἀπ' τὶς γκρίζες Νοεμβριανὲς μέ-
ρες μὲ τὸν μολυβὶ οὐρανὸ, τὰ πνιχτὰ
σύνεφα, τὸν ψυχρὸ ἄνεμο τοῦ φτινο-
πωριοῦ ποὺ φέρνει ἀνατριχίλλες, τὰ
κοκκινισμένα φύλλα στὰ γυμνὰ δέν-
τρα. Σ' ὅλο τὸ δρόμο δὲν μοῦ ἔφευγε
ἡ θλιβερὴ ἐντύπωση ἀπ' αὐτὰ ὅλα.

Μ' ἀνέβασαν ἀπάνω. Ἐνα ἔλεεινὸ
σπίτι, χειρότερο ἀπὸ ὅσο τὸ φαντά-
στηκα. Ἡ σκάλα ἔτριξε καὶ τὰ
σανίδια του ὑποχωροῦσαν, σὰ
νᾶχαν σοῦστα, ἀπ' τὸ βάρος
τῶν βημάτων. Δυὸ πόρτες
σανιδένιες, δεξιὰ κι' ἀριστερά.
Προχώρησα ἀριστερὰ καὶ ἔ-
σπρωξα. Πολὺ μικρὴ καμα-
ροῦλα γυμνὴ ἀπ' ὅ,τι χρεια-
ζόταν καὶ γεμάτη ἀπὸ θλιβερὴ
ἐρημιά.

Δὲν μὲ γνώρισε ἀμέσως.
Ὁ γιατρὸς τοῦ μίλησε δυνατὰ
στὸ αὐτί. Τὰ κατάλαβε ὅλα.
Τότες ἀνοίξε καλὰ τὰ μάτια,
τέντωσε τὰ λερὰ χέρια του,
εἶχε μιὰ ἀνησυχία ὅλο ἀγωνία
κι' ἱκανοποίηση μαζί. Πάσκισε
ν' ἀνασηκωθῇ. Χωρὶς κανένα
φόβο, ἀσυλλόγιστα τὸν ἀγκά-
λιασα, τοῦ χάιδεψα τὰ πηχτὰ
μαλλιά, τοῦ φίλησα τὸ λιγδω-
μένο μέτωπο.

— «Εὐχαριστῶ Νίκο μου!»
καὶ τὰ ξεραγιανὰ χέρια του
πασπάτευαν τὶς πλάτες μου.
«Πεθαίνω καὶ εἶμαι εὐχα-

ριστημένος ποὺ δὲν θὰ λυπηθῇ...
κανεὶς γι' αὐτό. Ἐπρεπε νὰ τὸ
κάνω... ἀπὸ καιρὸ... μὰ νὰ ποὺ
μοῦρθε... χωρὶς νὰ τὸ περιμένω. Πῆς
μονάχα στὴ Σμαράγδα μου—μὰ νὰ
μὴ ξεχάσης—πῆς τῆς πῶς δὲν ἔφυγε
ποτέ... μῆτε ἀπ' τὸ νοῦ... μῆτε ἀπ'
τὴ καρδιά μου. Καὶ ἄς μὲ συγχω-
ρέση... ὅ,τι ἔκανα ἦταν γιὰ κείνην...
γιὰ τὴν εὐτυχία της... Δὲν ἤμουν
τρελλὸς... Πάλαιψα... πάλαιψα...
μὰ δὲν μπόρεσα... Δὲν ἦταν βολετό...
Καὶ στὴ Λιλίκα σου... τὸ κοριτσάκι
σου... ἄχ, αὐτὴ ἡ Λιλίκα σου...
Θεὲ μου... Θεὲ μου...»

Δὲν ἄργησε νὰ πεθάνῃ... Τοῦ
ἐκλείσα τὰ μάτια καὶ ἔκλαισα ὅπως θὰ
τῶκανα γιὰ ἕνα ἀδερφό μου. Ἦμουν
ἕνας ἀπ' τοὺς πέντ' ἔξ' ποὺ παραστά-
θηκαν στὴν ἐκκλησιά, κι' ἔπειτα στὸ
μνήμα. Ὅταν γύρισα πέρασα ἀπ' τὸ
Ζάππειο. Μιὰ λιπαρὰ φθινοπωριά-
τικη. Χώθηκα στὸν κόσμο τῆς χαρᾶς,

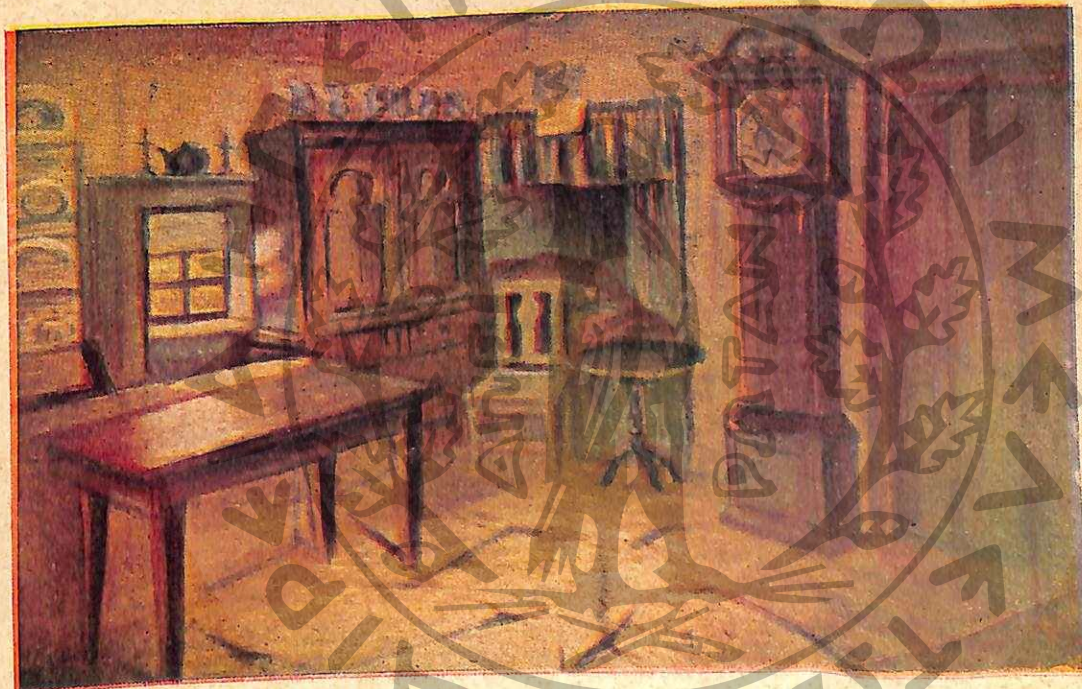
ἀντάμωσα παιδάκια ποῦμοιαζαν σὰ
ζωντανὰ λουλούδια μὲ τὰ πλουμιστὰ
φορεματάκια τους... Δὲν μπόρεσα νὰ
ξετιναχτῶ ἀπ' τὸν βαρὺ ἐφιάλτη.
Ἐπρεπε νὰ περάσουν πολλὲς μέρες γιὰ
νὰ μοῦ μείνῃ μόνο ἡ λυπηρὴ θύμηση.

**

Συχνὰ μιλάγαμε γι' αὐτόν. Ἐκανε
ἐντύπωση ἡ ζωὴ καὶ ἡ δύναμη ποὺ
φρόλιαζαν στὸ ὥραϊο του κορμὶ καὶ ἡ
περήφανη ὀρμὴ ποὺ ξεχείλιζε ἀπ' τὴ
ψυχὴ του καὶ ἡ εὐγένεια τῶν ὀραίων
του ἰδανικῶν. Τύπος ἐκπληκτικῆς δρά-
σης, μὰ κατὰ βάθος ἕνας ἰδαλγὸς γε-
μάτος πάθος καὶ τρυφερότητα.

Τὸν γνώρισα ἕνα πρωτὶ στὶς δέκα
στὴ θυρίδα μιᾶς Τράπεζας. Εἶχε μιὰν
ἐπιταγὴν ποὺ δὲν τοῦ ἐξαργύρωναν ἀν
ἕνας γνωστὸς τοῦ γραφεῖου δὲν πιστο-
ποιοῦσε τὴ ταυτότητά του.

— «Μὰ δὲν ἔχω κανένα γνωστὸ!»
διαμαρτυρήθηκε «εἶμαι ξένος, κι' ἀ-

Ἐνα σπιτί χειρότερο ἀπὸ ὅσο τὸ φαντάστηκα

κόμα προχθές ήρθα να εγκατασταθώ στην Αθήνα».

Ετυχα δίπλα του περιμένοντας σειρά. Άκουσα τὰ λόγια καὶ τὸν πρόσεξα. Τὸ νὰ τὸν κυτᾶω καλὰ ἔμοιαζε σὰν μιὰ ἀντανάκλαση ποὺ φέγγει μέσα μας ὅταν τυχαίνει τὸ μάτι μας νὰ ξεκουράζεται σὲ κάτι ποὺ μᾶς ἐλκύει. Ἦταν ἐντελῶς ἔτσι ὁ ξένος. Καὶ χωρὶς νὰ τὸν χάσω ἀπ' τὰ μάτια εἶπα στὸν ὑπάλληλο τοῦ γκισέ:

— «Γνωρίζω τὸν κύριο» καὶ τὸ στυλὸ βρέθηκε στὰ χέρια μου.

Ὁ κύριος γύρισε καὶ με κύτταξε. Μάζεψε τὰ φροντὶα του, καὶ ἡ φυσιογνωμία του ἔτσι ἐπιφυλακτικὴ ὅπως μοῦ δειχτήκε καὶ λίγο ἀπορημένη, πήρε μιὰ λεπτὴ «distinction» ποὺ ἔκανε νὰ βρεθῇ ἡ ὑπογραφή μου στὸ τσέκι. Δὲν θυμᾶμαι τώρα καλὰ ἂν μ' εὐχαρίστησε, ἂν με φανέρωσε μ' ἓνα σωρὸ τύπους τὴν ὑποχρέωση ποὺ ἀπόκτησε ἀπέναντί μου, μὰ τοῦτο θυμᾶμαι καλὰ. Τῇ στιγμῇ ποὺ ἔβγαينا ἀπ' τὴ Τράπεζα με μιὰ βαθειὰ καὶ περίεργη συλλογὴ, ἓνα χέρι νὰ σφίγγῃ τὸ μπράτσο μου. Ἦταν ἐκεῖνος. Μοῦ εἶπε:

— «Λοιπόν; Ἄς ξαναφτιάξουμε τὴ γνωριμία μας ἀφοῦ μέ... γνωρίζατε».

Καὶ ἓνα ἄδρὸ χαμόγελο ἤρθε νὰ βοηθήσῃ τὰ λόγια του. Πολὺ κομψός, φυσικὰ κομψός, καὶ με γοῦστο ποὺ ἔδειχτε ἀνθρώπο ποὺ ἤξερε νὰ εἶναι σοβαρὸς ὅσον κι' ἂν φαινόταν πολὺ νέος. Μοῦ ἔδωσε τὴν κάρτα του βγαλμένη ἀπὸ πορτοφόλλι με δέξμα κροκοδείλου καὶ γεμάτο ὀλοκαίνουργα, κολλαριστὰ τῶν χιλιῶν. Τὴ διάβασα: Πέτρος Πεζανός. Παρὶ νὰ φανταστῶ ποτὲ πῶς ἡ δυὸ ἐκεῖνες λέξεις θὰ ἔπερναν μιὰ μέρα τόσο μέρος στὴ ζωὴ μου.

Με πῆγε με τ' αὐτοκίνητό του, μιὰ ὑπέροχη Lincoln σ' ἓνα ἐκλεκτὸ ζαχαροπλαστεῖο, προσπάθησε με πολλὴ εὐγένεια καὶ λεπτότητα νὰ μοῦ ἐξηγήσῃ πῶς ἡ γνωριμία μας δὲν μπορούσε νὰ μείνῃ μιὰ ἀπλὴ σύμπτωση, παρὰ ἴσως ἦταν χαριτωμένη ἀφορμὴ νὰ γίνουμε ἐκλεκτοὶ φίλοι. Τὸ κέφι του ἦταν ζωηρὸ καὶ μιλοῦσε χαριτωμένα καὶ ἔβγαινε. Καὶ με ὅλη μου τὴ δυσκολία νὰ γνωρίζομαι καὶ νὰ σχετίζομαι μετὰ με καινούργιους ἀνθρώπους, αὐτὸς ἔδωσε μιὰ σπρωξιὰ καὶ παραμέρισε τὸν καθένα στὴ καρδιά μου.

Ερχόνταν ἀπ' τὴν Αἴγυπτο. Μόλις παντρεμένος ἐκεῖ μ' ἓνα πλούσιο κορίτσι, ἤρθε νὰ εγκατασταθῇ στὴν Αἴθνα γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ ἓνα

παλῆό του ὄνειρο. Νὰ ἐργαστῇ στὴν Ἑλλάδα. Εἶχε ἐντελῶς δικές του ἰδέες, πλούσιες σὲ εὐγένεια, ξεχειλισμένες ἀπὸ αἰσθηματικότητα, ἀσειρευτές σὲ ἀσυμμάζωχτη αἰσιοδοξία καὶ λογάριζε μ' αὐτὰ καὶ με τὴ σχετικὰ καλὴ περιουσία του ν' ἀνοίξῃ σπιτί καὶ γραφεῖο καὶ νὰ ζήσει στὴν Ἀθηναϊκὴ κοινωνία, γιὰ τὴν ὁποία εἶχε τόση τρυφερὴ συμπάθεια. Κι' αὐτὰ ὅλα ἔδιναν στὸ μέτωπό του τὸ ἀνοιχτὸ δυνατὴ λάμψη καλωσύνης σὰν τὸν οὐρανὸ τὸν ἀσυνέριστο.

Τὸν ἔφερα σπιτί μιὰ μέρα ἐντελῶς πρόχειρα καὶ χωρὶς ἐτικέτα, τοῦ σύστησα τὴ γυναῖκα μου καὶ ἀπόρησα σχεδὸν γιὰ τὴ συγκινητικὴ στοργὴ ποὺ ἔδειξε στὴ μικρὴ μας τὴ Λιλίκα. Τὴν εἶχε στὰ γόνατά του τῆς χάιδευε τὰ καστανὰ μαλλιάκι καὶ ἀλήθεια τότε ἐννοίωσα πόσο περισσότερο τρυφερὸς μπορούσα νάμαι στὸ κοριτσάκι μου καὶ πόσα χάδια ἦταν ἀκόμα ποὺ δὲν τῷχα κάνει... Κι' ἐκεῖνη τόσον τὸν συμπάθησε ποὺ σὲ λιγάκι τὸν ἔλεγε «Θεῖο». Τὸ βράδυ εἶπμε νὰ τὸν κρατήσουμε στὸ τραπέζι. Ἀδύνατο. Δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ τὴ γυναῖκα του. Μέσα στὰ λόγια του πλεχόταν ὁ πόνος ἑνὸς μεγάλου ἔρωτα ποὺ τόσο καλὰ καταλάβαινε ἡ γυναῖκα μου κι' ἐγώ. Τοῦ χτύπησα χαμογελῶντας τὴ πλάτη καὶ δὲν ἐπιμείναμε.

— «Πολὺ συμπαθητικὸ παιδί» μοῦ εἶπε ἡ Λέλα. Μιλοῦσαμε ὅλο τὸ βράδυ γιὰ κεῖνον. Ἀκόμα καὶ στὸ κρεββάτι δὲν τὴν ἄφησα νὰ κλείσῃ μάτι.

— «Μὰ ἐσὺ εἶσαι ἐρωτευμένος μαζί του!» μοῦ ἔκανε μιὰ στιγμὴ ἐνῶ ἔγερνε τὸ κεφάλι της στὸν ὄμο μου.

Κάποτε τοῦ εἶπα:

— Θὰ πάθῃς τὴ γυναῖκα σου καὶ θάρθετε. Ἡ γυναῖκα μου ἐπιμένει πολὺ σ' αὐτὸ καὶ μάλιστα με μάλωσε ποὺ δὲν σοῦ τῶπα τόσο καρό.

— «Ἀμ' ἐκεῖνη ἡ Λιλίκα μου; Ὅλο γιὰ σένα παραμυλάει».

Ἦρθαν. Ἡ γυναῖκα του νεώτατο κορίτσι, ἔμμορφο, δὲν χόρταινε νὰ τὴ βλέπῃς. Λίγο ντροπαλὴ γιὰ τὴ ξαφνικὴ γνωριμία μας. Αὐτὸ τὴν ἔκανε πρὸ γλυκεῖα. Πολλὲς φορὲς τὴν ἔπιασα νὰ κρυφοκυτᾶτῃ τὸν ἀντρούλη της με θαυμασμό κι' ἀγάπη, ὅσο κείνος γεμάτος ζωὴ καὶ ἐκφραζόμενος ἐδίδωκε μετὰ ἐμπιστοσύνη κι' εὐλικρίνεια τὰ ὁράτια του σχέδια γιὰ τὸ μέλλον. Αὐτὴ ἡ ἀφοσίωση μ' ἔκανε νὰ συμπαθῶσω πρῶτο τὸ ζευγαράκι μας καὶ μ' ἓνα νόημα κατάλαβα πῶς κι' ἡ γυναῖκα μου ἀντιλήφθηκε τὴ μυστικὴ — μὰ τόσο φανερὴ — τρυφερότητα.

Δὲν θὰ ἤθελα ποτὲ νὰ πιστευτῇ πῶς ὁ Πεζανὸς ἦταν ἓνας ἐπιπόλαιος τύπος, με τὴ χαρακτηριστικὴ ζωηρότητα καὶ ἐξυπνάδα ποὺ ξεχωρίζει τοὺς ἀντιπαθητικοὺς κοσμοπολίτες, τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ξεροὶ ἀπὸ κάθε προσωπικὸ αἰσθημα μοιάζουν αὐτόματες μηχανές, ποὺ κάνουν νὰ δουλεύουν τὰ χεῖλη σὲ μιὰν ἀτέλειωτη σειρά ἀδείων φράσεων, τύπων συνηθισμένων διηγήσεων ποὺ κουράζουν, καὶ νὰ δείχνουν τάχατες ζωηρότητα καὶ εὐθυμία σὰν ξεθύμασμα ἀπ' τὸ κούφιο τους κεφάλι. Οἱ τύποι ποὺ ἔχουνε στὴ φυσιογνωμία τους φορμορισμένη μιὰν ἐκφραση μόνιμα κοσμικὴ, γεμάτη ἐπίδειξη, ποὺ κάθε τους γέλιο, κάθε τους λόγος εἶναι ἐτοιμασμένα καὶ ἀμπαλισμένα σὲ μιὰν ἀποθήκη δίχως φύλακα, ἀπ' ὅπου ἀντλοῦν ὅποτε θελήσουν.

Ὁ Πέτρος Πεζανὸς ἦταν ἄλλο πρᾶγμα. Ὅλος ζωὴ ποὺ τίποτα δὲν μπορούσε νὰ συντρίψῃ. Ἄν ἦταν ἔτσι ὁμιλητικὸς, ἦταν ἀπὸ μιὰν ἀχαλίνωτη νευρικότητα ποὺ προκαλοῦσε ἡ ζωηρότητα τοῦ διάθεσης, γεμάτη αὐτοπεποίθηση καὶ θέληση, ἔντονα προσωπικὰ. Νευρικὸς καὶ κεραυνοβόλος, εὐστόχος κι' ἀτσάλενος προκειμένου ν' ἀντιμεταπίσῃ μιὰν ἀντίθεση, ξανάπερτε στὴ γαλήνη τῶν αἰσθημάτων μόλις ἐνοιώθε τὴν ἐπιτυχίαν τῆς λογικῆς του. Ἀγγίζε με πολλὴ λεπτότητα θέματα, ποὺ εἶχαν ἐνδιαφέρον γενικὸ, γιατί στὸ χειρισμὸ τους χρειαζόντανε ἰδιαίτερη τέχνη καὶ καλὴ στοργή, καὶ με καταπληκτικὴ ἀκριβολογία καὶ θετικότητα ξεδιάλυσε ἐκεῖνο ποὺ ἤθελε νὰ ἀντικρούσῃ κι' ἐκεῖνο ποὺ ἤθελε νὰ πῇ. Ἀπ' αὐτοὺς ποὺ κάνουν τοὺς ἄλλους νὰ πιστεύουν σὲ κάποια τους ὑποβλητικὴ δύναμη. Ἀπ' αὐτοὺς ποὺ τραβοῦν τὴ πίστη, ποὺ δημιουργοῦν πεποιθήσεις ἢ κλονίζουν ἄλλες, γίνονται ὅσοτερά τὸ κέντρο μιᾶς ὁμαδικῆς ἐνωσης πολλῶν ἀτόμων ποὺ σκέφτονται, ἐκδηλώνουν καὶ ἐνεργοῦν κάτω ἀπ' τὰ νεύματά τους. Ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ὅταν τοὺς βλέπεις αἰσθάνεσαι ἀνακούφιση καὶ ὅταν ἀκούς τ' ὄνομά τους ἢ ἀπλῶς τὸ προφέρεις, νοιώθεις μιὰν ἀνωτερότητα.

Εὐλικρινὴς καὶ τίμιος. Γίναμε ὑπερβολικὰ σχετικοί. Ἡ γυναῖκάς μας νέες καὶ ἔξυπνες, συμπαθητικὲς καὶ καλές, χωρὶς ἐγωισμοὺς καὶ ἐπιθυμίες, ἔδσαν πρὸ σφιχτὰ τὴ δικὴ μας φιλία. Σύστησα τὸν Πέτρο σὲ πολλοὺς μου φίλους. Ἀπόκτησε πολλὰς σχέσεις, ἀνοίξε φαρδὺς ὁ κύκλος τῶν γνωριμιῶν του, γύρουναν

παντοῦ τὴ συντροφιά του, ὅλοι μαζί του ἔμεναν ἐνθουσιασμένοι, καὶ στὸ τέλος κρυφοκαμάρωναν ποὺ ἔγιναν αἰτία γιὰ ὅλα αὐτὰ.

Τὸ γραφεῖο του ἦταν σ' ἓνα ἀπ' τὰ πιὸ κεντρικὰ μέρη.

Συνήθιζα κάθε ἀπόγευμα στὶς ἑξ καὶ πέρα, νὰ περῶ νὰ τὸν πέρνω καὶ νὰ βγαίνουμε μαζί. Μὰ πάντα ἔπρεπε νὰ περιμένω ὥς ποὺ νὰ ξεμπερδέψῃ ἀπ' τοὺς διαφόρους ποὺ εἶχε συναλλαγὴ καὶ ποὺ δὲν ἦταν στιγμὴ νὰ μὴ μπαίνοβγαίνουν.

— «Ὅταν ἐπιτύχω...» «ὅταν τελειώσω αὐτὴ τὴ δουλειά...» «...Ὅταν ἐξασφαλίσω τὴν ἐγκρίση τοῦ Ὑπουργείου...» «...Ἐξέρεις, ὅταν σ' ἓνα μῆνα ξεπουλήσω ὅλα τὰ στόκ...» καὶ δὲν ἔπανε νὰ μοῦ ἐκθέτῃ τὰ σχέδιά του, τίς ἐπιχειρήσεις του. Καὶ μοῦ εἶχε τόση ἐμπιστοσύνη ποὺ μοῦ μπιστευότανε τὸ κάθε τι καὶ μοῦ γύρευε πολλὰς φορὲς τὴ γνώμη. Μοῦ κράταγε τὸ μπράτσο κι' ἀψηλὸς ὅπως ἦταν ἔγερνε πρὸς τὸ μέρος μου, νὰ μοῦ μιλήσῃ, νὰ συζητήσῃ νὰ με πείθῃ, νὰ μοῦ ἀναπτύσῃ... Τί ζωὴ! τί δύναμη! Τί ἀγῶνας μαζωμένος στὰ νεῦρα καὶ τοὺς μῦς ἑνὸς ἀνθρώπου, τί ἀντίδραση ἀδάμαστη, σ' ὅλες τίς δυσκολίες ποὺ, ὅπως μοῦλεγε, τοῦφραζαν κάθε λίγο τὸ δρόμο στὰ περὶφρανὰ του πετάματα. Μὰ δὲν τὰ λογάριζε.

Αὐτὸ τοῦδινε θάρρος, ἀντλοῦσε δύναμη, διπλασίαζε τίς δυνάμεις.

Καὶ σ' αὐτὲς τίς στιγμὲς ξαναμμένος ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του μοῦ μιλοῦσε γιὰ τὴ γυναῖκα του τὴ Σμαράγδα, καὶ ἡ φωνὴ του γινόταν πιὸ τρυφερή, λεπτὴ, καὶ πρόδινε χίλιους μυστικούς φόβους, κρυμμένες ἀνησυχίες ποὺ δὲν φανέρωνε ὅμως.

Γυνοῦσα με τὴ γυναῖκα μου ἀπ' τὸ θέατρο.

Εἶχε θανάσιο φεγγάρι. Καὶ κινήσαμε με τὰ πόδια γιὰ τὸ σπιτί. Σὲ τέτοιες περιστάσεις δὲ πέραμε αὐτοκίνητο. Μᾶς ἔμεινε, ἀπὸ τότε ποὺ εἰμασταν ἐρωτευμένοι, μιὰ ποιητικὴ διάθεση, ποὺ δὲν ἀφήσαμε ποτέ, γιατί μᾶς θύμιζε. Περάσαμε ἐμπρὸς ἀπ' τὸ γραφεῖο του. Παράξενο! Φῶς μέσα. Κι' ἀντικρὺ, στὸ τοῖχο, γιγάντια ἡ σκιὰ τοῦ κεφαλιοῦ του ἀκουμπισμένου στὸ χέρι. Τράβηξα τὴ γυναῖκα μου:

— Δὲν τὸν πέρνομε νὰ ξεσκάσῃ τῆς εἶπα. Ἀλλά... ὥς τώρα δὲν μπορῶ νὰ ξεγᾶσω τὴ θλιβερὴ ἐντύπωση καὶ τὴ μαύρη ὑποψία ποὺ σὰν μανιτάρι φύτρωσε μονομιάς μέσα μου.

— Ἐ! τοῦ φώναξα χαρούμενα ἀπ'

τὴ πόρτα «Τί κάνεις τέτοια ὥρα ἐδῶ;» καὶ τὸν πλησίασα. Εἶχε πραγματικὰ ἀκουμπισμένο τὸ κεφάλι στὸ χέρι του, βουτηγμένος στὴ συλλογὴ ἐμπρὸς σ' ὀρχνημένο γράμμα. Τινάχτηκε καὶ ἡ φυσιογνωμία του ξαναπῆρε τὸ γνωρῖμο τόνο.

— Ἡ δουλειὰς θένε νᾶσαι πάντα κοντὰ τους. Κι ὅπως τοῦτες τὲς μέρες μοῦ ἔτυχαν λίγο μπερδεμμένες, εἶμαι ὑποχρεωμένος ἅμα φεύγει τὸ προσωπικὸ νὰ ἐξακολουθῶ νὰ μένω καὶ νὰ δουλεύω μόνος μου.»

— Καὶ τὴ γυναῖκα σας; Πῶς τὴν ἀφήνετε ἔτσι μόνη; Τὸν ρώτησε ἡ Λέλα.

— Ἀ! ἡ Σμαράγδα μου, ἄρχισε νὰ συνηθίσῃ. Ἐπαψε νὰ εἶνε τὸ ἀνυπόμονο κοριτσάκι ποὺ περίμενε τὴν ὥραν νὰ γυρῇ τὸ ἀγόρι της νὰ παίξουν. Τώρα ἐργασία καὶ σοβαρότητα! Πρέπει κατὰ νὰ κρίνω... καὶ δυστυχῶς ἴσαστε τὰ τώρα δὲν ἔκανα τίποτα.

Μοῦ πρόσφερε ἀπ' τὰ ἐκλεκτὰ του ποῦρα καὶ μᾶς παρακάλεσε νὰ τὸν συγχωρήσουμε. Μοῦ ἔκανε τὴν ἐντύπωση πῶς εἶχε ἀδυνατίσῃ λιγάκι.

Ἀντιστάθηκε ὥς τὸ τέλος με μιὰ ἥρεμη γλῶσσα ποὺ ξεχύθηκε στὸ πρόσωπο τὸν ἐνῶ μαζί ξεχώρισα τὸ ἀχάρι μᾶς σκιάς ποὺ δὲν μοῦ ἄρεσε καθόλου καὶ μοῦκανε νὰ πονέσω.

— Εὐχαριστῶ μὴν ἐπιμένετε. Γι' ἀπόψε ἀδύνατο. Ἄλλη φορὰ ναί. Ἀφῆσε Νίκο νὰ τελειῶν αὐτὴ τὴ δουλειὰ με τὸ Ὑπουργεῖο ποὺ με νευρίασε, νὰ δῶ τί θ' ἀπογίνῃ καὶ μετὰ πάλι εἶμαι δικός σου.

Ἡ πεποίθησι καὶ ἡ ἀνησυχία μαζί, ἔδειγαν μιὰ τραγικότητα ποὺ δὲν φανερώθηκε ἀκόμα. Τὰ μάτια του ταῦρα ἔλαμπαν, τὰ νερά τους ἀστράφταν ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ ἀτανάκλαση καὶ τὸ μισανοιγμένο του στόμα ἔδειχτε ἓνα ζευγάρι χεῖλη λεπτὰ καὶ γλωμά. Πόσο με κόστιζε νὰ τὸν βλέπω. Τοῦ ἔσφιξα τὰ χεῖρα, τοῦ εὐχρηθίκαμε καλὴ ἐπιτυχία καὶ τὸν ἀφήσαμε. Περπατοῦσαμε βουβοί, σκεπτικαί. Ἀὐς πῶς ἓνας καινούργιος κόσμος σιγαλὸς καὶ θαμπὸς τράβηξε καὶ ρούφηξε τὴν διάθεσίν μας. Παρατήρησα πῶς ἡ Λέλα ἦταν στενοχωρημένη.

— Μήπως κουράστηκες; θές νὰ πάρομε ταξί;

— Ναί, Νίκο, ἔκανε πρόθυμα. Ἄς πάρομε. Θὰ σοῦ τῶλεγα μὰ σκέφτηκα πάλι μὴν εἶχες διάθεση νὰ περπατήσῃς μ' αὐτὴ τὴ φεγγαροβροδεῖα.

— Εἶχα... ἀλλὰ δὲν ξέρω... τώρα τὴν ἔχασα.

Λίγες μέρες μετὰ ἡ Κυβέρνησις ἔπεφτε. Τὸ Ὑπουργεῖο ἄλλαξε. Ἡ σκέψη μου στὸ Πεζανό. Τί ν' ἀπόκανε με τὴ δουλειά του; Πῆγα στὸ γραφεῖο του. Μόνον δυὸ ὑπάλληλοι. Ὁ ἓνας με πληροφοροῦσε πῶς ὁ Πέτρος ἔλειπε στὴ Σαλονίκη. Τίποτε ἄλλο. Ἡ γυναῖκα μου τὴν ἴδια μέρα γυρίζοντας ἀπ' τῆς Σμαράγδας μοῦπε πῶς τὴ βοήθη ἀνήσυχη. Κι' ὅσες φορὲς ὁ λόγος γιὰ τὸν ἀντρα της, τὴν ἔπιασε μιὰ νευρικότητα ποὺ δὲν μπορούσε νὰ κούρῃ. Ὁρισμένως ἡ δουλειὰ χάθηκε κι' ὁ φίλος μου ζημίωσε.

Τὸν ἀντάμωσα στὸ δρόμο τυχαῖα μετὰ λίγες μέρες.

— Ἦταν ἀνάγκη νὰ ἔφενγα ἀμέσως καὶ δὲν πρόφταινα νὰ σὲ εἰδοποιήσω. Στὴ Σαλονίκη ἐτοίμασα καινούργια κομπινάντσια ὥστε ἡ χασούρα μου ἀπ' τὸ Ὑπουργεῖο τοῦλάχιστον νὰ σκεπαστῇ λιγάκι... γιατί δὲν ἦταν ἀστεία.»

Στὸ ὕψος τὸν ἡ ἴδια ἐκφραση. Τὰ μάτια του πετοῦσαν ἀστράπες, ὁ τόνος του ζεστός καὶ ἀποφασιστικὸς σὰν πάντα. Ὁ φίλος μου ὁ ἴδιος, με τὸ ἴδιο κουράγιο νὰ ξαναθεμελιώσῃ καινούργια δουλειὰ. Δὲν τόλμησα νὰ τὸν ρωτήσω λεπτομέρειες. Κάνει τόσο κόπο, μέσα ἀπ' τίς ἐλπίδες καὶ τὴν αἰσιοδοξία τοῦ ἄλλου, νὰ ξεχωρίσῃς ἐσὺ τὴ δικαιολογία ποὺ στερεώνει τὴν ἀπαισιοδοξία σου. Πῆγαμε στὸ συνηθισμένο μας κέντρο ὅπου δὲν δέχτηκε νὰ πληρώσω οὔτε πεντάρα γιὰ ὅσα κοσμομάραμε. Μοῦ φάνηκε παράξενο πῶς δὲν μ' ἀφῆσε ὅπως πάντα νὰ πάῃ στὸ γραφεῖο του. Τοῦ τὸ εἶπα καὶ με κύτταξε με χαριτωμένη ἀπορία.

— Μὰ! δὲν σοῦ τῶπα λοιπόν; δὲν ἔχω πιά γραφεῖο. Προσπάθησα νὰ μὴ δεῖξω πῶς μοῦ ἔκανε ἐντύπωση καὶ συμπλήρωσα. «Τί νὰ τὸ κάνω; Μὲ τῶγες στὰ ἔξοδα καὶ τίποτα ἄλλο. Ἐργάζομαι τώρα σπιτί. Γραφεῖο ἔκανα τὸ σαλονάκι μας. Μὰ εἶναι χαριτωμένο. Καὶ δεχόμαστε τώρα στὴν τραπεζαρία ποὺ εἶναι περὶφρημη. Στὴν ἀρχὴ με κόστισε γιατί εἶδα τὴ Σμαράγδα μου νὰ χάνῃ τὴ βολὴ της. Μὰ τῆς εἶπα: θὰ στενοχωρηθοῦμε στὴν ἀρχὴ ὥς ποὺ νὰ στρώσουν ἡ ὑποθέσεις μας.»

— «Ἐγὼς δὲκα» τοῦ ἀντίκοψα. «Ἀφοῦ ἄλλως τε ἔχεις τόσο σπιτί» καὶ τέλειωσα με ἓνα εὐγενικὸ ψέμμα. «Καὶ νὰ σοῦ πῶ; Πολλὰς φορὲς σκέφτηκα.»

«Πῶς νὰ μὴ τὸ κάνῃς τόσο καιρό.» Ἡ χαρὰ ἔλαμψε στὰ μάτια του καὶ μοῦπιασε τὸν ὄμο.

— Ἀλήθεια; Τὸ συλλογίστηκες αὐτό; Τί καλὰ ποὺ μοῦ τῶπες. Γιατὶ νὰ

σοῦ πῶ καὶ τὴν ἀλήθεια; Ὅταν τ' ἀποφάσισα συλλογίστηκα; «Τί θὰ πῇ κι' ὁ Νίκος νὰ μὲ δῇ σ' αὐτὴ τὴ ξεπεσοῦρα».

Ἄν ἤξερε τί γινόταν μέσα μου... Μόλις κράτησα τὰ δάκρυα καὶ γιὰ νὰ τὰ δικαιολογήσω ἔκανα τάχατες πῶς φτερονίστηκα.

Μερικοὶ φίλοι ποὺ ἀντάμωνα ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ μ' ἀρωτοῦσαν μ' ἓνα τρόπο ποὺ δὲν μ' ἄρεσε καθόλου.

— «Καὶ τί γίνεται ὁ φίλος σου ὁ Πεζανός; Χάθηκε! Καιρὸ ἔχουμε νὰ τὸν δοῦμε». Τοὺς ἐξηγοῦσα πῶς ἡ δουλειὰ του δὲν τὸν ἀφηναν καιρό.

— «Μά! αὐτὸς ζημιώνει Νίκο!» «μοῦπε κάποτε ἓνας γνωστός μου». «Καὶ ζημιώνει οἰκτρά. Στὴ Σαλονίκη μπήκε μέσα καὶ μέσα. Μοῦ τῶλεγε ὁ Σ... καὶ μάλιστα μεταξύ μας τὸν χρωστάει γραμματίο μὲ σημαντικό ποσό».

Ἡ φήμη πὼς ὁ Πέτρος δὲν στεκόταν καλὰ τριγύριζε ἀνάμεσα στὸ κύκλο μας μὲ ἐπιμονή. Ὅλος ὁ κόσμος ἤξερε ἀκόμα καὶ δοσιμένες λεπτομέρειες καὶ ἔπεφτα κάθε μέρα ἀπὸ ἐκπληξὴ σὲ ἐκπληξὴ μὲ τὸ ν' ἀκούγω τοῦτο κι' ἐκείνο. Μὰ δὲν τολμοῦσα ποτὲ νὰ ρωτήσω. Ἡ ἰδέα πῶς μποροῦσα νὰ μάθω κι' ἄλλα μ' ἔκανε νὰ πελπίζομαι καὶ ὑπέφερα ἠθικὰ παρὰ πολὺ.

Δὲν μπορεῖς νὰ βλέπης ἀνθρώπους δυνατοὺς καὶ περήφανους ἴσα μὲ τὰ χτές, νὰ γονατίζουν σήμερα, νὰ σκύπτουν καὶ νὰ σβύνουν ἴσως στὸ πάτημα τῆς συμφορᾶς. Ὑπάρχουν στιγμὲς στὴ ζωὴ, ὑπάρχουν περιπτώσεις ποὺ ὁ οἰκτὸς σου γιὰ ἓνα ἀγαπημένο πρόσωπο κατατὰ μαρτύριο ἀληθινὸ καὶ δημιουργεῖ γύρω ἀπὸ τὴ ζωὴ μας παράξενη μελαγχολία, σὰν τὰ λίλα χρώματα ποὺ κατακλύζουν τὴ Δύση.

Δοκίμασα πολλὲς λύπες, αἰσθανθῆκα τὸν πόνο ποὺ γεννιέται ἀπὸ κάτι ἐξαιρετικὲς περιστάσεις ἀλλὰ τίποτα δὲν μὲ κόστισε ὅσο τὸ αἶσθημα ποὺ μ' ἄδραχνε τώρα. Μιά στιγμὴ ἀποφάσισα νὰ τὸν ἀνταμώσω, νὰ τοῦ μιλήσω καὶ νὰ τοῦ δώσω τὴ βοήθειά μου. Νὰ στηριχτῇ σὲ μένα. Μετὰ τὴ σκέψη μου τοῦτῃ ἓνα βάρος πάρεθηκε ἀπὸ πάνω μου, καὶ ξανάβλεπα τὸν Πεζανὸ ἀπάνου στὸ ρέμμα τῶν ὀνείρων του νὰ ἐγγίξῃ τοὺς σκοποὺς ποὺ κυνήγαε. Ἀνακουφισμένος ὁ ἴδιος βρέθηκα στὸ δρόμο. Πόσο ἄλλαζαν τώρα ὅλα. Εἶχα δυὸ μῆνες νὰ τὸν ἀνταμώσω. Πῆγα σπίτι του.

— «Ὁ κύριος Πεζανός καὶ ἡ γυναῖκα του μένουν στὴν ὁδὸ... καὶ ἀριθμὸ...»

(Ἀκολουθεῖ)

ΤΟ ΤΡΕΛΛΟΠΑΙΔΟ

ΔΙΗΓΗΜΑ

νάθεμά σε γιὰ παιδί! Κάθε μέρα τὰ ἴδια θὰ μοῦ κάνης....

Παληόπαιδο...! Μ' αὐτὰ τὰ λόγια, γιομάτα θυμὸ τῆς στιγμῆς, στόλισε τὸ γυιὸ τοῦ Μπαρμπα Δημήτρη, ὁ ἀνθρώπος τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὸν λέγανε στὴ γειτονειά, σὰν εἶδε τὸν ταβερνιάρη, νὰ τοῦ ζητᾷ νὰ πληρώσῃ τὸ λογαριασμὸ τοῦ γυιοῦ του, τοῦ Γιώργου. — Ἦτανε καιρὸς

τώρα, ποὺ ὁ μπάρμπα Δημήτρη, χωριστὰ ἀπ' τὰ ἔξοδα τοῦ σπιτιοῦ, εἶχε κι' ἓνα τακτικὸ ἔξοδο, τὰ σπασμένα τοῦ γυιοῦ του. — Πότε τοῦ κουβαλιόντανε ὁ καφετζῆς, πότε ὁ ταβερνιάρης, πότε ὁ καπνοπώλης καὶ τὸν ἀνάγκαζαν ν' ἀνοίγῃ τὸ πορτοφόλι του καὶ νὰ πληρώνῃ τις τρέλλες τοῦ γυιοῦ του. — Δὲν εἶναι κατάσταση αὐτὴ ἔλεγε

στὴ γυναῖκα του, αὐτὸ τὸ παληόπαιδο μοῦ λιγοστεύει τὰ χρόνια κάθε τόσο, μὲ τις ἀνοησίες του.... — Μὴ κάνεις ἔτσι καὶ μὲν Δημήτρη, τ' ἀπαντοῦσε κείνη, μιὰ ἀγαθὴ γυναικοῦλα ποὺ λάτρευε τὸ παιδί της. Θὰ γνωστῆς κι' αὐτὸς νέος εἶναι.... θέλει νὰ γλεντίσῃ.... θέλει νὰ χαρῇ.... Παράβλεπε καὶ λίγο, σάμπως ἔχουμε καὶ δεύτερο; — Ναὶ βρε γυναῖκα δὲν σοῦ λέγω, μὰ ὅχι καὶ νὰ τὸ παρακάνῃ.... δὲν ξέρει πῶς εἵμαστε φτωχοί; Ἐγὼ βλέπεις γέρασα τώρα δὲν βαστάνε τὰ κότσια μου πιά.... Σὲ τόσες δουλειὲς τὸν ἔβαλα, σὲ καμμιὰ δὲν κάθησε ποὺ τὸν χάνης, ποὺ τὸν βρίσκεις, στὶς φάμπρικες κουβέντα μὲ τοὺς μηχανικοὺς ὅλη τὴ μέρα καὶ τὸ βράδυ παρῆα πάλι μ' αὐτοὺς καὶ δρόμο γιὰ τις ταβέρνες, γιὰ τις μπουαρῖες.... Τὴν ἄλλη μέρα, πλήρωνα σὺ κουτόγε-

ρε Δημήτρη, χαμένα ἔξοδα.... Δὲν κάθεται νὰ δουλέψῃ σὲ κανένα μαγαζί, σὲ καμμιὰ τέχνη νὰ γίνῃ μιὰ μέρα ἀνθρώπος.

Καὶ ζοηρεύοντας τώρα τὴ φωνή του, πρόσθεσε: Αἴ! ὡς ἐδῶ ἄλλη φορὰ δὲν πληρώνω οὔτε δεκάρα....! — Θυμωμένος ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ ποὺ εἶπε, σῶπασε, περιμένοντας ἀπ' τὴ γυναῖκα του καμμιὰ λέξη ποὺ θὰ τοῦδινε δίκη. — Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἀνοίξε μὲ θόρυβο τὴν πόρτα ἓνα λουστράκι, ἔτρεξε κοντὰ στὸν μπάρμπα Δημήτρη, τοῦδωσε μὲ τὰ λερωμένα χέρια του ἓνα τσαλακωμένο χαρτάκι κι' ἔφυγε τρεχάτο χωρὶς νὰ περιμένῃ ἀπάντηση.

Μονολογοῦσε καθισμένος στὶς σκάλες.

Σαστισμένοι ὁ μπάρμπα Δημήτρη ἀπ' τὸ ξαφνικὸ, ξεσταλάκωσε τὸ χαρτάκι μηχανικὰ κι' ἔρριξε τὴ ματιά του σ' αὐτό. Τὸ πρόσωπό του πῆρε μιὰ ἔκφραση ἀγωνίας

στὸ διάβασμά του· τρία τέσσερα λεφτά, μολύβι ἀσήκωτο ἢ ματιά του, δὲν μπορούσε νὰ ξεκολλήσῃ ἀπ' αὐτό. Ἡ γυναῖκα του πρῶτῃ ἤρθε νὰ κόψῃ τὴν κλωστὴ τῆς σιγῆς... — Τί γράφει Δημήτρη καὶ σέρριξε σὲ τέτοιους συλλογισμούς; — Δὲν στᾶλεγα γυναῖκα; ἀπάντησε μὲ παράπονο ὁ μπάρμπα Δημήτρη, σηκώνοντας τὰ μάτια του ἑλαφρὰ δακρυομένο... Νὰ τώρα ποὺ ὁ Γιώργος μᾶς ἀφήνει γειά, χωρὶς νὰ μᾶς πῇ καὶ πὺν πάει.... Ἀμ' τᾶξερα γὼ αὐτὰ ἀπ' τὸν ἀνυπρόκοπο τὴν καλὸ περιμένεις; Τὸν μεγάλωσα, τὸν ἀνάρθρωσα καὶ τώρα ποὺ περιμένα νὰ διῶ καὶ γὼ μιὰ καλὴ μέρα ἀπ' αὐτόν, μᾶφθηκε κι' ἔφυγε.... Ὅρα του καλή. νὰ τὸν καταραστῶ; δὲν πάει ἡ ψυχὴ μου; ὁ Θεὸς ἄς τὸν φωτίσῃ στὸν καινούργιο δρόμο του.

στάχτη νὰ πιάνῃ καὶ μάλαμα νὰ γίνε-ται. — Τὰ μάτια του τώρα ἔχουν χοντρά δάκρυα· πλησίασε τὴ γυναῖκα του, ποὺ ἄφωνη στεκότανε μπροστὰ του καὶ τὴν ἀγκάλιασε, ἐνώνοντας σιωπηλὰ τὰ δάκρυά του μὲ τὰ δάκρυά της, τὸν πόνο του, μὲ τὸν πόνο της.

— Πέρασαν δέκα χρόνια ἀπὸ τότε.... Οὔτε γράμμα, οὔτε καμμιὰ ἄλλη εἶδηση ἀπ' τὸ παιδί του εἶχε. Καμπουριασμένος καὶ βαρὺς στὸ περπάτημά του, ἔβγαινε γιὰ τὰ καθημερινὰ του ψώνια στὴν ἀγορά, κι' ἐκεῖ, παζάρευε ὀλόκληρες ὥρες, γιὰ μιὰ ὀκτὰ φασόλια, γιὰ τρεῖς ὀκτὰδες λάχανο... Εἶχε γίνῃ τώρα τελευταῖα ταιγκούνης, γιὰτὶ ἔβλεπε τὸ μοναδικὸ του κομπόδεμα νὰ λιγοστεύῃ μέρα μὲ τὴ μέρα· ἔβλεπε μὲ λύπη πῶς σὲ λίγο καιρὸ, θάτανε ἀναγκασμένος, νὰ βάλῃ ἐνέχυρο τὸ σπίτι του, γιὰ νὰ ζήσῃ κανὰ δυὸ χρόνια ἀκόμα.... Μιλοῦσε μὲ παράπονο γιὰ τὸ χαμένο του παιδί κι' ἔλεγε συχνὰ σ' αὐτοὺς ποὺ τὸν ρωτοῦσαν: Ὁ Θεὸς μοῦ τὸ χάρισε, αὐτὸς ξαίρει καὶ ποῦ βρίσκεται. — Ἐνα ἀνοιξιάνικο πρωῒ, καθισμένος στὶς σανιδένιες σκάλες τῆς ξωπορτᾶς του, σκεφτόντανε, μετρῶντας ἀπὸ συνήθεια μὲ τὰ δάχτυλά του, τις χάντρες τοῦ κομπολογιοῦ του, νὰ βρῇ τὴν ἁμαρτία πῶκανε στὰ νειάτα του, γιὰ νὰ τυραννιέται τώρα στὰ γεράματα ἔτσι, χωρὶς καμμιὰ ἐλπίδα ἀπὸ πούθενά. — Μονολογοῦσε στὶς σκέψεις πῶκαμνε· ἄδικα σκάλιζε τὴ μνήμη του γιὰ νὰ βρῇ κάτι ποὺ νὰ τοῦ φαινότανε σὰν ἁμαρτία· μοναχὰ καλωσύνης θυμόντανε· ὅπως πάντα, θυμήθηκε πάλι τὸ ἐκκλησιαστικὸ ρητό: «ὄν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει».

Σήκωσε τὰ μάτια του στὸν οὐρανό, εἶδε τὸν ἥλιο ψηλὰ ὀλόχρυσο ποὺ ἔχυνε τὸ καθάριο του φῶς, ἄφησε ἐλεύθερη τὴν ἀκοή του ν' ἀκούσῃ τὰ πουλιὰ ποὺ κελαηδοῦσαν καὶ βγάζοντας τὸ σκοῦφο του, ἔκανε τὸ σταυρὸ του ψιθυρίζοντας: Μέγας εἶσαι κύριε....

Εἶχε βυθιστεῖ σὲ μιὰ θεῖα ἔκσταση καὶ δὲν ἀντιλήφθηκε τὸν ταχυδσομικὸ διανομέα ποὺ τοῦ ἄφησε στὴν πόρτα ἓνα κόκκινο χαρτάκι, λέγοντάς του νὰ περάσῃ ἀπ' τὸ ταχυδρομεῖο, γιὰ ἓνα συστημένο ποῦχε. — Σὰν νὰ ξύπναγε ἀπὸ βαθὺν λήθαργο, εἶδε τὸ χαρτί στὴν πόρτα καὶ περιεργὸς τὸ πῆρε καὶ τὸ στριφογύριζε στὰ δάχτυλά του προσπαθώντας νὰ διαβάσῃ κάτι ἀπ' αὐτό. Τὸ μόνο ποὺ μπόρεσε νὰ διαβάσῃ, ἦταν ἡ λέξη «Ἀμερικῆς».

Σὰ σὲ ὄνειρο τώρα, θυμήθηκε τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ διανομέα καὶ σκέφθηκε: μήπως κάνουνε λάθος; ἐγὼ δὲν

ἔχω κανένα στὴν Ἀμερικὴ.... Μπήκε μέσα στὸ σπίτι του καὶ τῶδεξε τῆς γυναῖκας του, μὰ κι' αὐτὴ σὰν ἀγράμματη ποὺ ἦταν δὲν κατάλαβε τίποτε κι' ἔτσι, ἀναγκάστηκε νὰ πᾶι στὸ ταχυδρομεῖο νὰ δῇ τί ἦταν αὐτὸ τὸ συστημένο. Ὑστερα ἀπὸ καμμιὰ δεκαριά ὑπογραφὲς ποὺ ἔβαλε στὰ κατάστιχα τοῦ ταχυδρομείου τοῦ δώσανε ἓνα φάκελλο κλεισμένο μὲ βουλοκέρι. Κάποιος γνωστός του ἐκεῖ μέσα τοῦ εὐχθήθηκε τὸ «καλῶς τὰ δέχτηκε» καὶ τοῦ πῆρε τὸ γράμμα γιὰ νὰ τοῦ τὸ διαβάσῃ. — Τὸ γράμμα ἔγραφε αὐτὰ: — «Σεβαστοὶ μου γονεῖς— ὕστερα ἀπὸ πολλὰ βάσανα, μπόρεσα καὶ τελείωσα τὸ Ἀμερικανικὸ Πολυτεχνεῖο».

«Τώρα εἶμαι ἀρχιμηχανικὸς σὲ μιὰ ἐταιρεία. Συγχωρῆστε με ποὺ δὲν σᾶς ἔγραφα τόσα χρόνια. Πιστέψατέ με, πῶς ἡ καρδιά μου ἔκλαιγε στὴ θύμησή σας, μὰ ἔπνιγα τὸν πόνο μου, γιὰ νὰ

μπορῶ νὰ ἐξακολογήσω χωρὶς ἐμπόδιο, τὸ δρόμο ποὺ χάραξα. Δεχθῆτε τὰ λίγα χρήματα ποὺ σᾶς στέλνω εἰς τρεῖς χιλιάδες δολλάρια, ἐλάχιστο ἀπ' τὸ χρέος ποὺ χρωστῶ στοὺς ἀνθρώπους ποὺ μέβγαλαν στὸν κόσμο. Ἀκολουθεῖ κι' ἄλλο γράμμα μου. — Φιλῶ τὸ χέρι σας—Γιώργος».

Χίλια καλὰ μαντάτα δὲν θάδιναν τόση δύναμη στὰ πόδια τοῦ μπάρμπα Δημήτρη, ὅσο αὐτὰ ποὺ ἄκουσε στὸ γράμμα. Κρατώντας ἀγκαλιαστὰ τὸ γράμμα, ἔτρεξε στὸ σπίτι του καὶ μὲ τρεμουλιαστὴ ἀπὸ συγκίνηση φωνὴ εἶπε τὰ χαρούμενα στὴ γυναῖκα του.

Μιὰ ἀκτίνα τοῦ ἡλίου, ποὺ μπήκε ἀπ' τὸ παράθυρο κείνη τὴ στιγμὴ, βρῆκε τοὺς δυὸ γερόντους νὰ κάθονται πλάι, πλάι καὶ νὰ σιγοκλαῖνε ἀπὸ χαρὰ, γιὰ τὴ νεκρανάσταση τοῦ παιδιοῦ τους

Χ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

Γιὰτὶ ὅταν ἐκινήσαμε δὲ βρέθηκε κανεὶς στὴν ἀφροσύνη μας τὴ φρόνησή του ν' ἀντιτάξῃ; Ναὶ! ὁ σκοπὸς ἦταν ψηλὸς κι' ἡ πρόθεση εὐγενής, μὰ ἐφύγαμε ἀπροετοίμαστοι, μὲ δίχως καμμιὰ τάξη.

Τὴ γνώση τὴ θεωροῦσαμε σὰν πρᾶγμα περιττό, περὶ φροντίδα τῶν κοινῶν καὶ ταπεινῶν ἀνθρώπων. Ὁ ἐνθουσιασμός μας ἦταν ἐφόδιον ἀρετῆς γιὰ τὴ λαμπρὴ κατάκτηση τῶν νέων ἀγνώστων τόπων.

Χωρὶς περίσκεψη, χωρὶς ἀμφιβολία καμμιὰ, γιὰ τὴν ὁρμή του τολμηροῦ διαβήματός μας, κινήσαμε προτείνοντας τᾶλκιμα νέα κορμιὰ, μὲ τὴν ἀνόητη φλόγα τῆς αἰσιοδοξίας ἐντὸς μας.

Ὅταν ἐπροχωρήσαμε πολὺ κι' ὁ δισταγμός, παιδί τῆς πείρας, ἄρχισε νὰ κοῦει τὸ λογικὸ μας, σκεφθήκαμε ἂν δὲν ἦταν ὁ ὕστατος ἥρωισμός ν' ἀφήσουμε ἀνεκπλήρωτο τὸ πλανερὸ ὄνειρό μας.

Μὲ φόβο ἐκοιταχτήκαμε στὰ μάτια σιωπηλοῦ, γυρίζοντας μ' ἀνησυχία τὰ βλέμματά μας πίσω. Ἀλλήμονο! ἡ ἀφειρησία μακρὰ ἦταν πολὺ, κ' ἔλεγαμε ὁ καθένας μας: «ἀργὰ εἶναι νὰ γυρίσω». Κροῖθήκαμε ἔτσι ἀπ' τὴν ἀδυναμία μιᾶς στιγμῆς, ἄβουλοι, τὴν ἀνάγκη κάμνοντας φιλοτιμία. Τὸ θεωρήσαμε, οἱ δειλοί, πᾶς ζήτημα τιμῆς ἀργὰ νὰ μὴν ἀρχίσουμε μιὰ νέα σταδιοδρομία.

Καὶ τώρα; Στὸ μεταίχιμο τοῦ ὄνειρου καὶ τῆς ζωῆς. μᾶς ἀπώθει ἀπ' τὴν μιὰ ἢ τὴν ἄλλη καὶ τὸν ἄλλο ἀπ' τὴν ἄλλη. Ἀπολωλότα πρόβατα, στρατιῶτες ἀδασεῖς! Δὲ μένει παρὰ τᾶδειο μας νὰ σπᾶσουμε κεφάλι.

Γ. Θ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ Η ΖΩΗ

ΤΑ ΣΙΔΕΡΕΝΙΑ ΣΠΙΤΙΑ

ΜΙΑ ΝΕΑ ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

μεγαλύτερη δυσκολία για το ανθρώπινο πνεύμα — προ πάντων σε μιά εποχή γοργά μεταβατική, όπως η δική μας — είναι να φυλάγεται κανείς από τη διανοητική αταξία και συγχρόνως να είναι έτοιμος

να δεχθῇ τις νέες απόψεις, τις καινούργιες και παραγωγικές ιδέες, και να αλλάξῃ γνώμη, μόλις βλέπει ότι ο παλιός τρόπος αντιμετώπισης ενός προβλήματος ήταν λιγότερο αποτελεσματικός από τον νέον. Σπάνια είναι τα πνεύματα που μπορούν να μείνουν νέα χωρίς να κατακτήσουν αναρχικά.

Ας μὴ ξαφνιασθoύν, λοιπόν, οι αναγνώστες, όταν τους μιλήσουμε για μιὰ νέα οικοδομική μέθοδο ἡ οποία, πιθανότατα, αἰῶριο θὰ δώσῃ γοργές και πρακτικές λύσεις στο πρόβλημα τῆς κατοικίας και στο πρόβλημα τῆς ζωῆς τῶν συγχρόνων πόλεων. Ἐως τώρα, φρειάχουν σπίτια ἀπὸ πέτρα, ἀπὸ ξύλο, ἀπὸ τοῦβλα, ἀπὸ τσιμέντο, ἀπὸ πλῖθρες κλπ. στὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ σπίτια χρησιμοποιοῦνται μερικὰ κομμάτια σίδηρο. Ἀλλὰ σπῖτι δολοκλήρῳ φτιαγμένο ἀπὸ ἀτσάλι δὲν ἔχει κτισθῇ στὸν τόπο μας. Καὶ ὅμως, στὶς δυὸ μεγάλες βιομηχανικὲς χώρες, στὴν Ἀγγλία και στὴν Γερμανία, ἡ οἰκοδομικὴ τῶν «χαλυβδίνων σπιτιῶν» ἔχει κάμῃ καταπληκτικὰς προόδους. Τὰ ἀποτελέσματα δὲ εἶναι τόσο ἐνθαρρυντικὰ ὥς τώρα, ὥστε οἱ εἰδικοί και τῶν ἄλλων χωρῶν ποὺ ἀντιμετωπίζουν τὸ πρόβλημα τῆς κατοικίας νὰ συνιστοῦν τὴν καινούργια μέθοδο καὶ νὰ βεβαιώνουν πὼς σὲ δέκα χρόνια χιλιάδες χαλυβδίνων σπιτιῶν θὰ κτισθοῦν ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη στεγάσεως πληθυσμῶν. Ἀλλὰ τί εἶναι αὐτὰ τὰ σιδε-

ρένια σπίτια; Τί ἀπέδειξεν ἔως τώρα ἡ πείρα τῆς χρησιμοποίησέως τῶν;

Δημιουργοὶ τοῦ σιδερένιου σπιτιοῦ εἶναι δυὸ Ἀγγλοι — ὁ δοντ τοῦ Ἀθολ (σύζυγος τῆς δονκίσης τοῦ Ἀθολ, ὑφυπουργοῦ τῆς παραιτηθείσης Συντηρητικῆς κυβερνήσεως και ἡγέτιδος τῶν Συντηρητικῶν γυναικῶν) και ὁ λόρδος Οὐῆρ. Ὁ πρώτος σκοπός

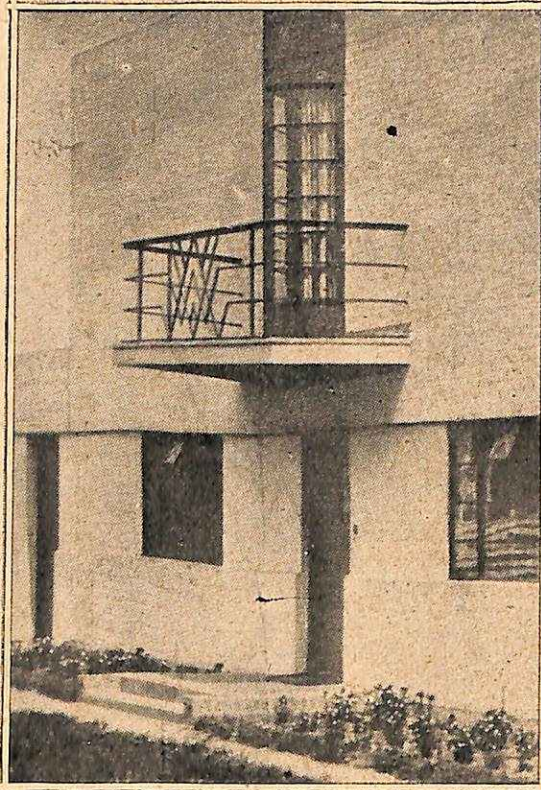
βέρονθῃς ἐνεθάρρουνεν ἀμέσως αὐτὰ τὰ σχέδια, τῶν ὁποίων ἡ πραγματοποίησις θὰ ἐξανάδινε ζωὴ σ' ἓνα ζωτικὸ κλάδο τῆς ἀγγλικῆς βιομηχανίας και συγχρόνως θὰ ἔλνε ἐπίσης τὸ ζωτικὸ πρόβλημα τῆς στέγης τῶν ἐργατικῶν τάξεων στὶς μεγάλες και ἀνθυγιεινὲς βιομηχανικὲς πόλεις. Ἀρχίσεν ἡ συστηματικὴ προπαγάνδα τοῦ τύπου και ἀμέσως ἡ ἐφαρμογὴ τῆς νέας μεθόδου σὲ μεγάλη κλίμακα. Δεκάδες χιλιάδων σιδερένιων σπιτιῶν ἐκτίσθησαν στὰ κυριώτερα βιομηχανικὰ και σὲ πολλὰ γεωργικὰ κέντρα μετὴ τὴ διάγνωσιν δὲ τῶν πρώτων ἐλαττωμάτων, οἱ τρόποι κατασκευῆς ἐβελτιώθησαν καταπληκτικὰ.

Στὴ Γερμανία, ἔπειτα, ἔγινε ἐφαρμογὴ τοῦ νέου συστήματος, ἀλλὰ σὲ μικρότερη κλίμακα. Ἐκτίσθησαν τεράστια ἐργοστάσια ἀπὸ σίδηρο, τὰ ὁποία πληροῦν ὅλους τοὺς ὅρους τῆς ὑγιεινῆς και παρυσιάζουν ἐνδιαφέροντα παρὰδείγματα βιομηχανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς και χρησιμοποίησέως τοῦ χώρου.

Ἀλλ' ἂς ἔλθoυμε στὰ σπίτια ποὺ ἐκτίστηκαν στὴν Ἀγγλία και ἂς δώσουμε μιὰν εἰκόνα τῶν τελευταίων ὑποδειγμάτων.

Τὰ σπίτια αὐτὰ εἶναι δυὸ εἰδῶν: ἡ μονοκατοικία—σπίτι γιὰ μιὰ μόνον οἰκογένεια—και ἓνας τύπος σπιτιοῦ μετέσσερες κατοικίες, ἀποτελούμενον ἀπὸ τὸ ἰσόγειο και ἓνα ὄροφο, μετὴ δυὸ συμμετρικὲς κατοικίες στὸ καθένα.

Και στὴ μιὰ και στὴν ἄλλη περιπτώσῃ, ἡ κατοικία μιᾶς οἰκογένειας περιλαμβάνει τρία δωμάτια: τὸ living-room (ἓνα εἶδος ἐγγλέζικης σάλλας-τραπεζαρίας) και ἄλλα δυὸ, ἐπὶ πλέον δὲ μιὰν εἴσοδο, μὴγειρεῖο, αἰθουσα λουτροῦ και ἐντεϊχισμένες ντουλάπες. Ἀν σκεφθῇ κανεὶς πὼς αὐτὴ εἶναι κατοικία ἐνὸς ἀπλοῦ ἐργάτη, ἀντιλαμ-

Ἐνα σιδερένιο σπῖτι

τῶν ἦταν νὰ δώσουν δουλειὰ στὰ ἀγγλικά μεταλλουργικὰ ἐργοστάσια ποὺ ἐπερνοῦσαν περίοδον τρομακτικῆς ἀνεργίας μετὰ τὸν πόλεμον και τῶν ὁποίων οἱ ἐργάτες ἐξοῦσαν μετὰ τὰ ἐπιδόματα τῆς κρατικῆς περιθάλψεως. Ἡ ἀρχικὴ τοὺς ἰδέα ἦταν νὰ ἀντικαταστήσουν τὰ τοῦβλα τῶν τοίχων μετὰ πλάκες χάλυβος. Ἡ Συντηρητικὴ κυ-

βάνεται ἀμέσως τὴ διαφορὰ τῆς ἀπὸ τὶς συνειθισμένες τρώγλες ὅπου ἐνδιαίτῳνται ἄλλοι οἱ ἐργατικὲς οἰκογένειες.

Ἀν τὰ σπῖτια αὐτὰ βρίσκονται κοντὰ σὲ κέντρα παραγωγῆς φωταερίου, ἐφοδιάζονται μετὰ θερμάστρες φωταερίου. Ἀλλὰ τὸ living-room ἔχει πάντοτε ἐγκατάστασιν θερμάνσεως μετὰ κάρβουνα, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει τὴν παραγωγή ζεστοῦ νεροῦ γιὰ τὸ λουτρὸν και γιὰ τὴν κουζίνα. Ὅλες οἱ διοχετεύσεις εἶναι ἀόρατες· εἶναι τοποθετημένες ἀνάμεσα στὰ διπλὰ τοιχώματα γιὰ τὰ ὁποία θὰ μιλήσωμε. Ἀλλὰ ἐπαναλαμβάνομεν: ποῖος Ρωμῆος ἀστὸς ἔχει τόσο κομφορὸν και **δυνατότητα** καθαριότητος, ὅσην οἱ Ἀγγλοι ἐργάτες ποὺ κατοικοῦν στὰ μεταλλικὰ σπῖτια;

Τὰ τελευταῖα ἀγγλικά χαλυβδῖνα σπῖτια εἶναι φτιαγμένα μετὰ ἓνα ἑλαφρὸ σιδερένιο σκελετό, ἐπάνω στὸν ὁποῖον βιδώνονται χαλυβδίνες πλάκες πάχους 3 χιλιοστομέτρων, ἐρμητικῶς ἐνωμένες και βαμμένες.

Στὸ ἐσωτερικόν, ἀφ' οὗ τοποθετηθῇ τὸ δίκτυον τῶν σωλῆνων ὑδρεύσεως, φωτισμοῦ ἀποχετεύσεως, καρφώνονται ἐπάνω σὲ ξύλινα ὑπερείσματα (βιδωμένα στὸν σκελετό) πλάκες cellotex, προϊόντος τοῦ ὁποῖον παράγεται ἀπὸ τὴν ἀγνὴν κυτταρίνην τοῦ ζαχαροκάλαμου, μετὰ τὴν ἐξαγωγή τῆς ζάχαρος και τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ὑποκειμένων εἰς σήψιν οὐσιῶν. Τὰ ἐσωτερικὰ χωρίσματα εἶναι ἐπίσης ἀπὸ «τσελλοτέξ». Κατόπιν βάφεται τὸ «τσελλοτέξ»,

τὸ ὁποῖον παρουσιάζει μιὰν ἐπιφάνεια σπειρωτῆ, εὐχάριστη στὸ μάτι.

Τὰ πατώματα και τὰ ἐσωτερικὰ κουφώματα εἶναι ἀπὸ ἑλατο, τὰ ἐξωτερικὰ παρὰθυρα ἀπὸ σίδηρο, ἡ στέγη ἀπὸ κεραμίδια, ἀπὸ τσιμέντο, μετὰ ὑδρορροές ἀπὸ χυτοσίδηρον ἢ τσιμέντο.

Μετὰ μισὸ μέτρο παγωμένο χιόνι ἔξω, οἱ κάτοικοι τῶν σιδερένιων σπιτιῶν τονίζουν πὼς ἔχουν ζέστα· ἂς σημειωθῇ δὲ πὼς τὰ περισσότερα σιδερένια σπῖτια ἔχουν κτισθῇ σὲ περιοχὰς τῆς Βορείου Ἀγγλίας, ὅπου τὸ ψυχρὸν εἶναι δομῶν. Ὅσο γιὰ τὸ καλοκαίρι, ἀρκεῖ νὰ ὑπενθυμίσωμε πὼς ὅ,τι ἀντίσταται σὲ κοῦρο, ἀνθίσταται και στὴ ζέστη.

Τὸ κόστος αὐτῶν τῶν σπιτιῶν εἶναι, στὴν Ἀγγλία, 332 ἕως 346 λίρες κατὰ κατοικίαν. Στὴ Γαλλία, ὅπου μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ νόμου Λουσὸ περὶ τῶν ἐθνητῶν κατοικῶν γίνονται σχετικὲς μελέτες, ἡ δαπάνη ὑπολογίζεται μετὰ 35.000 φράγκων κατὰ κατοικίαν.

Τὰ σπῖτια αὐτὰ κτίζονται σὲ δυὸ μισῇ μῆνες. Στὴν Ἀγγλία ὅμως ἐσημειώθησαν και μερικοὶ ἐκπληκτικοὶ ἐργοληπτικοὶ ἀθλοὶ. Ἔτσι, τὸ πρῶτον «χωριὸν τοῦ μέλλοντος», ἓνα ἀγροπικὸ χωριό, ἔξω ἀπὸ τὸ Λονδίνο ἐκτίσθη σὲ μιὰ μέρα!

Φυσικὰ, τὸ σιδερένιο σπῖτι δὲν πρόκειται νὰ ἀντικαταστήσῃ μονομῆς τὸ ξύλινο ἢ τὸ πέτρινον, ποὺ ἔχουν, και ἐπίσης αὐτὰ, τὰ πλεονεκτήματά τους. Ἐπίσης ἀπομένει νὰ μελετηθῇ τὸ ζήτημα τῶν μεγάλων «ἀκινήτων εἰσοδήματος», τῶν

προωρισμένων γιὰ πολυκατοικίες ἢ γιὰ γραφεῖα.

Ἀλλ' ἂς ὑποθέσωμε πὼς ἓνας βιομηχανὸς θέλει νὰ στεγάσῃ χίλιους ἐργάτες, μονομῆς, σὲ μιὰ περιφέρεια ὅπου ἀνεκαλύφθη κάποια πρώτη ὕλη ἢ ἐχρησιμοποίηθῃ κάποιος καταρράκτης· ἀρκεῖ ὁ βιομηχανὸς αὐτὸς νὰ δώσῃ τὴν παραγγελίαν του και, σὲ ἑξῆς μῆνες θὰ μπορέσῃ, πλᾶι στὰ ἐργοστάσια του, νὰ ἐγκαταστήσῃ ὅλο τὸ προσωπικὸν του, σὲ καινούργια σπῖτια, ὑγιεινὰ και πὺδ εὐχάριστα ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα, μέσα στὰ ὁποία ἔζησαν και ζοῦν οἱ ἐργάτες ἔως τώρα. Ἔτσι, γίνεται δυνατόν και κάτι ἄλλο: ἡ μεταφορά τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων μακρὰ ἀπὸ τὰς μεγαλουπόλεις, γιὰ τὶς ὁποῖες ἀποτελοῦν πραγματικὴ πληγὴ ὑπὸ ἐποψιν ὑγιεινῆς και κοινωνικῆς συγκροτήσεως. Οἱ ἐργάτες μποροῦν νὰ σωθοῦν, νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὶς ἀνατρεπτικὲς προπαγάνδες, ὅταν μεταβληθοῦν σὲ μικροὺς διοικητῆς· ἐπίσης ἡ οἰκογένεια θὰ μπορέσῃ νὰ ἀναπλάσῃ καὶ ἡ κοινωνία νὰ ξαναβρῇ κάποια στέρεα γαλήνη.

«Ποῖα κυβερνήσις, ποῖος σκεπτόμενος ἄνθρωπος—γράφει ἓνας Γάλλος εἰδικὸς—δὲν θὰ εὐλόγησῃ μιὰ τέτοια καινοτομία, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ μεταλλάξῃ τοὺς βιωτικὸς ὅρους χιλιάδων πολιτῶν και νὰ ἐπιτρέψῃ στὸ κράτος και τοὺς δήμους, καθὼς και τοὺς μεγαλοβιομηχανοὺς, νὰ ξαναειώσουν τὸν τόπο τους».

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ ΜΠΟΥΤΕ

Η ΑΓΝΩΣΤΗ ΑΠΟΚΕΦΑΛΙΣΜΕΝΗ

ἔλω νὰ ξέρω τί θὰ ἀποκρινόταν ὁ δήμιος ἀν τοῦ ἐδάξαν τὴν ἐρώτησιν: «Τί αἰσθάνεσαι ὅταν κάνης θανατικὲς ἐκτελέσεις;». Καθὼς φαίνεται ἄνθρωπος θετικὸς και ἐξαίρετος ὑπάλληλος, θὰ ἀποκρινόταν χωρὶς ἀμφοβολία: «Ὅσο γιὰ μένα τίποτα δὲν αἰσθάνομαι. Στὴν πράξῃ ποὺ ἐκτελῶ δὲν ἔχω συνείδησιν».

Ἐδῶ μπλίνουμε στὴ φιλοσοφία τῆς εὐθύνῃς καὶ αὐτὸ εἶναι ἓνα ζήτημα πολὺ περίπλοκο.

Τὸ σκοινὶ τάχα ἢ τὸ χέρι ποὺ κρατᾷ τὸ σκοινὶ ὁδηγεῖ τὰ σφαχτὰ στὸ μακελῶ; Πρόβλημα σχολαστικόν...

Σχετικὰ μετὰ τὶς κεφαλικὲς ἐκτελέσεις

και τὴν εὐθύνῃν τοῦ δημίου ὑπάρχει μιὰ ἀρκετὰ ἀλλόκοτη μαρτυρία ποὺ ἔμεινε ἱστορικὸ αἰνίγμα παρ' ὅλες τὶς προσπάθειες οἱ ὁποῖες ἔγιναν γιὰ νὰ τὴ διαφωτίσουν.

Τὸ περιστατικὸ συνέβηκε κατὰ τὸ 1780 καὶ ἤρως τοῦ ἦταν ὁ δήμιος τῆς πόλης Κολμάρ, ποὺ ὀνομαζόταν τότε Πιέρ Τορτύρ (Βασανιστής) ὀνομα ἐκ Πιέρ Τορτύρ (χωρὶς ἄλλο δόθηκε σὰν φραστικὸν ποὺ χωρὶς ἄλλο δόθηκε σὰν παρατσούκλι σὲ κάποιον ἀπ' τοὺς προγόνους τοῦ ἐξ αἰτίας τῆς ὑπηρεσίας του, γιὰ τὴν οἰκογένειάν του γινόταν δήμιος ἀπὸ πατέρα σὲ γιό.

Τὸ σπῖτι τοῦ Πιέρ Τορτύρ, σύμφωνα μετὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἀποδοκιμασίας ποὺ ἀκολουθοῦσε τὸ ἀπαίσιο ἐπάγγελμα του, βρισκόταν ἔξω ἀπ' τὴν πόλιν, ἀπομονωμένο πέρα ἀπ' τὰ τελευταῖα πρόαστεια.

Μιὰ χειμωνιάτικη βραδεῖα ποὺ ἦταν στὸ σπῖτι τοῦ καὶ ἀναπαύοταν στὴν ἀκρὴ ἀπ' τὴ φωτιὰ ὁ Πιέρ Τορτύρ ἄκουσε νὰ χτυποῦν δυνατὰ τὴν πόρτα του.

Ἀνοίξε.

Τρεῖς ἄνθρωποι σκεπασμένοι μετὰ πετιούς μανδύες και κατεβασμένα καπέλλα ποὺ τοὺς ἐκρυβαν ὁλότελα, ἦταν μπροστὰ του.

— Εἶσαι ὁ δήμιος; ρώτησε ἀπότομα ὁ ἓνας τους.

— Ναι, εἶπε ὁ Πιέρ Τορτύρ.

— Εἶσαι μόνος;

— Ναι...

Πρὶν ἀποτελειώσῃ οἱ τρεῖς ἄνθρωποι ρίχτηκαν ἀπάνω του και παρ' ὅλη τὴν ὀχὴ συνθητισμένη δύναμίν του παράλυσαν τὶς κινήσεις του, τὸν ἐφίμωσαν και τὸν ἔδεσαν.

Ἐπειτα τὸν ἔφεραν σ' ἓνα μεγάλο τετράτροχο ταξιδιωτικὸ ἀμάξι πού περῖμενε ἐκεῖ κοντὰ, σταματημένο στὸ κα-
ταχνιασμένο σκοτάδι. Τὸν ἔβαλαν ἐκεῖ μέσα καὶ τοποθετήθηκαν δίπλα του.

Τὸ ἀμάξι ξεκίνησε μὲ μεγάλη ταχύ-
τητα καὶ ὅταν ἐδρέθηκε μακριὰ ἀπ' τὴν
πόλη ἐκεῖνος πού εἶχε μιλήσει πρῶτος
εἶπε στὸν Πιέρ Τορτύρ :

— Μὴν ἀνησυχεῖς, δὲ θὰ σοῦ κάμου-
με κανένα κακό. Ἦρθαμε νὰ σὲ πάρου-
με γιὰ νὰ ἐκτελέσης μιὰ καταδικαστικὴ
ἀπόφαση πού πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ.
Ὅταν τελειώσης αὐτὴ τὴ δουλειὰ θὰ
σὲ ξαναπάρω στὸ σπίτι σου σὺο καὶ
ἀδελφὴ καὶ θάχης διακόσια λουδοβίκια
γιὰ τὸν κόπο σου. Ἄλλὰ μὴν
προσπαθήσης νὰ μάθης πού πᾶς
μῆτε ποιοὶ εἴμαστε, μὴν προ-
σπαθήσης νὰ φωνάξης ἢ νὰ τὸ
σκάσης, ἀλλιῶς θὰ σὲ σκοτώ-
σωμε.

Ἐπειτα τὸν ἔλυσαν, τὸν ἔλευ-
θέρωσαν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἀγω-
νίας, ἀλλὰ τοῦ ἔδειξαν τὴν ἀπελ-
πιστικὴ λεπίδα ἐνδὸς ἐγγχειριδίου,
καὶ τὸ ἀμάξι ἐξακολούθησε νὰ
κυλάει μὲς στὴ σιωπὴ καὶ στὴ
νύχτα.

Ὅταν ἐξημέρωσε ἔβαλαν μιὰ
λουρίδα στὰ μάτια τοῦ αἰχμαλώ-
του· ἄλλωστε τὰ παραθυρόφυλλα
τοῦ ἀμαξιοῦ ἦταν κλεισμένα προ-
σεχτικά. Προχώρησαν ἔτσι ὅλη
τὴν ἡμέρα, ὅλη τὴν ἀκόλουθη
νύχτα καὶ ἀκόμα μιὰ μέρα ὁλό-
κληρη, ἀλλάζοντας ἄλογα σὲ
σταθμοὺς ὁρισμένους καὶ ἀναχω-
ρώντας πάλι μὲ γρήγορο βί-
αισμα. Ἐφαγαν μέσα στ' ἀμάξι
καὶ κοιμήθηκαν ἐκεῖ, ἐνῶ δυὸ
ἀπ' τοὺς φύλακες παρακολου-
θοῦσαν ἀγρυπνᾶ καὶ τὴν παρα-
μικρὴ χειρονομία τοῦ Πιέρ Τορτύρ.
Ἐκεῖνος δὲν ἤξερε κατὰ ποῦ τὸν
ἐπήγαιναν. Τοὺς φαινόταν ὥστόσο πῶς
εἶχαν περάσει τὸ Ρήνο.

Τὸ βράδυ τῆς δεύτερης μέρας ὁ αἰχ-
μάλωτος, πού τὰ μάτια του ἦταν πάντα
δεμένα κατὰλαβε ἀπ' τὸ ὑπόκωφο τρέ-
ξιμο τῶν τροχῶν πῶς περνοῦσαν μιὰ γέ-
φυρα : μιὰ κρεμαστὴ γέφυρα χωρὶς ἄλλο
γιατὶ ἀντήχησαν ἀλυσίδες (ἢ σιδερέ-
νιοι δοκοὶ) καὶ ὕστερα ἀπὸ μιὰ στιγμὴ
τ' ἄλλα σταμάτησαν.

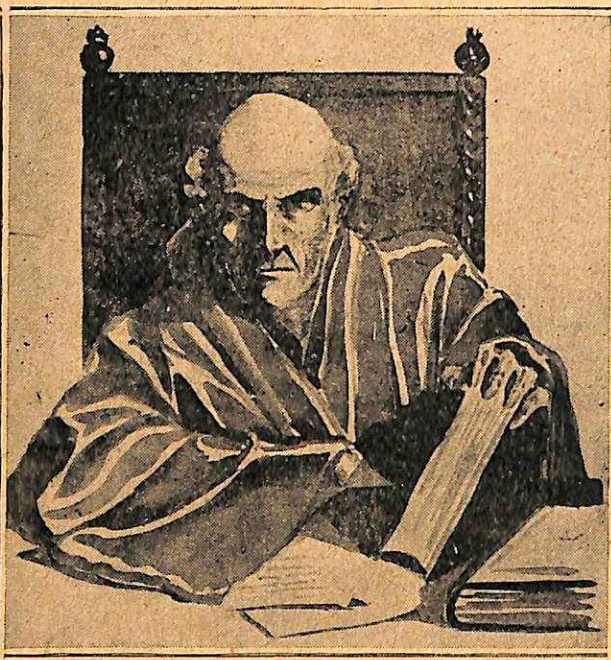
Ἡ πόρτα τοῦ ἀμαξιοῦ ἀνοίξε· τὸν
Πιέρ Τορτύρ τὸν ἀπαγγέλλαν οἱ σύντροφοί
του καὶ κατέβηκε.

Καθὼς τὸν ὀδηγοῦσαν χέρια πού τὸν
βαστοῦσαν στερεὰ τοῦ φάνηκε πῶς περ-
νοῦσε ἐναντὶ ἀπὸ ἀνθρώπων νάρθηκα· ἀνέβηκε
σκαλοπάτια καὶ χάρθηκε σὲ μιὰ σειρά

ἀπὸ μεγάλες αἰθούσες ὅπου τὰ βήματα
ἀντηχοῦσαν σὰν κάτω ἀπὸ θόλους ψη-
λοὺς καὶ ὅπου τὸ κρῦο ἦταν παγερό.

Τέλος σταμάτησαν καὶ τοῦβγαλαν τὴ
λουρίδα ἀπ' τὰ μάτια.

Βρισκόταν σ' ἓνα εἶδος ἀπέραντης
κρύπτης σαβανωμένης μὲ μαῦρα νεκρί-
κα σεντόνια πού φωτιζόταν ἀμυδρὰ ἀπ'
τὸ θλιβερὸ φέγγος τῶν δάδων. Ἀντίκρυ-
του, στηριγμένα στοὺς τοίχους, ὑπῆρ-
χαν πέτρινα στασίδια ὅπου καθόταν ἄν-
θρωποι ἀκίνητοι, ντυμένοι σὰ δι-
καστές. Δὲν ἐφοροῦσαν προσωπίδες,
ἀλλὰ ὁ Τορτύρ ἐξ αἰτίας ἀπ' τὸν
ἀνεπαρκῆ φωτισμὸ καὶ τὴν ἀπόστα-
ση δὲ μποροῦσε νὰ ξεχωρίσῃ τὰ χα-

Φαινόταν πῶς εἶναι ὁ πρόεδρος

ρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου τους.

Στὴ μέση τῆς κρύπτης, ὁλόρθη, κάτω
ἀπ' τὸ φέγγος τῶν δάδων πού βαστοῦ-
σαν ψηλὰ κουκουλωμένοι ὑπηρέτες, μιὰ
νέα γυναῖκα στεκόταν, ντυμένη μὲ μιὰ
μακριὰ σκοτεινόχρωμη ρόμπα καὶ σκε-
πασμένη μ' ἓναν πυκνὸ πέπλο. Στὰ πό-
δια τῆς ἓνα χοντρὸ κούτσουρο μὲ λεῖα
ἐπιφάνεια καὶ ἀπάνω σ' αὐτὸ ἓνα σπαθί
πού τοῦ Τορτύρ τοῦ φάνηκε νάναι ὁμοιο-
μὲ κείνο πού μεταχειρίζονταν οἱ δῆμιοι
στὴν Ἐλβετία.

Τότε ἔλαβε τὸ λόγο στὴ γερμανικὴ
γλῶσσα ἓνας ἀπ' τὰ μέλη αὐτοῦ τοῦ
ἀλλόκοτου δικαστηρίου. Καθόταν στὴ
μεσιανὴ ἔδρα καὶ φαινόταν πῶς ἦταν
ὁ πρόεδρος. Εἶπε στὸν Πιέρ Τορτύρ :

— Ἦρθες ἐδῶ γιὰ νὰ ἐκπληρώσης
τὴν ἀποστολὴ σου ἀπάνω στὴ γῆ. Αὐτὴ

ἡ γυναῖκα καταδικάστηκε καὶ θὰ τὴν
ἀποκεφαλίσῃ.

Ὁ Τορτύρ, ξαφνισμένος ἀπ' τὴν ἀρ-
χὴ ἐξ αἰτίας τῶν γεγονότων πού τοῦ
παρουσίαζόταν καὶ προπάντων τώρα ἀπ'
αὐτὴ τὴν ἀπαίσια διαταγὴ, βρόγχε λίγη
ψυχραιμία καὶ διαμαρτυρήθηκε. Ἀρνή-
θηκε μ' ἀποφασιστικὴ νὰ θανατώσῃ
μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δίχως κανονικὴ ἐν-
τολὴ καὶ δίχως ρητὴ διαταγὴ τῆς ἐπι-
σημῆς δικαιοσύνης· ἦταν ὁ νόμιμος ἐκ-
τελεστὴς τῶν δικαίων ἀποφάσεων καὶ
ὄχι ἓνας δολοφόνος.

Ὁ πρόεδρος περιορίστηκε νὰ ἐπανα-
λάβῃ τὴ διαταγὴ του. Ὁ Τορτύρ ἀντι-
στάθηκε μ' ὅλη τὴν ἀρνησὶ του.

Τότε ὁ μυστηριώδης ἄνθρωπος
μὲ τὴν ἴδια ἀδυσώπητη φωνὴ καὶ
ἐνῶ ἓνα μεγάλο ρολοὶ τοῦ
τοίχου χτυποῦσε ἔντεκα, τοῦ
εἶπε :

— Ἐχεις ἓνα τέταρτο τῆς
ῥας γιὰ νὰ ἀποφασίσῃς. Ἄν
ἡ δουλειὰ σου δὲν εἶναι τελειω-
μένη στὶς ἔντεκα καὶ τέταρτο θὰ
πεθάνῃς ἐσὺ τότε καὶ θὰ βροῦ-
με ἄλλο δῆμιο πειδὸ πρόθυμο.
Νᾶσαι βέβαιος πῶς αὐτὴ πού
καταδικάστηκε δὲ θὰ ξεφύγῃ
ἀπὸ τὴν τιμωρίαν.

— Μὰ τί ἔκαμε; ρώτησε ὁ
Πιέρ Τορτύρ.

— Θὰ τὸ μάθης, εἶπε ὁ πρό-
εδρος.

Μὰ ἡ γυναῖκα μὲ τὸν πέπλο
πού ὡς τότε ἔμεινε ἀκίνητη καὶ
φαινομενικὰ ἀτάραχη σήκωσε
ἀπάνω τὸ χέρι καὶ ὁ ἄλλος
ξανάπε μονάχα στὸ δῆμιο τοῦ
Κολμάρ :

— Ἐχεις ἓνα τέταρτο τῆς
ῥας.

Μὲς στὴ σιωπὴ τὰ δευτερόλε-
πτα, μετρημένα ἀδυσώπητα ἀπ' τὸ με-
γάλο ρολοὶ, πέρασαν βαρεῖα τῶνα μὲ τ'
ἄλλο.

— Δυὸ λεπτὰ μονάχα ἔχεις ἀκόμα,
εἶπε τέλος ὁ πρόεδρος.

Κι' ἓνας ὑπηρέτης ἀπλῶς στὸ δῆμιο
τὸ σπαθί, μὰ ὁ Πιέρ Τορτύρ τὸ πέταξε.

Ὁ πρόεδρος σηκώθηκε κρατώντας
στὸ χέρι ἓνα μικρὸ πιστόλι.

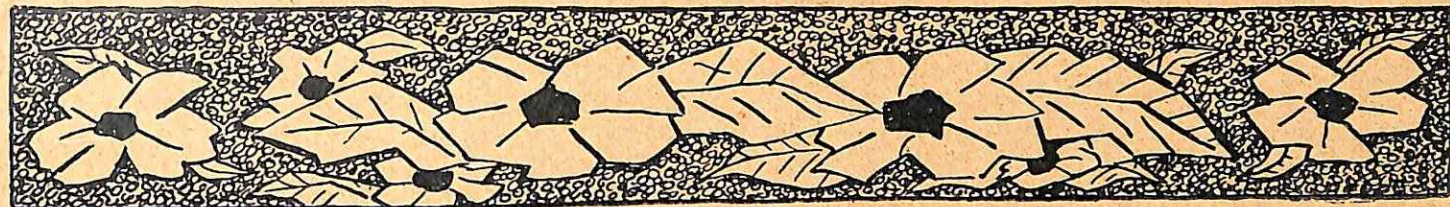
— Τὸ τέταρτο πέρασε, εἶπε.

— Δέχομαι, ἀναστένανε ὁ Πιέρ
Τορτύρ.

Ἡ γυναῖκα γονάτισε τραβώντας μόνη
τῆς τὸν πέπλο ὡς στὸν αὐχένα. Ὁ Πιέρ
Τορτύρ ἀρπάξε τὸ σπαθί...

Ὑστερα ἀπὸ μιὰ στιγμὴ τὸ κεφάλι τῆς
καταδίκου κυλοῦσε, πάντα σκεπασμέ-
νο μὲ τὸν πέπλο, ἀπάνω στὶς πλά-

(Συνέχεια εἰς τὴν σελίδα 220)

ALFRED COLLINGS

Λ Ο Υ Σ Η

ΔΙΗΓΗΜΑ

Λούση Βιλμπουά εἴτανε
σοβαρὴ καὶ φρόνιμη.
Μακρυνὲς ξανθὲς μποῦ-
κλες πλασίωναν τὸ θελ-
κτικὸ στρογγυλὸ πρό-
σωπό της. Τὰ μάτια της
ἀντιφένγιζαν τὴν ἡρε-
μία τῆς ψυχῆς της καὶ
καὶ τὸ ἀπαλὸ χρῶμα
τοῦ οὐρανοῦ τῆς Pe-de-France κάτω
ἀπὸ τὸν ὅποιο εἶχε γεννηθῇ. Τὸ στόμα
τῆς ἀνέδειχνε χεῖλη φόρμας τελείας.
Μονάχα ἡ μύτη της ἴσως νὰ τὴν χα-
λοῦσε, πού εἶταν μακριὰ, ἀλλ' αὐτὴ
ἀγνοοῦσε τὴν κοκκατωρία.

Ἐγὼ μοιαζα τῆς Μάτζη, ἤμουνα
δηλαδὴ καστανή, ξεχτένιστη, ζωρηή,
γελαστή. Εἶχα εὐερέδιστη φαντασία
καὶ καλὴ καρδιά. Ἐχана κάθε πράγμα
πού ἀγαποῦσα, τρελλαινόμουνα νὰ
τρέχω πίσω ἀπὸ τὶς πεταλοῦδες καὶ
διάβαζα κρυφὰ στίχους τοῦ Μυσσέ.

Σὲ λίγο πατούσαμε καὶ οἱ δυὸ μας
τὰ δεκάξη καὶ ἐπερατώνουμε τὶς σπου-
δές μας σὲ κάποιο οἰκοτροφεῖο, πού
βρισκόταν στὶς ὄχθες τοῦ Λουάρ, κοντὰ
στὸ Β...

Ἡ Λούση καὶ ἐγὼ εἴμαστε στενὲς
φίλες, μολονότι εἴχαμε ἀντίθετους χα-
ρακτήρες. Πηγαίναμε περίπατο μακριὰ
ἀπὸ τὶς συμμαθήτριές μας, στὸ πάρκο
πού περικυκλοῦσε τὸ οἰκοτροφεῖο,
καὶ σωμαίναμε ὥρα πολλή, χαϊδεύον-
τας τὰ χέρια μας. Κ' ἤμουνα πεπει-
σμένη ὅτι καμμιά σκέψη τῆς Λούσης
δὲν μοῦ εἴτανε κρυφὴ, ὅτι ἡ καρδιά
τῆς δὲν φύλαγε κανένα μυστικὸ ἀπὸ μέ.

Στὸν κοιτῶνα, τὰ κρεββάτια μας
εἴτανε γειτονικά. Τὸ βράδυ, ἡ Ἀδελφὴ
Σιζτίνα περνοῦσε ἀνάμεσά μας, λέ-
γοντάς μας μὲ τὴν τραγουδιστὴ φωνή
της :

— Καληνύχτα, παιδιὰ μου, ὁ θεὸς
νὰ σᾶς φυλάγῃ!

Τῆς ἀπαντοῦσαμε :

— Καληνύχτα, ἀδελφὴ μας.

Κι' ἀποκοιμώμαστε μ' ἓνα ὕπνο
ἀέρινο καὶ γελαστό.

Κάποια νύχτα πού κοιμόμουνα χω-
ρὶς νὰ ὀνειρεύωμαι, ἐξύπνησα ἀπὸνα
ἀνάλαφρο χτύπημα στὰ πόδια τοῦ
κρεββατιοῦ μου. Ἡ Λούση εἴταν ὄρ-
θια, ἀκίνητη, ὠχρὴ μὲς στὸ ἄχροο
πουκάμισό της. Οἱ μποῦκλες της πέ-
φτανε πάνω στοὺς λεπτοὺς ὤμους της,
ἡ ἀναπνοὴ της κοβότανε καταπλη-
χτικά. Εἴταν τόσο ταραγμένη ὥστε
δὲν παρετήρησε πῶς ἀνοίγα τὰ μάτια
μου καὶ ὅτι ἔστρεφα τὸ κεφάλι πρὸς
αὐτὴ γιὰ νὰ τὴν περιεργασθῶ καλυ-
τερα.

Ἄξαφνα, πήρε τὴν ἀπόφασή της,
κάθησε στὸ κρεββάτι της, ἔβαλε τὶς
παντοφλές της, πέρασε ἓνα μεγάλο
ἐπανωφόρι πού κρεμόταν στὸν τοῖχο
καὶ ἐξαφανίστηκε σὰ λευκὴ σκιά.

Τὰ εἶχα χαμένα. Ἐσкупη στὸ κρεβ-
βάτι της γιὰ νὰ βεβαιωθῶ γιὰ τὴν
φυγὴ της· ἀπάνω στὰ σεντόνια δὲν
εἶπα τίποτα. Πού μποροῦσε νὰ τρέξῃ μὲς
στὴ νύχτα; Καὶ γιὰ νὰ κάνῃ τί;

Δὲν θ' ἀγοῦσε βέβαια νὰ γυρίσῃ.
Τέντωσα τ' αὐτί μου, γούρλωσα τὰ
μάτια μου μὲς στὸ σκοτάδι, προσέ-
ματίζοντας νὰ ἐπωφεληθῶ ἀπὸ
χοντας πολὺ ὥστε νὰ ἐπωφεληθῶ ἀπὸ
κάποια ἐνδείξη πού θὰ μοῦ ἀνήγγελε
τὴν ἐπιστροφή της. Τὰ λεπτὰ πέρα-
σαν. Δὲν ἄκουα ἄλλους θοοὺς παρ'
ἐκείνους τῆς καλοκαιρινῆς νύχτας χά-
ρις στὴν ὁποία εἴτανε ἀνοικτὰ τὰ πα-
ράθυρα τοῦ κοιτῶνος· τὴν ἀνάσα τῶν
δένδρων, τὸν ὀλοθυμὸ τῆς κουκου-
βάγιας, καὶ ἄλλους μυστηριώδεις στε-
ναγμούς.

Ἡ Λούση φάνηκε ἐπὶ τέλους ἔπειτα
ἀπὸ ἀπουσία δυὸ ὥρων. Φαινόταν
ἡσυχὴ, εὐτυχισμένη. Ἐπλάθηκε καὶ
ἀποκοιμήθηκε. Ἐγὼ, δὲν κα-
τόρθωσα νὰ ξανάβω τὸν ὕπνο μου·
περιμένα τὴν ἐγερσὶ μ' ἄνυπο-
μονησία, ἐλπίζοντας ὅτι θὰ μοῦ 'φε-
ρε κάποια ἐκμυστήρευση καὶ τὴν ἐξή-
γηση τῆς διαγωγῆς τῆς φίλης μου.

Ἡ Λούση ὅμως δὲν ἔβγαλε τοῖμου-
διὰ γιὰ τὴν περιπέτεια, ὑπῆρξε χαρού-

μενὴ ὅλη μέρα καὶ μ' ἐφίλησε πρὶν
ξαπλωθῇ. Ἐκλεισα τὰ μάτια, λίγο πει-
σμένη ὅτι ὁμολογῶ, καὶ ἀποφασί-
σμένη νὰ κοιμηθῶ ἴσαμε τὸ πρωῒ.
Ἐν τούτοις, κατὰ τὰ μεσάνυχτα, ἐξύ-
πνησα ἀπτόμα καὶ εἶδα τὴν Λούση
νὰ ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ
κοιτῶνος. Παρόμοια ντυμένη, ὅπως
καὶ τὴν προτεραία, μὲ τὸ μεγάλο πα-
νωφόρι πού εἶχε ξεκρεμάσῃ ἀπὸ τὸν
τοῖχο.

Πού πήγαινε λοιπόν; Οἱ σκέψεις
μου ἄρχισαν νὰ μὲ πολιορκοῦν καὶ νὰ
στροβιλίζουν στὸ κεφάλι μου. Δὲν εἶχε
κανένα λόγο, μ' ἀκοῦτε, νὰ ἐξαφανί-
ζεται μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ἐχτὸς καὶ
ἂν... ἐχτὸς καὶ ἂν... Ναι, αὐτὸ
εἴτανε, δὲν μποροῦσε παρὰ νάναι
αὐτὸ. Φαντάστηκα ἁμέσως τὴν δια-
δρομὴ τῆς Λούσης : κατέβαινε τὴ φαρ-
δεῖα ἐλάτινη λουστραρισμένη σκάλα,
διάβαινε τὸ διάδρομο πού τὴν ἀκο-
λουθοῦσε καὶ κατέληγε σὲ μιὰ κλειστὴ
πόρτα μὲ λουκέτο· μὰ, πλάι στὴν πόρ-
τα αὐτὴ βρισκόταν ἓνα χαμηλὸ παρά-
θυρο, πού ὀδηγοῦσε εὐθὺς στὸ πάρ-
κο. Ἡ Λούση δὲν εἶχε παρὰ νὰ τ'
ἀνοίξῃ καὶ νὰ τὴν ἐλεύθερη, ἐλεύθερη
σὰν τ' ἀηδόνι, ἐλεύθερη σὰν τοὺς
ἀγγέλους. Γλυστοῦσε τότε μὲς στὴν
πυκνὴ σκιά τῶν θύων καὶ συναντοῦσε
κάποιον πού δὲν γινώριζα καὶ πού τὴν
περιμένα.

Ἀντελήφθην ὅτι ἔσχεμα, τόσο ἡ
ἀνακάλυψή μου μ' εἶχε συγκινήσει.
Φοβόμουνα γιὰ τὴν Λούση καὶ τὴν
ζήλενα διότι ἀπελάμβανε μιὰ εὐτυχία
τὴν ὁποία ἀνάζητοῦσε ὅλη μου ἡ
ψυχὴ. Ν' ἀγαπᾶς, νὰ σ' ἀγαποῦν, νὰ
ἔσσης ὅτι βρίσκεται στὸν κόσμον ἓνας
φίλος πού σὲ σκεπτεται μὲ τρυφερό-
τητα, τί τὸ γλυκύτερο, τὸ ἀπολαυστι-
κότερο;

Ἡ Λούση ἐπέστρεψε τὰ χαράματα,
τὸ πρόσωπό της εἴταν λυπημένο καὶ
τὰ δάκρυα ἔλαμπαν στὰ μάτια της καὶ
στὰ μάγουλά της.
Αὐτὸ ἐξακολούθησε ὅλες τὶς αὐγου-

στιάτικες νύχτες. Πότε, ξυπνούσα καθώς ή Λούση κοιμώταν' ακόμη και την έβλεπα να ξυπνά κι' αυτή, να σηκώνεται, να ξεκρεμά το πανωφόρι της, να τὸ σκάη σιωπηλά, πότε ὁ ὕπνος μ' ἄφινε μετὰ τὴν ἀναχώρησή της κι' ἀνεκάλυπτα τὸ ἀδειανὸ κρεβάτι της ἐξέστροτο.

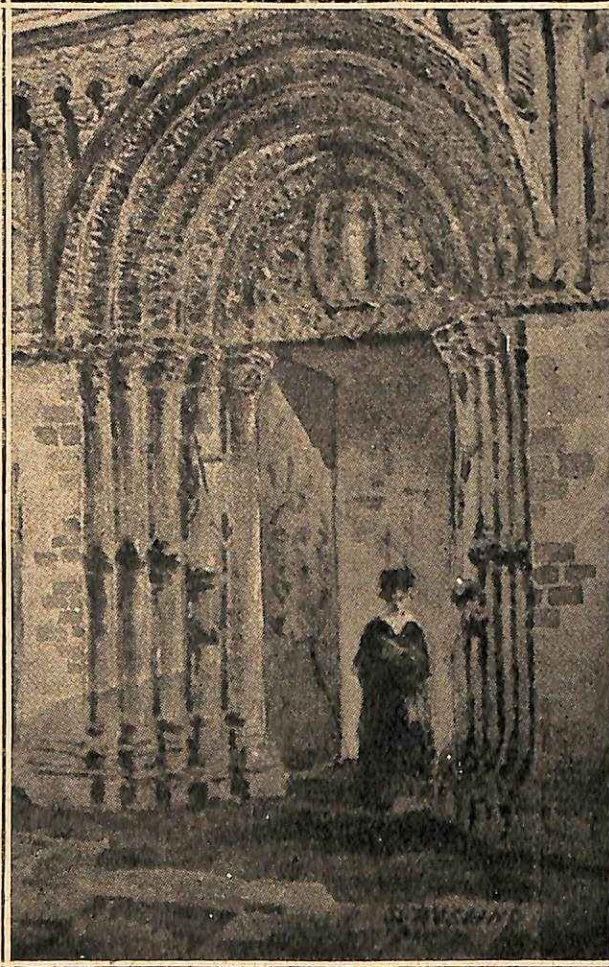
Καὶ τὴν ὄνειρευόμουν ἴσαμε τὸ γυναικίον της, τὴν παρακολουθοῦσα σὰν μεθυσμένη στὸν νυκτερινὸ της περίπατο, αἰσθανόμουν τοὺς φόβους της, τὰς ἐκστάσεις της. Φανταζόμουν μάλιστα ὅτι ἐγνώριζα σὲ ποιά γωνιά τοῦ πάρκου στέγαζε τοὺς ἔρωτές της, γιατί στὰ διαλείμματα περιπλανώμουν κάτω ἀπὸ τὰ σκιερὰ δέντρα κ' εἶχα διακρίνει ἕναν πέτρινο μπάγκο στὴν ἄκρη μιᾶς πηγῆς, στολισμένης μὲ λεῦκες.

Αὐτοῦ, εἴταν ἕνα καταφύγιο ὄνειρώδες, μ' ἄφωλιά σὰν αὐτὲς ποὺ τραγουδοῦσε στὶς «Νύχτες» τοῦ Ὁ Μυσσέ. Ἀπήγγελα μὲ φωνὴ χαμηλὴ τὶς στορφεὲς ὅπου ὁ ποιητὴς μου φαντάζεται ἕνα λεπτοκαμωμένο σῶμα, λυγισμένο ἀπὸ τὸ βάρος τῆς εὐτυχίας, κοντὰ σὲ μιὰ λεύκα πλημμυρισμένη ἀπὸ τὸ σεληνόφως. Ἔτσι ἔβλεπα καὶ τὴν Λούση, καθισμένη στὸν πέτρινο μπάγκο καὶ σκεπάζοντας τὰ γόνατά της μὲ μιὰ πιυχὴ τοῦ πανωφορίου της. Ἄκουγε τὰ θεῖα λόγια, τ' ἀπαγορευμένα, μὲ τὸ σοβαρὸ καὶ γλυκὸ ὕφος της ποὺ τῆς ἤξερα καὶ κάποτε ἔλεγε: «Μὰ εἶν' ἀλήθεια, εἶν' ἀλήθεια;» Κ' ἐκεῖνος, ποὺ θάτανε βέβαια σὰν αὐτὴ ὥρατος, χαΐδευε τ' ἄγνά της χέρια ἢ φιλοῦσε τὶς ξανθὲς της μποῦκλες.

Παρόμοιες εἰκόνες ἐπιδροῦσαν τρομερὰ στὴν φαντασία μου. Στοιφογύριζα στὸ κρεβάτι μου ἀναστενάζοντας, πετοῦσα τὰ σκεπάσματά μου γιατί οἱ νύχτες εἴτανε θεομὲς καὶ γιατί μιὰ φλογερὴ φωτιά διέτρεχε τὸ σῶμα μου. Διηοῦσα, μὰ δὲν τολμοῦσα νὰ σηκωθῶ, φοβούμενη μήπως ξυπνήσω τὴν ἀδελφὴ Σιζτίνα ἢ τὶς συμμαθήτριές μου. Παραδομένη ὁλότελα στὴν ὑπερδιεγερσὴ μου, κυριευόμουν μονομιᾶς ἀπὸ τὴ μεγαλύτερη χαρὰ ὡς τὴν πιὸ βαρεῖα ἀπελπισία. Γιατί ἤμουν κατάντη, γιατί ἔλεγα πράγματα ποὺ ἔκαναν ὅσους μ' ἀκούγανε νὰ γελοῦν;

Μοῦ φαινόταν πῶς δὲν θὰ μ' ἀγαποῦσαν ποτέ μου, πῶς δὲν θὰ μὲ προσμεναν ποτὲ κοντὰ σὲ μιὰ πηγὴ στολισμένη μὲ λεῦκες. Κ' ἔκλαιγα ὥρα πολλὴ στὸ μαξιλάρι μου γιὰ τὴν ἀτυχία μου.

Ἡ Λούση ἐπανήρχετο ἐπὶ τέλους. Ἐκῆνα πῶς κοιμώμουν καὶ δὲν εὐρισκα τὸ θάρος γιὰ νὰ ζηλέψω τὴν εὐτυχία της, οὔτε νὰ τῆς βαστήξω κάποια γιὰ τὴν σιωπὴ της. Μιὰ ἀνείπωτη

Πήγαινε κάθε νύχτα στὴν ἐκκλησία

ἡδονὴ μὲ πλημμυροῦσε στὴν σκέψη ὅτι ὁ φίλος τῆς Λούση κατακοῦσε κάθε μέρα πιὸ πολὺ τὴν καρδιά της. Κ' αἰσθανόμουν ὅτι γεννιότανε καὶ ξάνοιγε μέσα μου μιὰ ψυχὴ μεγάλης ἐρωτευμένης.

Ἐνα πρωῒν τοῦ Σεπτεμβρίου, ποὺ βοισκόμαστε στὸ ἐστιατόριο, διέκρινα τὴν Σιζτίνα καὶ τὴν Ἑλένη Ντεμαρέ ὅτι παρατηροῦσαν τὴν Λούση λαθραία, ἐνῶ φλυαροῦσαν μὲ ζωηρότητα. Ἡ Λούση καθόταν ἀπέναντί μου, τελειώνοντας τὸ γεῦμα της χωρίς

ν' ἀντιληφθῇ ὅτι εἴταν ἀντικείμενο προσοχῆς.

Μόλις βρεθῆκαμε στὸ πάρκο, ἔτρεξαν κοντά μου:

— Ἄκουσέ μας σοβαρά, Γενεβιέβη, ἔχομε κάτι νὰ σ' ἐρωτήσωμε.

— Ἐμένα;

— Ναί, ἐσέ. Πές μας ποὺ πηγαίνει ἡ Λούση κάθε νύχτα, μεταξὺ τῆς μιᾶς καὶ τῆς τρίτης πρωῒνης.

— Μὰ, δὲν ξέρω τίποτα, ἀπῆντησα προσπαθώντας νὰ κρύψω τὴν ἐκπληξή μου.

— Ὑποκρίτρια!

— Σὰς βεβαιῶ πῶς δὲν ξέρω τίποτα.

— Ἀρνείσαι ὅτι ἡ Λούση φεύγει ἀπὸ τὸν κοιτῶνα, ἀρνείσαι ὅτι ἄλλαξε ἔδω κι' ἕνα μῆνα, ἀρνείσαι ὅτι εἶναι σὰν ξένη μαζί μας, παρ' ὅλη τὴν εὐγένειά της;

— Ὁ...χι.

— Τότε, πές μας τί ξέρεις, θὰ τὸ κρατήσωμε μυστικό.

— Σὰς ἐπαναλαμβάνω πῶς...

— Αὐτὸ εἶν' ἀδύνατο. Ἐσύ, ἡ καλύτερη φίλη τῆς Λούση, ἡ ἔμπιστή της. Σοῦ μίλησε, σοῦ ἐξήγησε τὸ λόγο τῶν ἀπουσιῶν της, σ' ἐρώτησε ἂν ὑποπτεύθηκε κανεὶς τὸ τέχνασμά της. Κρύψε μας ὅτι πρέπει νὰ κρυφτῇ, μᾶς πές μας κάτι ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Ἐλα, γίνου ἐυγενικά, Γενεβιέβη, μᾶς γνωρίζεις καλά, ξέρεις πῶς δὲν θὰ τὴν προδώσωμε.

Καὶ μὲ ἰκέτευαν μὲ θέρμη, χωρίς νὰ προσπαθοῦν νὰ συγκάλυψουν τὴν περιέργειά μου τὶς κατέτρωγε. Ὑπέθεταν ὅτι φοβούμενα μήπως ἱκανοῦν ἀδιάκριτες καὶ πολλαπλασίαζαν τοὺς ὅρκους. Τί ἄλλο μποροῦσα νὰ κάνω, εἰμὴ νὰ ὁμολογήσω ξανά τὴν ἀγνοιά μου ποὺ ἐξακολουθοῦσαν νὰ μὴ τὴν πιστεύουν;

Ἡ Ἑλένη ὑπέκλυσε πρώτῃ: — Πάμε νὰ φύγωμε, εἶπε στὴ Σιζτίνα. Ἡ Προϊσταμένη δὲν θὰ κατόρθωνε νὰ ἐξαναγκάσῃ νὰ μιλήσῃ κάποιον ποὺ θέλει νὰ σιωπᾷ. Ἄλλως τε τὸ μυστικὸ τῆς Λούση εἶν' ἀρκετὰ νοητό, ἀγαπητὴ Γενεβιέβη.

Καὶ μ' ἐγκατέλειψαν. Ἐννόησα ὅτι δίνανε τὴν ἴδια μ' ἐμὲ ἐξήγησι στὶς φρυγὲς τῆς φίλης μου. Ἡμουν συγκλονισμένη ἐνθουσιασμένη ποὺ περνοῦσα γιὰ συνένοχος της καὶ στενοχωρημένη ποὺ δὲν εἶχα κι' ἐγὼ πληροφορίες, καθὼς οἱ συμμαθήτριές μου. Ἀποφασί-

σμένη πὰ νὰ προκαλέσω μιὰν ἐκμυστήρευση μὲ πλάγιες ἐρωτήσεις, ἔτρεξα ἀναζητώντας τὴ Λούση καὶ τὴν βοήκα καθισμένη στὴν ἄκρη μιᾶς δειροστοχίας.

— Φαίνεται λυπημένη, Λούση, τ' εἶναι αὐτὸ ποὺ σ' ἰσχύει;

— Δὲν εἶμαι θλιμμένη, Γενεβιέβη.

— Τότε, εἶσαι πολὺ ὄνειροπόλος.

— Ὁχι περισσότερο ἢ λιγώτερο ἀπὸ συνήθως.

— Ἀ!

— Γιατί ἔκανες «ἀ»;

— Φαντάσθηκα... μοῦ φάνηκες περίεργη.

— Μὰ, ὅχι, χρυσὴ μου, ἀπατάσαι. Τίποτα δὲν μ' ἀπασχολεῖ.

Σιωπήσαμε μερικὰ λεπτά, κ' ἔπειτα ἐπανελάβα:

— Συχνὰ σ' ἐσκέπτομαι, Λούση.

— Εὐχαριστῶ, μικρὴ μου Γενεβιέβη, δὲν ἀμφιβάλλω γι' αὐτὸ.

— Σ' ἐσκέπτομαι μέρα καὶ νύχτα.

Μὲ κοίταξε χωρίς νὰ θέλῃ νὰ καταλάβῃ τὸν ὑπαινιγμὸ καὶ ἀπῆντησε:

— Κ' ἐγώ, σκέπτομαι ἐσένα καὶ ὅλες σας.

Ἡ Ἑλένη Ντεμαρέ περνοῦσε ἀπὸ κοντὰ μας. Ἡ Λούση σηκώθηκε καὶ τὴν φώναξε: προχωρήσαμε χειροπιασμένες, ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς ἡλιολουσμένες πελοῦζες.

Τώρα, σὰν ξυπνοῦσα στὸ μέσον τῆς νύχτας, δὲν ἤμουν ἡ μόνη ποὺ ὄνειρευόμουν τὴ Λούση. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν Ἑλένη καὶ τὴν Σιζτίνα, οἱ συμμαθήτριές μας εἶχαν διαδοχικῶς ἀνακαλύψῃ τὸ μυστηριώδες τέχνασμά της καὶ τὴν παρακολουθοῦσαν μὲ πάθος. Αἰσθανόμουν τριγύρω μου ὅλον τὸν κοιτῶνα νὰ περιφύλαξη, ἀκούγα τὶς διακεκομμένες ἀναπνοές, μάντευα τ' ἀνοιχτὰ μάτια μέσα στὸ σκοτάδι.

Τὶς πρώτες μου ἀμφιβολίες, τὶς πρώτες μου συγκινήσεις, οἱ φίλες μου τὶς αἰσθανόντανε τώρα μὲ τὴ σειρά τους. Φανταζότανε κάθε μιὰ μὲ δικὸ τῆς τρόπο, τὴν περιπέτεια τῆς Λούση, τὸ μέρος τῆς δράσεως, τὸ παράστημα τοῦ ἐκλεκτοῦ. Καὶ μιὰ γλυκεῖα ταραχὴ πλημμυροῦσε τὴν καρδιά τους ποὺ χτυποῦσε δυνατὰ κάτω ἀπὸ τὸ χασεδένιο πουκάμισό τους.

Μιὰ νύχτα, ἐνῶ ἀπουσίαζε ἡ Λούση, εἶδα τὴ νεώτερη ἀπὸ μᾶς νὰ γλυ-

στοῦ ὡς τὸ πιὸ κοντινὸ παράθυρο τοῦ κρεβατιοῦ της. Ἐσκυψε τὸ κεφάλι της πρὸς τὰ ἔξω καὶ ὥρα πολλὴ ἀποροφῆθηκε στὸ νὰ κοιτάξῃ τὸ σκοτεινὸ ἀνέμισμα τῶν κορυφῶν τῶν δέντρων πᾶνω στὸν ὁρίζοντα, ἔτρεμε καθὼς τρέμουν οἱ ἔλαφοι. Χωρὶς ἀμφιβολία ἐπανελάμβανε μ' ὅλη τὴν ψυχὴ της: «Ν' ἀγαπᾶς, νὰ σ' ἀγαποῦν, ν' ἀγαπᾶς, νὰ σ' ἀγαποῦν...»

Κ' εὗρισκε πῶς ἡ σιωπηλὴ αὐτὴ συνομιλίαν ποὺ ἔκρινε ὅλες μας εἴταν προῶν θανατοῦ. Ἡ Λούση εἶχε γίνῃ ἡ ἡρώιδα μας: συμμετείχαμε στὴν εὐτυχία της καὶ μοιραζόμαστε τὸ σφάλμα της. Ὅταν ξαναγύριζε στὸ κρεβάτι της, ἡ Λούση παρακολουθοῦσε ἀνήσυχτα τὴ σιωπὴν μας χωρίς νὰ νοιώθῃ τὴ σημασία της. Καὶ ἡ ἀδελφὴ Σιζτίνα ὅμως δὲν εἶχε ἀντιληφθῇ τίποτα.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου, οἱ νύχτες δροσίσανε. Κλείσαμε τὰ παράθυρα τοῦ κοιτῶνος καὶ ὁ ὕπνος μας γίνθηκε βαθύτερος ἀπ' ὅτι εἴτανε τὸν αἰγουστο. Ἐν τούτοις, ἂν καὶ ξυπνοῦσα ἐγκαίρως πάντα γιὰ νὰ βλέπω τὴ Λούση νὰ ἐξαφανίζεται, τυλιγμένη στὸ αἰώνιο καὶ φαρδὺ πανωφόρι της, δυσκολώτερα περιμένα τώρα τὴν ἐπιστροφή της. Ἄθελα τὰ μάτια μου κλείνανε καὶ πολλὰς φορὲς μοῦ ἔτυχε νὰ ὑποκύνω στὴν κούραση καὶ στὸ σκοτάδι.

Μιὰ νύχτα (εἴταν ἡ 28 Σεπτεμβρίου, ἔχω γράψῃ τὴν ἡμερομηνία στὸ καρὸν μου) ἀπεφάσισα νὰ παύσω τὸν ὕπνον ἀπ' ὅτι συνήθιζα μὲ τὸν ὕπνον. Ἡμουν ἀνήσυχη ἐνεκα τῆς Λούση: μοῦ φαινόταν ὅτι εἶχε ἐγκαταλείψει τὸ κρεβάτι της ἔδω καὶ πολλὰς ὥρες κι' ὅτι κάποιος κίνδυνος; Τί νὰ ἀπειλοῦσε. Μὰ ποῖος κίνδυνος; Τί νὰ ἀπειλοῦσε. Οἱ πιὸ τοιλλὲς ιδέες περνοῦσαν νὰ σηκωθῶ, νὰ τρέξω πρὸς ἀναζήτησὴ τῆς ἡ νὰ εἰδοποιήσω τὴν ἀδελφὴ Σιζτίνα. Καὶ κοίταξα τὸ ἀπέσπαστο, φοβούμενη μή-

ναντί μου παράθυρο, φεγγαριὸν τῆς αὐγῆς: πῶς ἰδῶ τὰ πρώτα ἴχνη τῆς αὐγῆς. Ἐπειτα ὅλα θολώσανε: ξανακοιμήθηκα τόσο βαθειά ὥστε ξυπνήσα μετὰ ἀπ' ὅλους. Ἡ ἀδελφὴ Σιζτίνα, ἀγγίζοντάς με στὸν ὄμο μοῦ ἔλεγε:

— Σήκω, παιδί μου, θ' ἀργήσης. Σηκώθηκα ἀμέσως. Τότε πρόσθεσε:

— Σήκω, παιδί μου, θ' ἀργήσης. Σηκώθηκα ἀμέσως. Τότε πρόσθεσε:

— Δὲν ξέρεις ποὺ εἶναι ἡ Λούση;

— Γιατί, Ἀδελφὴ μου;

— Γιατί δὲν τὴν βοίσκω πονθενά.

— Ὁχι, Ἀδελφὴ μου, ὅχι, δὲν ξέρω ποὺ εἶναι, ἀπῆντησα κοκκινίζοντας καὶ πελλίζοντας.

— Εἶν' εὐνόητο αὐτό, παιδί μου, ἀφοῦ κοιμώσουν. Μὰ τί πράγμα περίεργο, ἔκτακτο; Πρέπει νὰ εἰδοποιήσω τὴν Προϊσταμένη.

Τώσκασε ἐνῶ κοίταξα τὸ κρεβάτι τῆς Λούση ποὺ εἴταν ἄθικτο, ἔτσι καθὼς τὸ εἶχα δῇ πρὶν ἀποκοιμηθῶ. Μ' ἀταξία κατεβήκαμε στοὺς νιπτήρες. Ἡ ἐξαφάνισις τῆς Λούση εἶχε μεγαλώσῃ τὴν ὁμαδικὴν ἱπεροδιεγερσὴν μας. Σκεπτόμαστε, χωρὶς καμμιὰ ἀμφιβολία, ὅτι εἶχε νικήσῃ τοὺς ἐνδοιασμούς της κι' ὅτι εἶχε φύγῃ γιὰ νὰ μὴ ξαναγυρίσῃ. Τὰ στήθη μας ἐφούσκωναν ἀπὸ χαρὰ, ὁ πυρετὸς ἔκαιε τὰ πρόσωπά μας ποὺ μάταια ραντίζαμε μὲ κοῦνο νερό. Λούση, ὁ Λούση, ἕνας ἄνεμος τρυφερότητος ἔπνεε σὲ μιὰ δροῦκα κοριτσιῶν, σ' ἕνα οἰκοτροφεῖο τῆς Pe-de France, ἐξ αἰτίας σου ποὺ εἶχες φύγῃ γιὰ νὰ μὴ ξαναγυρίσῃς. Σκεπτόμαστε ὅτι τίποτε δὲν εἴταν δυνατό νὰ ξεπεράσῃς ὁμορφιά τῆ χειρονομία σου, λησμονήσαμε τοὺς κινδύνους τοῦ δρόμου, τὴν ἀπιστία τῶν ἀνδρῶν κι' ὅτι εἶχες ἀμαρτήσει πολὺ.

Δυὸ ἀπὸ μᾶς ἐκλαίγανε. Μιὰ εἶπε ἑαυτοῦ:

— Εἶν' ὁ θορίαμβος τῆς ρωμαντικότητος.

Κι' ὅλες καταλάβαμε ὅτι εἶχε μεταχειρισθῇ τὴ λέξη «ρωμαντικότης» γιατί δὲν τολμοῦσε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴ λέξη «ἔρωτας».

Λούση, ὁ Λούση!

Μισὴ ὥρα ἀργότερα, ἡ Ἀδελφὴ Σιζτίνα, λαμπώντας ἀπὸ χαρὰ, μᾶς μίλησε γιὰ τὴ Λούση. Εἴμαστε κρεμασμένες ἀπὸ τὰ χεῖλιά της, ἀσθμαίνοντας νὰ μάθωμε τὴν ἀλήθεια. Μᾶς ἐπληροφόρησε ὅτι εἶχαν βρῇ τὴ Λούση στὸ παρεκκλήσι, ξαπλωμένην κατάχαμα, κρατώντας στὸ χεῖρ ἕνα κερὶ μισολυμμένο, λιποθυμισμένην στὴν ἴδια θέσιν, ὅπου, ἔδω καὶ δυὸ μῆνες, εἶχε συνηθίσῃ νὰ ἔρχεται νὰ προσεύχεται κρυφὰ τὶς νυκτερινὰς ὥρες.

Μεταφρ. ΓΕΩΡΓ. Α. ΠΡΑΤΣΙΚΑ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΣΠΑΤΑΛΗ

ΙΩΣΗΦ ΡΕΓΑΛΔΗΣ

Ολλές φορές αναφέρθηκε τ' όνομα του Ιωσήφ Ρεγάλδη στη γλώσσα μας, κι' όλοι σχεδόν οι βιογράφοι του Σολωμού δεν έπαραιείφανε να τον αναφέρουνε. Μάλιστα, μέσα στο έργο του ποιητή των «Ελεύθερων Πολιορκημένων» βρίσκονται ποιήματα που συνδέονται με τον φημισμένο αυτοσχεδιαστή, συνενώνοντας τ' όνομά του με τή νέα λογοτεχνία μας. Κι' όχι μόνο τούτο, αλλά ο Ρεγάλδης έγραψε και για τον Καποδίστρια, και για το Θεόφιλο Καΐρη, κι' είν' ένας από κείνους που πρώτοι γνώρισαν το Δ. Σολωμό, όχι μόνο στους Ιταλούς, αλλά και σ' έμάς τους ίδιους.

Αξίζει λοιπόν να γνωρίσουμε κι' έμεις τον άνθρωπο που τόσο ασχολήθηκε μ' έμάς.

Ο Ιωσήφ Ρεγάλδης εγεννήθηκε το 1809 στη Νοβάρρα της Ιταλίας, όπου σπούδασε και τα πρώτα γράμματα. Νεώτατος ακόμη, δεν είχε βγει καλά-καλά από το εκπαιδευτήριο των Ίησουϊτών, και μια βραδυά στη Νοβάρρα, βρέθηκε απ' ακροατής ξαφνικά επάνω στη σκηνή, για να παίξει το ρόλο του αυτοσχεδιαστή ποιητή. Έδιν' εκεί μια παράσταση ο αυτοσχεδιαστής Ιουστινιάνης ντ' Ιμόλα, και το θέμα που έλαχε για ν' αναπτύξη, άπαιτούσε το διάλογο: έπρόκειτο για τή συνάντηση του ποιητή Μόντη με τον αυτοσχεδιαστή Τζιάννη στα Ήλύσια. Ο Ρεγάλδης έπροσφέρθηκε να παίξει το ρόλο του ενός από τα δυο πρόσωπα, κι' ή παράσταση τελείωσε με τα χειροκροτήματα των ακροατών προς το νεαρόν αυτοσχεδιαστή.

Συνεχίζοντας τις σπουδές του, πήγε στο Τουρίνο κι' έγράφηκε στη Νομική Σχολή του εκεί Πανεπιστημίου, μα κατά τις εξετάσεις δεν εκρίθηκε άξιος για το δίπλωμα. Μα ενώ δεν τον έκριναν οι καθηγητές του άξιο για το δίπλωμα του έπιστήμονα, το βράδυ της άλλης ημέρας έλαός του Τουρίνου τον ανακήρυξε ποιητή με τα χειροκροτήματα και τις έπιδομασιές του σε μιάν αυτοσχεδιαστική παράσταση που έδωσε δημοσίως.

Από τότες άρχινησε το αυτοσχεδιαστικό, μα και το περιοδευτικό στάδιο του Ρεγάλδη: όρματός όλοκληρος περιοδεύων, συνοδευόμενος συχνά κι' από τις σχετικές περιπέτειες.

Από το 1834 ίσαιμε το 1839 έτριγύρισε στις διάφορες πόλεις της Ιταλίας, κάνοντας ποιήματα και λαμβάνοντας τιμές, έρωτες και χρήματα.

Πήγε στη Γένοβα, πήγε στο Μιλάνο, όπου τα ποιήματά του φανήκανε για πολύ Ιταλικά στους αυστριακούς κυρίαρχους και τον έδιώξαν' από κει' πήγε στη Φλωρεντία, στη Σιέννα, στην Πίζα, στο Λιβόρνο, στη Λούκα, στην Πάρμα, όπου όμοίως τον έδιώξαν, γιατί ζητούσε με τα ποιήματά του να ξυπνήση το φρόνημα των Ιταλών.

Στην Περουζία τα μέλη της ακαδημίας των «Φιληδόνων» του προσέφεραν προς τιμή του ένα χρυσό μετάλλιο, και στη Ρώμη τα μέλη της ακαδημίας «Αρκαδία» του συστάιναν από φτόνο τους ευγενικούς τρόπους και τις ώρες και τον νεανικό του έρωτα, ως που μια βραδυά ξέσπασε στο Τίβολι ή αρκαδική τρικυμία μ' ένα χέρι καλές μπακτουριές στη ράχη του άμφισθητούμενου ποιητή καθώς μäs διηγείται ο Καρντούση.

Φεύγοντας από κει έξακολούθησε τις περιόδεες του στο Πιεμόντε και στην Τοσκάνη, καταχειροκροτούμενος παντού και στερεώνοντας τη φήμη του εξαίρετικού αυτοσχεδιαστή.

Σοβαροί κριτικοί της εποχής του αγωνίζονται ποιος να τον έπαινε περυσότερο. Ένας απ' αυτούς, ο Φελίτσε Ρωμάνο, σε μια κριτική του μäs τον ζωγραφίζει ζωηρότατα. Ίδου το σχετικό μέρος:

«Ο Ρεγάλδης μου παρουσιάστηκε πραγματικά όπως τον είχε ζωγραφίσει ή Φήμη, άληθινός αυτοσχεδιαστής και στεφανωμένος πια μ' ένα φωτιστέφανο που λίγοι μπορεί να κυνηχούνε πώς έλάθανε στη νεανικήν ήλικία του. Δεν τραγουδάει μ' άπαγγέλλει, δέ χρησιμοποiei καμμιά ταχυδαχτυλουργία από κεινες που κάνουνε τόσοι και τόσοι συνάδερφοί του, μα παρουσιάζεται σ' όλη του την απλότητα και σχεδόν θάλεγα στην άμελεία του. Δέ φεύγει ούτε στιγμή από τα μάτια των θεατών του, δεν καταφεύγει στο συνειθισμένο ποτήρι με το ζαχαρωμένο νερό, δεν καμώνεται πώς έχει ανάγκη ν' αναπατηή, δεν επιδείχτει θαρραλεότητα, δέ φανερώνει φόβο, μάλιστα βαδίζει ελεύτερα κι' ενεργεί σα να μη τον έκουτάζανε χίλια μάτια». Και πιδ κάτω προσθέτει: «Δέ

μελετάει την άπαγγελία και τη χειρονομία του, μα ταχύνει ή άργοπορεί το λόγο και το βήμα χωρίς καμμιά τέχνη, έπειδή δεν είν' αυτός που μιλεί και κινείται, μα κάποια έσωτερική του δύναμη, κάποια δύναμη μυστική που τον οδηγεί σύμφωνα με τη θέλησή της».

Μα κι' οι ποιητές δεν πηγαίνουν πίσω από τους κριτικούς στα έγκώμια. Ο Μοντανέλλης, ο Μπόργης, ο Στερμπίνης του γράφουνε τραγούδια. Ένα μάλιστα τρίστιχο του Στερμπίνη γίνηκε λαϊκό και δημοσιευότανε κάτω από τις εικόνες του Ρεγάλδη, που όμοίως είχαν γίνει κι' εκείνες λαϊκές. Ίδου αυτό: L'italo sol che gl'intelletti affina, In tè, Regaldi, generava e mente E fibra adata all'armonia divina. Δηλαδή: Ο Ιταλικός ήλιος που λεπτόνει τα πνεύματα, σούπλας' έσέ, Ρεγάλδη, και νου και νεύρα κατάλληλα για τη θείαν άρμονία». Κατά τις άρχές του 1839 ήθέλησε να δείξη την τέχνη του κι' έξω από τα σύνορα της Ιταλίας. Πέρασε στη Γαλλία κι' έπισκέφτηκε πρώτα την Προβηγκία.

Εκεί έκαμε τόσο μεγάλην εντύπωση και του κάμανε τόσο μεγάλες τιμές, που ο ποιητής Méry έλεγε πώς: «Έπειτ' από τον Πετράρχη κανέναν υπεράλπειος δεν είχε γίνει δεχτός με τόσες τιμές όπως ο Ρεγάλδης». Και τούγραψ' ένα ποίημα που άρχίζει έτσι:

«Μέσα στην κεφαλή σου το πνεύμα δεν έπαναστατούσε ποτέ, ω ποιητή, που μäs έρχεσαι από την ώραία Φλωρεντία».

Όμοίως ο Autran τον αποχαιρέτησε μ' ένα άλλο ώραίο ποίημα, που τελειώνει με τον ακόλουθο ώραίο στίχο:

Vagabond comme Homère
et blond comme Apollon.

Και του λέει τα ακόλουθα: Έμεις που μäs συγκινούν ακόμη οι ήχοι του λόγου σου, που ακόμη μäs φωτίζει ο ζωηρός σου φωτιστέφανος, στις απόμακρές μας ανάμνησες θά ξαναλέμε τ' όνομά σου. Και θά θυμούμαστε εις τα στενά μας γερήματα πώς σ' είδαμε να διαβαίνης από τα μέρη μας, περιπλανώμενος σαν τον Όμηρο και ξανθός σαν τον Απόλλωνα».

Στη Μασσαλία του δόθηκε για θέμα ή έξορία του Ναπολέοντα κι' αυτοσχεδίασε το ποίημα: «Il salice di Sant'

Elena». — Η ιτιά της Αγίας Ελένης — σηκώνοντας θύελλα χειροκροτημάτων.

Έπειτα πήγε στο Παρίσι. Εκεί άναμεσα στο πολυάριθμο ακροατήριό του, είχε και τον Ουγκώ, το Λαμενναί, τον Άραγώ και το Λαμαρτίνο. Ο τελευταίος αυτός, όταν άκουσε το Ρεγάλδη έλεγε: «Δεν άκουσα ποτέ στη ζωή μου καλύτερους αυτοσχέδιους στίχους».

Η κυρία του Ζιραντνέ στην «Presse» κι' ο Ιούλιος Ζαννέ στους «Débats» έσυναγωνιστήκανε ποιος να του πη περισσότερα έγκώμια. Ο Ουγκώ τούγραψε:

«Έχεις την ψυχή και μαζι' έχεις τη φωνή: θάρρος, ποιητή».

Κι' ο Quinet τον συνεδούλευε: «Λένε πώς η Ιταλία πέθανε: άλλοι λένε πώς μόνο κοιμήθηκε. Στον ποιητή της στέκεται να την ξυπνήση, αν είναι κοιμισμένη: να την αναστήση αν είναι νεκρή».

Έπειτ' απ' τη Γαλλία πέρασε στη Γερμανία και στην Ελβετία, μα για λίγο, γιατί λαχτάρησε τον αέρα της Ιταλίας του. Κι' από το 1840 ίσαιμε το 1849 έμεινε στο τότε βασιλείο των Δύο Σικελιών, περνώντας τον καιρό του άναμεσα σε λαϊκές γιορτές, σ' έρωτες γυναικών, σε τιμές αυλικές, ή ψάλλοντας το βιβλικό Θεό ανάμεσα στα βράχια και στις φλόγες της Αίτνας, συνμιμώντας κάποτε και με τους ληστές στα δάση της Σκύλας, και μαζεύοντας λαϊκούς θρύλους, ήθη και δημοτικά τραγούδια.

Τα χρόνια ώστόσο άρχινήσανε να γίνονται δύσκολα. Ο πολιτικός όρίζοντας άρχινησε να θολώνη. Και το 1848 εξέφυγε τη σύλληψη καταρθώνοντας να φύγη από κει έγκαιρος. Το 1849 όμως δεν έκατόρθωσε να ξεφύγη, κι' όί βουρβονικοί χωροφύλακες τον έπιάσανε για τα έθνικά του φρονήματα, κι' αφού τον έκρατήσανε δεκοχτώ μέρες στη φυλακή και του ψάξανε τα χαρτιά του για να του βρουνε κάποιαν έθνική κατήχηση, που θεωρούσανε το Ρεγάλδη για συγγραφέα της, τον έθάλανε σ' ένα γαλλικό άτμόπλοιο που πήγαινε για τη Μάλτα και τον έξορίσανε.

Από τότες ο Ρεγάλδης έγύρισε τα βήματά του προς την Άνατολή.

Στην Κωνσταντινουπόλη συναναστρέφτηκε με δερβίσηδες και μουφτηδες, στην Αίγυπτο ανέθηκε στις Πυραμίδες κι' έταξείδεψε με καμήλες, στην Παλεστίνη έλούστηκε στον Ιορδάνην ποταμό και στην Ιερουσαλήμ είδε μαζι' με τους όρθόδοξους χριστιανούς το θαύμα της άγίας φλόγας το βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου, από το θαύμα έπηρ' ένα μπασοδύνη, τριγύ-

ρισε την Μικράν Άσία και στην Κιουτάχια κουδέντισσε με τον Κοσοδό για λογοτεχνία και για τον πόλεμο των μαγύρων, και στ' άκρογιάλια του Βοσπόρου, και στα γύρω νησιά και στα νησιά του Αιγαίου ανεξήτησε τ' άχνάρια του Όμήρου, των Αποστόλων και της Ελληνικής Έπαναστάσεως.

Έτσι, συνεχίζοντας τις περιήγησές του, πέρασε στην Ελλάδα, πήγε στην Αθήνα, γνώστηκε με διάφορους λόγους και λογοτέχνες και την πρώτην Αυγούστου του 1851 έφτασε στην Κέρκυρα.

Εκεί γνώρισε το Σολωμό, και σε μιάν αυτοσχεδιαστική πράσταση που έδωσ' εκεί, το θέμα του τώδωσε ο Σολωμός με το Ιταλικό ποίημά του. «Τό λωμός με το Ιταλικό καραβάνι», που το έγραψεν έλληνικα καραβάνι, που το άπάγγειλε τις 30 έπίτηδες και που το άπάγγειλε τις 30 του Αυγούστου στη μεγάλην αίθουσα του εκεί Πανεπιστημίου. Στο ποίημα του εκεί Πανεπιστημίου. Στο ποίημα εκείνο, έτσι προσφωνεί ο Σολωμός το Ρεγάλδη:

«Χαίρε, δοξασμένο παιδί, της αιώνας χώρας, όπου πάντα υπάρεσανε μάγλα και το τραγούδι και το έργο, τόσο στις ευνόικες όσο και στις ενάντιες τύχες' όπου ή πέτρα και το ξερό χορτάρι είναι καλά όπου έφτασα βάρβαρος και τέτοιος δεν είμαι».

Και στο άλλο ποίημα που έγραψ' όμοίως έπίτηδες για να δώση θέμα σε μιάν νέαν αυτοσχεδιαστική πράσταση του Ρεγάλδη, μα που δεν έδόθηκε ποτέ, στη «Σαπφώ», έτσι τον προσφωνεί πάλε ο Σολωμός:

«Έκνο δοξασμένης χώρας, όπου ο ξένος βρίσκει την πατρίδα και τους θεούς ο βάρβαρος, άχ! άκουσε κι' έμείς σ' έτούτη την πολυτάραχη, σ' έτούτην σ' έτούτην ήχη τη σφαιρά των βρισκόμαστ' έμείς, από τη σφαιρά των τραγουδιών όπου σ' βασιλεύεις».

Ο Ρεγάλδης έσυναντούσε συχνά το Σολωμό στη μικρή πλατεία που σχηματίζεται μπρός από την αγγλική εκκλησία, κι' εκεί συνομιλούσανε για διάφορα φιλογονικά και λογοτεχνικά ζητήματα. Για τη γνωριμία του αυτή και για τις κουδέντες εκείνες ο Ρεγάλδης γάνει λόγο στη βιογραφία του Σολωμού που δημοσίεψε άργότερα.

Εκεί μäs δίνει κάποιες πληροφορίες για το Σολωμό και το έργο του, και μäs μαθαίνει κάποια πράματα, που δεν είναι μονάχα αξιολογώτατα, μα που θάτανε κι' άδύνατο να τα γνωρίσουμε άλλου.

Και μäs πληροφορεί π. χ. για τους «ελεύθερους πολιορκημένους» πώς το 1851 τους είχε τελειωμένους. Και μäs

λέει επίσης πώς είχε τότες τελείως έτοιμο κι' ένα άλλο μεγάλο ποίημα, το «La Fratellanza», του όποιου την ύπαρξη εγνωρίζ' ευτυχώς κι' ο Μάντζαρος που μäs εγνωρίσε τον έλληνικό τίτλο του ποιήματος, πληροφορώντας μäs πώς όνομαζόταν «Οί Άδελφοποιτοί», άλλως θά το έζαρχε μονάχα με τον Ιταλικό τίτλο του.

Για το ποίημ' αυτό, που χάθηκε τελείως και δεν εύρέθηκε ούτε στίχος στα χειρόγραφα που μäs άπομείνανε, ο Σολωμός έλεγε προς το Ρεγάλδη πώς ίσως θά φανεί σε πολλούς για κανένα παιδιαροκάμωμα, μα πώς μέσα του ως τόσο έκλειούσε ένα ύψηλό νόημα. Κι' έλεγε αυτό άσφαλώς ύπονώντας τη μεγάλην απλότητα της έξωτερικής μορφής του ποιήματος.

Στη μελέτη του εκείνη για το Σολωμό μäs πληροφορεί ο Ρεγάλδης έπίσης για το «Λάμπρο», λέγοντας μäs πώς ο ποιητής δεν έσκόπευε να δημοσιέψη ποτέ όλοκληρο το ποίημα, γιατί το σύνολο δεν έφτανε το ύψος των μερών του. Και μäs πληροφορεί ακόμη πώς τότες είχε τελειωμένη την έλεγεία «Είς τον θάνατον Κυρίας Αγγλίδας», την όποιαν μάλιστα του μετάφρασε Ιταλικά ο ίδιος ο ποιητής, κι' ο Ρεγάλδης μäs δίνει με λίγα λόγια την υπόθεσή της.

Και στην Ιταλική του μετάφραση όμοίως ο Σολωμός ένα κομμάτι από τους «Ελεύθερους Πολιορκημένους» που δέ σώζεται ανάμεσα στα γνωστά μäs, και του όποιου ο Ρεγάλδης μäs δίνει επίσης σε σύντομες γραμμές την υπόθεσιν.

Στη μελέτη εκείνη ο Ρεγάλδης μεταφράζει στην Ιταλική την «Ευρυκώμη» και το «Θάνατο της Όρφανης», καθώς και το «Όρχημα του Λάμπρου», για το όποιο, μαζι' με διάφορες άλλες έρμηνευτικές πληροφορίες γράφει και τα ακόλουθα:

«Στη νεώτερη λογοτεχνία δεν ήξέρω σκηνή που να ζωγραφίζει καλύτερα απ' αυτή την κατάσταση μιας ψυχής κουρελιασμένης από τον έλεγχο της συνείδησης. Θυμάσαι είναι ή σκηνή του Σαίξπηρ, εκεί που ή λαίδυ Μάκμπεθ, ύπνωδτισσα, γομίζει πώς βλέπει στα χέρια της τις κηλίδες του χυμένου αίματος, και που ό,τι να κάμη δεν καταρθώνει να τις αφαιρέση. Η σκηνή του Σολωμού είναι ισάξια με τη σκηνή του άγγλου τραγικού, αν ίσως και δεν την ξεπερνάει. Έμείς έτσι μού φαίνεται, γιατί το ξύπνημα της συνείδησης γινόμενο κατά τη νύχτα της πασχαλινής γιορτής, μπροστά στο Άγιο Βήμα, ανά-

μεσα στις θρησκευτικές τελετές, είναι ισχυρότερο και τρομακτικότερο, παρ' όταν παρασταίνεται μέσα στα δωμάτια ενός ανάκτορου».

Το 1853, αφήνοντας την Ελλάδα, γύρισε ο Ρεγάδης στην Ιταλία. Από τότε όχι μόνο δεν ευνέχισε το επάγγελμα του αυτοσχέδιαστη, αλλά ζήτησε με μανία ν' απαλλαγεί κι' από τον τίτλο του, κ' επιδόθηκε σε σοβαρές μελέτες, θέλοντας να γίνη ποιητής καλλιτέχνης. Για τη μεταβολή αυτή, μου άρεσει να φαντάζωμαι πώς η κυριώτερη αιτία εστάθηκε ή γνωριμία του με το Σολωμό μας, τόσο οι χρονολογίες κ' οι συνθήκες συμπεφύτουνε.

Έτσι, άρχισε να γράφει ποιήματα με μελετημένη μορφή και να επιδιορθώνει και να επεξεργάζεται τα διάφορα αυτοσχέδια του, που είχε δημοσιεύσει ως τότε σε διάφορες συλλογές.

Όλην αυτήν την εργασία, μαζί με διάφορα πεζά, τα δημοσίεψε σε δυο μεγάλους τόμους το 1861 και 1862 στο Τουρίνο με τον τίτλο «Canti e Prose».

Εκεί, στον πρώτο τόμο βρίσκεται η μελέτη του για το Σολωμό, ένα ποίημα εμπνευσμένο από την ιστορία της «Φαρμακωμένης» του Σολωμού, τιτλοφορούμενο «L'avvenuta di Zante»—Η Φαρμακωμένη της Ζακύνθου, — κ' έν' άλλο εμπνευσμένο από κάποιο κρανίο που βρέθηκε στα χώματα του Μεσολογκίου, τιτλοφορούμενο «Il cranio di Missolungi». Στο δεύτερον τόμο βρίσκεται μια μελέτη του για τον Καποδίστρια.

Με την αποκατάσταση της Ιταλίας, την οποία έπροφύττει κ' έτραγούδησε,

κυρίως στο ποίημά του, «Armeria di Torino» και στις ωδές του προς τη Ρώμη κατά το 1860. διορίστηκε καθηγητής της Ιστορίας στο λύκειο της Πάρμας κι' από κει στο Πανεπιστήμιο του Κάλιαρη, κ' έπειτα το 1866 στο Πανεπιστήμιο της Νεαπόλεως, όπου έμεινε ως που πέθανε, κι' όπου, καθώς μας λέει ο Καρντούτση, τον αγαπούσαν ακόμη κ' εκείνοι που δεν έσυμφωνούσαν με τις πολιτικές, θρησκευτικές κ' αισθητικές θεωρίες του.

Αργότερα έγραψε πλατύ πολύμετρο ποίημα τιτλοφορούμενο «L'acqua»—Το νερό—και το 1874 δημοσίεψε μιαν έκλογή του ποιητικού έργου του με πρόλογο του κριτικού Ευγένειου Καμερίνη.

Τα ποιήματα του Ρεγάδης, γενικά, τα χαρακτηρίζει ένα θερμό θρησκευτικό και πατριωτικό αίσθημα, και μέσα σ' αυτά βρίσκονται μερικά πολύ καλά σχεδιασμένα κ' επεξεργασμένα με φροντίδα και λεπτότητα, όπως είναι το «Νερό» και το «Traforo delle Alpi Cozzie», για να σταματήσουμε σ' αυτά.

Ο Ρεγάδης είχε άρχισει να γράφει τις περιήγησές του από το 1859, και την εποχήν εκείνη είχε άρχισει να δημοσιεύει κομμάτια από τις περιήγησές του στην Ασία, σε μιαν εφημερίδα του Τουρίνου. Μά η άμοιρή είτανε τιποτένια, κι' ο Ρεγάδης αναγκάστηκε να τη σταματήσει: του πληρώνανε πέντε φράγκα την επιφυλλίδα!

Τα κομμάτια εκείνα των περιηγήσεων του στην Ασία, μαζί με κομμάτια από τις περιήγησές του στην Έλ-

λάδα και στην Αίγυπτο, δημοσίεψε το 1879 με τον τίτλο «Storia e Letteratura». Όπου προλογίζει ο Καρντούτση, και όπου βρίσκεται μια πλατεία και αξιόλογη μελέτη για το Θεόφιλο Καίρη μας.

Οι περιήγησές του αυτές, γεμάτες εξακριβωμένες πληροφορίες, έξυπνες παρατηρήσεις και μελετημένες σκέψεις, διαβάζονται με μεγάλην ευχαρίστηση και ξυπνούνε το ενδιαφέρον και την περιέργεια, κ' έχουνε πάντα κάτι να μάς πληροφορήσουνε.

Δυστυχώς ο καθηγητής Ρεγάδης έφτασε το συγγραφέα Ρεγάδης, και η ανάγκη να καταγίνεται με τα μαθήματα της Ιστορίας, δεν του άδωσε τον καιρό να γράφει συστηματικά όλες τις ταξιδιωτικές του εντύψεις, που άσφαλώς θα ταξετο αξιολογώτερο έργο του Ρεγάδης. Μά την εποχήν εκείνη στην Ιταλία οι λογοτέχνες δεν είτανε σε καλύτερη θέση από τους σημερινούς Έλληνες συναδέλφους τους, που αν δεν πάρουνε δημόσια θέση, ή αν δεν κάμουνε το δασκαλο και τον υπάλληλο, θα κιντινέψουνε να στερηθούνε των πάντων, χωρίς να ιδούνε και το έργο τους να προκόψη.

Ο Ρεγάδης απέθανε στη Μπολόνια το 1883, γέροντας πιά, σ' ηλικίαν έβδομηντα τέσσερων χρονών, άρχίζοντας από άπορμόνος φοιτητής της Νομικής και τελειώνοντας σε καθηγητή της Ιστορίας, κι' από αυτοσχέδιαστή, σε καλλιτέχνη ποιητή, κριτικό και πεζογράφο.

ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

(Συνέχεια εκ της σελίδος 212)

κας τις πλημμυρισμένες από αίμα. Τότε ο Τορτύρ λιγοθύμησε απ' την τρομάρα του.

Όστος δεν ήταν πρωτόδγαλτος, καθώς είπε κι' ο ίδιος αργότερα, αφού εθανάτωσε ανθρώπους από είκοσι δυο χρόνια πριν. Τον ξανάφεραν πίσω στο σπίτι του με τις ίδιες προφυλάξεις που είχαν λάβει όταν τον πήραν από κει με το στανιό. Τον άφησαν μες στη βαθεία νύχτα, την άλλη μέρα, λίγα ώματα μακριά απ' την πόρτα του.

Πήρε απ' τον άγνωστο που του είχε μιλήσει πρώτος τραχόσια λουδοβίκια αντί για διακόσια «γιατί ήταν τίμιος άνθρωπος». Μ' αυτά τα χρήματα, κατά την παράδοση, ο Πιέρ Τορτύρ πάντρεψε την κόρη του με κάποιον βαρελά απ' το Στρασβούργο.

Αυτή ή ιστορία είναι αρκετά δραματική και υπερβολικά μυστηριώδης. Ο Άλέξανδρος Δουμάς την έγνώρισε βέβαια κι' απ' αυτήν δανείστηκε την υπόθεση χωρίς άμφιβολία στους «τρείς σω-

ματοφύλακας». Το ιστορικό ανέκδοτο εμπνέει τη δραματική περιπέτεια του μυθιστορήματος.

Η αυθεντική και τραγική περιπέτεια του Πιέρ Τορτύρ έμεινε ένα αίνιγμα. Παρ' όλες τις ανακοινώσεις που έγιναν στους δικαστικούς και παρ' όλες τις ανακρίσεις που επεκκολούθησαν δε μπόρεσαν ποτέ να βρουν το παραμικρό ίχνος του μυστηριώδους πύργου, του άγνωστου θύματος και των άσπλάχνων δικαστών του.

Γ. Κ.

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ

Η ΝΥΦΗ ΣΤΟ ΚΑΣΤΕΛΟΡΙΖΟ

Αν στα άλλα μικρά μέρη ο γάμος θεωρείται μεγάλο γεγονός, στο Καστελόριζο είναι κάτι το εξαιρετικό με την εμφάνιση της χρυσοντυμένης νύφης, που κρυμμένη τόσα χρόνια στο σπίτι της από μια χαριτωμένη συνήθεια, έορτάζει κείνη τη μέρα τα ελευθέρια της.

Για τους Καστελοριζιανούς πρέπει να ξαίρετε, δεν υπάρχει κανένα άλλο πιο ιερότερον από τον περιορισμό της κόρης, ή οποία μόλις τελειώσει το δημοτικό σχολείο πρέπει να αποχαιρετήσει την κοινωνία στην οποία και πάλλιν θα παρουσιαστή όταν μια βραδυά οι άπεστοχλέμοι (άποκριτάριδες) του πατέρα της με το φανάρι στο χέρι θά'ρουν ν' αναγγείλουν την επιτυχίαν της προξενιάς.

Και τότε ή φυλακισμένη κόρη πρώτη φορά παρουσιάζεται να κεράση στους άρραδωνες της τους καλεσμένους και το γαμπρό. Με το δίσκο στο χέρι κατακόκκινη από ντροπή κερνά πρώτα τους συγγενείς κι' έπειτα τον άρραδωνιαστικό της, που την κοιτάζει για πρώτη φορά από την κορφή ίσαμε τα νύχια.

Από την ημέρα κείνη ή επίδοξος νύφη δγάνει το κοριτσίστικο βλουδένιο σκουφάκι στο ραξίνι και ντύνεται την επίσημη στολή, το καβάδι, που μοιάζει σαν το σιγάρι του παππού και την χρυσοκεντημένη γούννα αντί της οποίας πολλές φορές βάζει το κοντόχι ένα κοντό πανωφόρι με γουναρικά και χρυσά κεντήματα.

Σάν έρτη δε ή ώρισμένη ημέρα του γάμου με ένα σωρό χαριτωμένα τραγούδια στολίζεται και βάζει τα νυφιάτικα φορέματά της που έχουν κρεμασμένα για επίδειξη μαζί με άλλα προικιά στο ράφι και θυμιάζουν με μωσχολίθανο.

Ίδου πώς άρχίζουν τα τραγούδια, που λέν οι Καστελοριζιές Μούσες για τα

ονειρόπλεχτα αυτά προικιά και στολίδια της νύφης.

«Αυτά τα ρούχα τα χρυσά και τα μα-

λαιματένα

που νά'ναι καλορίζικα καλοκατελμένα. Με ένα σωρό τέτοια χαριτωμένα τραγούδια άρχίζει να ντύνεται ή βασίλισσα της ημέρας εκείνης, ή φρεγάδα όπως την ονομάζει και κάποιο γαμήλιον άσμα.

Νύφη του Καστελόριζου

Φορεί πάνω από το μεταξωτό πουκάμισο της το ζυπούνι ένα γιλέκο βλουδένιο, κατόπιν το καβάδι κι' άποπάνω τη μεγαλόπρεπη γούννα. Στη λυγρή της μέση ζώνεται το ζώσμα μια πλατεία ζώνη με χρυσά σιρίττια και κροσσούς στα πόδια βάζει πολύχρωμες ντόπιες κάλτσες, που τις δένει στο πά-

νω μέρος με το ράμμα των ποδογύρων τον στίγγον, και φορεί τις κουνιούρες είδος παντόφλες κεντητές.

Το στηθος της στολίζουν άρμαθιές φλουριά και έξι ποδύκλες είδος πορπών, που κλείουν το άνοιγμα του πουκαμίσου με ένα γάντζον τον λίγκον και στα χέρια της φορεί βραχιόλια άπλά και μονά. Στα τρυπημένα αυτιά της φορεί

ως σκουλαρίκια χρυσά νομίσματα και χρυσοκούκλια είδος χάνδρες περασμένες τεχνικά με μεταξένια κλωστή. Τέλος στο λαιμό της φορεί ένα μεγάλο βραχιόλι το λαιμό και στο κεφάλι της το ποππάζι ένα κόκκινο χαμηλό φέσι με φούντα και χρυσά κεντήματα στη κορφή και πάνω άπ' αυτό ρίχνει με χάρι ένα κινέζικο πλατύ μαντήλι που σκεπάζει με χάρι κι' ένα μέρος της πλάτης.

Και σαν τελειώσει το βαρύ αυτό ντύσιμο και οι καλεσμένοι κερασθούν, τότε δηγούν με παράταξη τη νύφη στην εκκλησιά, όπου ακίνητη σαν άγαλμα μπρος στον βωμό της χαράς στέκεται καμαρωτή και χαμηλοβλεπούσα δίπλα στον γαμπρό, ο όποιος με τη συνοδεία του είχε προπορευθή.

Το στεφάνωμα έτελείωσε και με πανηγυρική παράταξη το άντράγονο πηγαίνει στο σπίτι του γαμπρού, όπου ή χαμηλοβλεπούσα νύφη άναθαρεύει κάπως για να άντιμετωπίση ίσως τα συζυγικά βάρη, που της φορτώνει ή κοινωνία στο κεφάλι από την επίσημη εκείνην στιγμή.

Και για να δείξη ότι δέχεται με ευχαρίστηση τις συζυγικές εθύνες άφαιρεί μετά τον αντίγαμό της το άμορφο ποππάζι και φορεί το καλαππόσι, μια πλεμένη σκούφια κι' άπ' έξω βάζει το τσακί, που είναι ένα στεφάνι από κλαδωτό μεταξωτό πανί.

Τον τίτλον δε της νύφης ή Καστελοριζιά δεν χάνει για κάμποσα χρόνια κι' άκούς να λέν π. χ. «Η νύφη του Χατζή άντί ή γυναικά του Χατζή κλπ.

A. BRONTHS

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

πὶ παρουσία ὁμως τοῦ πρίγκηπος, ἔπρεπε νὰ προσέξῃ μήπως τῆς ξεφύγῃ καὶ κάποια σκιά ἀκόμη ἐπιτιμῆσεως στὶς περὶ παρὰλογες ἀπαιτήσεις τοῦ παιδιοῦ. Εἶχε ἕναν ὀρισμένο τρόπο ἐκφράσεως: «Επιτρέπω αὐτὸν στὸν Καρόλυ, Μαντεμουαζέλ», ποὺ δὲν ἐπέτρεπε καμμιὰ συζήτηση.

Ἐμφανίζονταν τακτικά κάθε μέρα στὶς τέσσερις ἢ ὡρα, καὶ περίμενε νὰ σερβίρῃ τὸν καφέ ἢ Μυρτώ. Φερότανε ψυχρὰ καὶ λακωνικά, τὸ ἴδιο ὅπως τὴν πρώτη μέρα, καὶ ὅταν δὲν εἶτανε ἀπασχολημένος μετὰ τὸ παιδί, βυθιζότανε γενικά στὴν ἀνάγνωση. Ἐξαίρεση ἔκανε μονάχα ὅταν ἔβλεπε τὴ Μυρτὴ νὰ πέρνῃ τὸ βιολί της, ἐπειδὴ τὸ ζητοῦσε ὁ Καρόλυ πὺν τὸν ἐνθουσίαζε ἡ μουσική. Τότε, τὸ βλέμμα του γινότανε περὶ ἡμερο καὶ ὀνειροπόλο καὶ πλανιότανε ἀπάνω στὶς γύρω πρασιές, καὶ ἀκούγε τὸ λεπτὸ καὶ βαθύτατα ἐκφραστικὸ παίξιμο. Ὅπως λέγανε οἱ ἀδελφές του, εἶτανε θαυμάσιος μουσικός, συνέθετε, μὰ μονάχα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, καὶ αὐτὴ εἶτανε μιὰ ἀπὸ τίς λίγες τέρφεις τῆς μοναχικῆς του ζωῆς.

— Ἔχετε ἀληθινὴν ἰδιοσυγκρασίαν καλλιτέχνη, Μαντεμουαζέλ, εἶπε πρὸς τὴν Μυρτὴ τὴ πρώτη φορὰ ποὺ τὴν ἀκούσε νὰ παίζει, μ' ἕναν τόνο ἀνθρώπου ὑποχρεωμένου, ἀπὸ εὐγένεια, νὰ ἀπευθύνῃ κάποιο κομπλιμέντο.

Οἱ μέρες περνοῦσαν ἔτσι, ὅλες ὅμοιες, ἐκτὸς μερικῆς φορῆς ποὺ ὁ πρίγκηψ δδηγούσε τὸ γιὸ τοῦ στὴν κόμησσαν τὴν ὡρὰ τοῦ τσαγιοῦ. Δυὸ τρεῖς φορὲς ἐπίσης, ἔκαμε περιπάτο τὸ παιδί του μέσα σ' ἕνα ἐλαφρὸ ἀμάξι ποὺ τὸ ὀδηγοῦσε ὁ ἴδιος μέσα στὸ ἀπέραντο πάρκο. Ὁ Καρόλυ θέλησε νὰ πάῃ μαζί του καὶ ἡ Μυρτὴ καὶ ἡ Τέρκα «εἶχε προσκληθεῖ» νὰ πάῃ μαζί μετὰ τὴν ἐξαδέλφη της. Οἱ περιπατηταὶ σταμάτησαν σὲ μιὰ ἀγρία γωνιά τοῦ πάρκου, ὁ πρίγκηψ κάθισε καὶ ἔβγαλε μιὰν

ἐφημερίδα ἀπ' τὴν τσέπη του, καὶ τὰ κορίτσια διασκεδάσανε τὸν Καρόλυ. Ἔπειτα, χωρὶς ὁ πρίγκηψ ν' ἀνοίξῃ σχεδὸν τὸ στόμα του, πήρανε πάλι ὅλοι τους τὸ δρόμο πίσω στὸ παλάτι.

Μὰ οἱ περιπατοὶ αὐτοὶ εἶτανε πολλὴ σπάνιοι, γιατί φέρονταν ἔξαψη στὸ παιδί ποὺ εἶτανε πολλὴ νευρικό. Ὁ Καρόλυ ἔπρεπε νὰ ἀρκεῖται στὴ μακρὰ του διαμονὴ στὸ πάρκο, καὶ στὸ ζωογόνο ἀέρα ποὺ τὸν καθαρῖζανε τὰ ἔλατα ὁλόγυρα στὸ ναό.

Ἡ Μυρτὴ, ἐπειδὴ εἶχε καταδικασθεῖ σὲ ἀκίνησια, ἔχασε κάπως τὸ χρῶμα της καὶ τὴν ὁρμή της. Κατὰ συμβουλὴ τοῦ πατέρ Joaldy, ἀπεφάσισε νὰ μὴν πηγαίῃ ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ στὴ λειτουργία, γιὰ νὰ κἀν ἕναν προοὶνὸν περίπατο. Σ' αὐτὸν ἔκαμνε καὶ ὅτι ἐλεημοσίνες μποροῦσε, γιατί τῆς εἶχανε ἀναφέρει γιὰ μερικὲς φτωχὲς οἰκογένειες ποὺ τίς ἐπισκεπτότανε.

Ἐνα πρωῒ, γυρνώντας ἀπὸ τὸν περίπατο ποὺ εἶχε κάμει στὴν ἐξοχή ποὺ εἶτανε σκεπασμένη μετὰ ὑπέροχα σπαρτά, ἡ Μυρτὴ, φθάνοντας στὸ μεγάλο διάδρομο τοῦ πρώτου πατώματος, κόντεψε νὰ ἀναποδογυρισθῇ ἀπὸ τὸ Renat ποὺ ἔτρεχε σὰν τρελλός, ἔξω φρενῶν.

— Τί ἔχεις λοιπὸν Renat, τί ἔπαθες; Παρ' ὀλίγο νὰ μὲ ρίξεις χάμω! φώναξε προσπαθώντας μετὰ κόπο νὰ εὑρῇ τὴν ἰσορροπία της.

— Ἀ! τί με μέλλει! εἶπε σὰν λυσσασμένος. Ἐκεῖνος ὁ ἡλίθιος ὁ Marci φώφησε τίς καρδερίνες μου, ἐγὼ θὰ τοῦ δείξω τώρα!... Γιατί, πρώτα-πρώτα, πᾶτε καὶ μπαίνετε μπροστά μου; Τόσο τὸ χειρότερο γιὰ σᾶς...

Τὰ λόγια κοπήκανε στὰ χεῖλη του. Μέσα στὸ μεγάλο διάδρομο φάνηκε ὁ πρίγκηψ Milcza μετὰ ἱκευτικὸ κοστούμι. Τὸ χονδρὸν ταπέτο ποὺ σκέπαζε τὸ πάτωμα ἔσβυνε τὴν περπατηξία του, ὥστε οὔτε ἡ Μυρτὴ οὔτε ὁ Renat δὲν τὸν εἶχανε ἀκούσει.

— Νὰ ἕνα παιδί καλοανεθραμμένο! εἶπε ψυχρὰ.

Ὁ Renat πολλὴ ὠρὸς, εἶχε προσηλωμένα χάμω τὰ μάτια, κάτω ἀπὸ τὸ παγερὸ βλέμμα ποὺ τὸ κεραινοῦνε.

— Τέντωσε τὰ χεῖρα σου!

Τὸ παιδί ὑπήκουσε... Ὁ πρίγκηψ ὤφωσε τὸ μαστίγιό του καὶ τὸ κατέβασε στὰ δάχτυλα τοῦ Renat, χαράζοντας μιὰ κόκκινη γραμμὴ.

— Ὁ! ὅχι, ὅχι ἔτσι! φώναξε ἡ Μυρτὴ δένοντας τὰ χεῖρα. Φτάνει, σᾶς παρακαλῶ!...

Ὁ πρίγκηψ φάνηκε πὸς δὲν ἄκουσε, καὶ τὸ μαστίγιό ἔπεσε ἀκόμη μιὰ φορὰ στὰ δάχτυλα τοῦ μικροῦ παιδιοῦ. Ὁ Renat ἔσφιξε τὰ χεῖλη γιὰ νὰ πνίξῃ τὸν πόνο του ποὺ τὸν ἔκανε νὰ ξεφωνήσῃ, καὶ τὰ μάτια τῆς Μυρτῆς γεμίσανε δάκρυα.

— Ὁ! σᾶς παρακαλῶ! ψιθύριζε ἀκόμη. — Σοὺ τὸ χαρίζω τὸ ὑπόλοιπο γι' αὐτὴ τὴ φορὰ, εἶπεν ὁ πρίγκηψ μ' ἕνα τόνο ἀπότομο... Ἀλλὰ ἐὰν ἐπαναληφθῇ, θάμει χωρὶς ὀκτο... Ζήτησε τώρα συγγνώμην ἀπὸ τὴν Μαντεμουαζέλ, Ἐλιαννῇ.

Τὸ παιδί ζήτησε συγγνώμην μ' ἕναν τρόπο γεμάτον ὑποταγή... Ὁ πρίγκηψ ὑποκλίθηκε ἐλαφρὰ μπροστὰ στὴ Μυρτὴ καὶ διευθύνθηκε μετὰ γρήγορα βήματα πρὸς τὴ σάλα.

Ὅταν χάθηκε, ὁ Renat ὤφωσε τὸ βλέμμα του πρὸς τὴν ἐξαδέλφη του, ποὺ τὸ πρόσωπό της εἶτανε βαθεῖα συγγινημένο. — Ἀ! κλάψατε! Καταλαβαίνω λοιπὸν!... Ἀλλοιῶς, θὰ με τιμωροῦσε ἔως τὸ τέλος.

— Ἀλλὰ εὐχαριστήθηκε τόσο... — Γιατί, εὐχαριστήθηκε; ρώτησε ἡ Μυρτὴ μετὰ ἐκπλήξη.

— Μὰ βέβαια, τὸν ἔχω ἀκούσει ποὺ ἔλεγε μιὰ φορὰ στὸν κόμητα Vidervary, τὸν ἐξαδέλφου μας — εἶναι τώρα πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε, εἰμὼνα σχεδὸν ἑξή χρονῶν — «Αἰσθάνομαι κάποια ἀπεριόριστη ἱκανοποίηση νὰ κάμω νὰ χύνουν ὅλα τὰ δάκρυα τῆς καρδιάς των αὐτοὶ οἱ δαίμονες ποὺ τοὺς ὀνομάζουν γυναικες»... Γι' αὐτὸ, ὅταν σᾶς εἶδε νὰ κλαῖτε, εὐχαριστήθηκε τόσο, ὥστε συγχώρεσε... Καὶ στὰ μάτια του δὲν εἶσαστε ἄλλο, παρὰ ἕνας δαίμονας, Μυρτὴ! συμπέρανε θριαμβευτικά ὁ Renat.

Πόσο πρέπει νὰχε ὑποφέρει αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος γιὰ νὰ φθάσῃ σ' αὐτὸ τὸ σημείον τῆς πικρῆς περιφρόνησης, τοῦ μίσους σχεδὸν ποὺ ἔτρεφε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους... Ἡ Μυρτὴ τὴν καταλάβῃ ἡδὴ αὐτὸ τὸ αἶσθημα τοῦ πρίγκηπος, ἀλλὰ τὰ λόγια τοῦ Renat τῆς τὸ φανερώσανε περὶ ἔντονα, περὶ ἄγρια.

— Ἡ γυναῖκα του τὸν ἔκαχε ἔτσι!... ἡ γυναῖκα του, δηλαδὴ ἐκεῖνη ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ φῶς, ἡ χάρις καὶ ἡ παρηγοριὰ τῆς ζωῆς του! σκεπτότανε μετὰ θλίψη ἡ Μυρτὴ πέρανοντας τὸ δρόμο τοῦ μικροῦ ναοῦ.

Τώρα δὲν τῆς φαινότανε παράξενοι ἐκεῖνοι οἱ κῆποι μετὰ τὴν αὐστηρὴ ὄψη. Ἄλλη φορὰ, ἡ λαμπρότης τους εἶτανε ξακουστὴ σὲ ὁλόκληρη τὴν Οὐγγαρία. Μὰ ἂν ὁ πρίγκηψ Milcza μισοῦσε σήμερα τὰ

λουλούδια καὶ τὰ ἀπεμάκρυνε ἀλύπητα ἀπὸ τὸ βλέμμα του, τὴν ἔκαμνε γιατί ἡ πρίγκηπισσα Ἀλεξάνδρα τ' ἀγαποῦσε μετὰ πάθος καὶ μ' αὐτὰ εἶτανε στολισμένη τὴν μέρα ποὺ τὴν εἶδε ἰδεῖ γιὰ πρώτη φορὰ.

Τ' ἀπόγεμα τῆς ἰδίας μέρας, ἐπειδὴ ὁ καιρὸς εἶτανε πρὸς τὴ βροχή, ἡ Μυρτὴ καὶ ἡ Μάρσα μεταφέρανε βιαστικά τὸν Καρόλυ στὸ παλάτι. Καθίσανε μέσα στὴ μεγάλη ὀλόασπρη σάλλα, ποὺ εἶτανε πολλὴ εὐάερη καὶ πλατὶ στὸ γραφεῖο τοῦ πρίγκηπος Milcza. Τὸ παιδί περνοῦσε ἐκεῖ τίς μέρες ποὺ ἔβρεχε. τὴ νύχτα ὁμως κοιμότανε μέσα σὲ μιὰ κάμαρα γετονική τῆς κρεβατοκάμαρας τοῦ πατέρου του, στὸ πρῶτο πάτωμα, ἐπειδὴ ὁ πρίγκηψ ὁ ἴδιος ἀγρυπνοῦσε ἐπάνω στὸ πολυαγαπημένο του παιδί.

Ἡ Mitzi βρισκότανε σήμερα ἐκεῖ χάμω, τὴν εἶχε ζητήσει ὁ Καρόλυ καὶ ἡ μικρὴ κόρη ἔπαιζε ὑπομονητικά κάποιο καινούργιο παιγνίδι ποὺ τὴν φαντασθῇ ὁ μικρὸς ἀνεψιὸς της. Εἶτανε μιὰ φύσις ἡσυχῇ καὶ κλειστὴ στὸν ἑαυτὸ της, ποὺ φαινότανε λιγάκι ψυχρὴ, ἀλλὰ ἡ Μυρτὴ διαλογιζότανε ἂν κάτω ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἐξωτερικὸ δὲν κρυβότανε κάποια καρδιά πολλὴ περὶ θεομὴ ἀπὸ τίς μεγαλειότερες ἀδελφές της.

— Νὰ ὁ μπαμπᾶς, μαζὶ μετὰ τὸν πατέρα Joaldy! φώναξε μετὰ χαρὰ ὁ Καρόλυ.

Ὁ πατέρα Joaldy ἐρχότανε καμμιὰ φορὰ καὶ καθότανε κοντὰ στὸ παιδί, καὶ τοῦ μιλοῦσε γλυκά, κατορθώνοντας λαμπρὰ νὰ γίνεταί νοητὸς ἀπὸ τὸ παιδί, καὶ ῥιχνοντας ἔτσι μέσα σ' ἐκεῖνη τὴ μικρὴ ψυχὴ κάποια σπορὰ χριστιανικῆς ἀνατροφῆς. Ὁ πρίγκηψ δὲν ἔφερε ἀντίδραση σ' αὐτὴ τὴν πρόθεση τοῦ ἱερέως, ὅπως ἐπίσης δὲν ἀπηγόρευε καὶ στὴ Μυρτὴ νὰ ἀναμνήνῃ μέσα στὶς ἀφηγήσεις της μερικά χριστιανικά παραγγέλματα.

— Πέστε μου ἕνα παραμῦθι, πατέρα! παρακάλει μετὰ γλυκὺν τρόπο ὁ Καρόλυ, μολὶς ὁ παπᾶς κάθισε κοντὰ του.

Ὁ πατέρα Joaldy ἤσπαιρε νὰ διαλέγῃ μέσα ἀπὸ τίς σελίδες τοῦ Εὐαγγελίου ἡ τῆς Ἀγίας Γραφῆς ὅ,τι μποροῦσε νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ παιδιοῦ, νὰ τὸ διδάξῃ. Ἡ ἱστορία τοῦ Ζαχαρίου, ποὺ τὸ τὴ διηγότανε μετὰ κάποιο χαριτωμένο τρόπο, ἐνθουσίασε τὸν Καρόλυ.

— Ὁ! πόσο θάτανε χαρισιστὴνός, πατέρα, ὅταν ὁ Χριστὸς φᾶς τὸν κάλεσε! Ἐὰν ἡμῶνα καὶ ἐγὼ ἐκεῖ, θ' ἀνέβαινα καὶ ἐγὼ ἐπάνω σ' ἕνα δένδρο, γιατί εἶμαι πολλὴ μικρὸς... Ἡ καλύτερα θὰ μ' ἔπερνε ὁ πατέρας στὴν ἀγκαλιά του καὶ θὰ με σήκωνε πολλὴ ψηλά, πολλὴ ψηλά, γιὰ νὰ ἰδῶ τὸν καλὸ μας Χριστὸ.

Ὁ πρίγκηψ Milcza, ποὺ καθότανε παρὰ πέρα, παρακολουθοῦσε κρυφὰ μετὰ μάτια του τίς κινήσεις τῶν λαγωνικῶν του ποὺ παίζανε ἀπ' ἔξω, μπροστὰ στὴν ἀνοικτὴ πόρτα. Εἶχε ἄραγε ἀκούσει τὴν εὐαγγελικὴν περιποίησιν ποὺ θὰ τοῦ θύμιζε τὴν παιδικὴν του ἡλικία;... Στὰ τελευταῖα λόγια τοῦ Καρόλυ, γύρισε λιγάκι τὸ κεφάλι καὶ ἔρριξε στὸ παιδί ἕνα βλέμμα τρυφερὸ καὶ γιομάτο περιπάθεια, σχεδὸν πονεμένο, τόσο βαθεῖα, εἶτανε ἡ ἀγάπη του γιὰ τὸ μικρὸ.

— Τώρα, Μυρτὴ, θὰ με πάρετε στὰ γόνατά σας, καὶ ἔπειτα θὰ διηγηθεῖτε στὸν Πατέρα τὸ παραμῦθι τῆς μικρῆς Ἑλλέ, ἐξακολουθῶν ὁ Καρόλυ τεντώνοντας τὰ χεῖρα πρὸς τὴν κόρη.

Πῆρε στὰ χεῖρα τὸ μικρὸ ἀδύνατο

ἐκεῖνο σωματάκι, — τῆς φαινότανε πὸς ὁλοένα καὶ μικραίνει — καὶ ἄρχισε τὴν ἱστορία ποὺ τῆς ζήτησε. Εἶτανε ἕνας μαγευτικὸς ἐλληνικὸς μῦθος ποὺ τὴν ἐνθουσίαζε ὅταν εἶτανε μικρὴ...

Ἡ Μυρτὴ, μετὰ τὴν καθαρὴ φωνὴ της ποὺ χάριζε ἀκόμη περὶ πολλὴ χάρις στὴν ἐκφραστικὴ μαγναρική γλῶσσα, ἤξερε καὶ διηγότανε μετὰ συγκίνηση τίς δυστυχίες, τὴ μεταστροφή στὴν πίστη, τὸν ἀγγελικὸ θάνατο τῆς Ἑλλῆς, τῆς μικρῆς εἰδωλολάτρισσας ποὺ ἔγινε μνηστὴ τοῦ Χριστοῦ.

— Πόσο ὠραῖο εἶναι, δὲν εἶναι ἔτσι, Πατέρα; εἶπε ὁ Καρόλυ ἐνθουσιασμένος.

— Πολὺ ὠραῖο πράγματι, καὶ καταλαβαίνω γιατί εἰσθε εὐτυχῆς ποὺ ἔχετε κοντὰ σας τὴν Μαντεμουαζέλ Μυρτὴ, ποὺ ξεύρει τόσο καλὰ νὰ σᾶς διασκεδάξῃ, εἶπε ὁ γέροντας χαϊδεύοντας ἀπαλὰ τὰ μαῦρα μαλλιά τοῦ παιδιοῦ.

— Τὴν ἀγαπῶ, ψιθύρισε ὁ Καρόλυ σηκώνοντας τὰ μάτια του πρὸς τὴ Μυρτὴ ποὺ τοῦ χαμογελοῦσε. Φαντάζομαι πὸς ἡ Ἑλλῆ τῆς ἔμοιαζε, Πατέρα μου.

— Πιθανόν... Ἡ Μαντεμουαζέλ Μυρτὴ εἶναι καὶ αὐτὴ μιὰ νέα Ἑλληνίς, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ ἥμισυ, εἶπε χαμογελώντας ὁ πατέρα Joaldy.

— Ἐγὼ εἶμαι Μαγνάρος, τίποτ' ἄλλο Μαγνάρως! εἶπε ὁ Καρόλυ μ' ἕναν τόνο ὑπερήφανο.

Ἡ Μυρτὴ προσπάθησε νὰ περιορίσῃ κάποια ἀνατριχίλα. Τὸ παιδί ἀγνοοῦσε πὸς ἔτρεχε καὶ ξένο αἷμα στὶς φλέβες του, πὸς δὲν εἶτανε μονάχα ὁ κληρονόμος τῆς παλαιᾶς μαγναρικῆς ράτσας τῶν Milcza, ἀλλὰ καὶ ὁ γιὸς τῆς Ἀλεξάνδρας Οὐλδούσσοφ, ποὺ εἶτανε ἀπόγονος τῶν βογιάρων μοσχοβιτῶν.

Ἡ φωνὴ τοῦ πρίγκηπος Agrad ἀκούσθηκε, ἐπιτακτικὴ ὅπως συνήθως, ἀλλὰ κάπως τρεμουλιαστὴ...

— Mitzi, σερβίρετε τὸν καφέ.

Ἡ μικρὴ κόρη σηκώθηκε γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴ τοῦ ἀδελφοῦ της. Γενικά εἶχε ὠραῖες κινήσεις καὶ μεγάλη εὐγένεια, ἀλλὰ χωρὶς ἄλλο φοβότανε τὴν αὐστηρὴν ματιὰ τοῦ ἀδελφοῦ της, γιατί φαινότανε σήμερα πολλὴ ἀδέξια.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ βασίλευσε ἡ ἡσυχία μέσα στὴ μεγάλη ἀσπροβαμμένη αἴθουσα, ὅπου μονάχα τὸ μαῦρο ῥάσο τοῦ Πατέρα Joaldy εἶδνε μιὰ βαθυχρῶμη νότα. Ἡ Μυρτὴ ἄφησε τὰ μεγάλα της μάτια νὰ πλανιῶνται μετὰ ῥέμβη πρὸς τὰ περιβόλια ποὺ τὰ ἔκανε θλιβερά μιὰ ψιλὴ βροχή ποὺ ἄρχισε νὰ πέφτῃ.

— Ἀγαπῶ τὰ μάτια σας, Μυρτὴ! εἶπε ἄξαφνα ἡ ἀδύνατη φωνὴ τοῦ Καρόλυ.

Χαμήλωσε τὸ βλέμμα της καὶ χαμογέλασε στὸ παιδί ποὺ τὴν κοίταζε μετὰ κάποια ἔκσταση.

— Δὲ θέλω νὰ μ' ἀφήσετε... ποτέ, ποτέ! ξανάπε κολλώντας ἐπάνω της. Σᾶς ἀγαπῶ τόσο πολὺ, Μυρτὴ!

Μιὰ βαθεῖα συγκίνηση κυριεύσε τὴ Μυρτὴ. Ἡ βαθεῖα ἀγάπη αὐτοῦ τοῦ μικροῦ εὐθραυστου πλάσματος ἔκαμε τὴν ψυχὴ της νὰ πᾶλλεται ἀπὸ τρυφερότητα καὶ ἀφοσίωση καὶ τὴ γλύμιζε μετὰ ἐκεῖνη τὴν ἰδιαίτερη ἀφοσίωση ποὺ γεννιέται καὶ ἀπὸ τὰ ἀθάνα πλάσματα γιὰ τὰ ὅποια εἶπε ὁ Χριστὸς «Ἀφerte τὰ παιδιά ἑλθεῖν πρὸς με».

Ἐσπυρε καὶ ἔψαυσε μετὰ τὴ χεῖλη της τρυφερὰ τὸ μέτωπο τοῦ παιδιοῦ... Ἀλλὰ σηκώνοντας τὸ κεφάλι της, συνήντησε

ἕνα βλέμμα ποὺ ἐξέφραζε μιὰ τέτοια ἔξαψη, μιὰ τόσο ἀλαζονικὴ ὀργὴ καὶ αἰσθάνθηκε κάποια ἀνατριχίλα νὰ τῆς διατρέξῃ τὸ σῶμα.

Ἀστραπιαίως, μιὰ σκέψη ξεπετάχτηκε μέσα της: ὁ πρίγκηψ Milcza, ποὺ εἶτανε μετὰ τὸν πάθος ἀφοσιωμένος στὸ γιὸ του, ζήλευε γιὰ τὴ φλογερὴ ἀγάπη τοῦ παιδιοῦ πρὸς ἐκεῖνη τὴ ξένη.

Κι' ὅπως εἶτανε, μ' αὐτὸ τὸν ἀγέρωχο καὶ πείσμονα χαρακτήρα ποὺ μαρτυροῦσαν ὅλες οἱ πράξεις του, εἶτανε σίγουρο πὸς ποτε δὲ θὰ συγχωροῦσε στὴ Μυρτὴ ἕνα τέτοιο πρᾶγμα.

Ἐν τούτοις, τί εἶχε κάμει λοιπὸν! Ὁ ἴδιος τῆς εἶχε ἐπιβάλει νὰ συντροφεύῃ τὸ παιδί του, αὐτὴ ἀγαποῦσε τὸ γιὸ τοῦ πρίγκηπος ὅπως ἀγαποῦσε τὰ παιδιά τῶν ἐργατῶν ποὺ τὰ φρόντιζε μιὰ φορὰ, καὶ ἡ καρδιά τοῦ Καρόλυ εἶχε στραφῇ φυσικά πρὸς αὐτὴ γιατί εἶχε μαντεύσει ὅτι ὑπῆρχε μέσα στὴ ψυχὴ τῆς Μυρτῆς ἐκεῖνη ἡ τρυφερὴ συμπάθεια ποὺ δὲν ὑπῆρχε στὶς νεαρὲς θεῖες του, οὔτε καὶ στὴ γιαγιά του.

Ἡ Μάρσα καθισμένη σὲ μιὰ γωνιά τῆς αἴθουσας, εἶτανε γυρτὴ ἐπάνω στὸ κέντημα, ὁ Miklos ζάρωνε ὅσο περὶ πολλὴ μποροῦσε. Ἡ ἔξοχότης του εἶτανε καταπονησμένος ὅπως στὶς περὶ χειρότερες ὥρες του, σὰν νὰ γύρευε μέσα του σὲ πόδον ἔπρεπε νὰ ξεσπάσῃ ἡ τρικυμία.

Ὁ κληρὸς ἔπεσε ἐπάνω στὴν κακόμοιρη τὴ Mitzi. Σὲ κάποια παρατήρηση πολὺ σκληρὴ τοῦ ἀδελφοῦ της, ταράχθηκε τόσο πολὺ, ποὺ ἡ καφετιέρα κουνήθηκε λιγάκι καὶ ἔπεσε λίγο τσάι ἐπάνω στὸ τραπέζο-μάντηλο.

— Τί ἀδέξια ποὺ εἰσθε! Τί μανθάνετε λοιπὸν, ὥστε νὰ εἰσθε τόσο ἀνίκανοι νὰ προσφέρετε τὴν παραμικρότερη ὑπηρεσίαν; εἶπε μετὰ ἐκεῖνη τὴν παγερὴ περιφρόνηση ποὺ σ' αὐτὸν εἶτανε χειρότερη παρὰ ὁ θυμὸς.

Ἡ Mitzi χαμήλωσε τὸ κεφάλι, κατὰ χοντρὰ δάκρυα ἀνέβηκαν στὰ μάτια της... Ὁ πατέρα Joaldy ἐπεχείρησε νὰ παρεμβῇ.

— Δὲν εἶναι παρὰ μιὰ πολὺ μικρὴ ἀπορροξία, πρίγκηψ. Ἡ Mitzi, νομίζω, δὲν εἶναι συνειδητομένη.

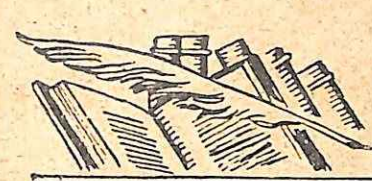
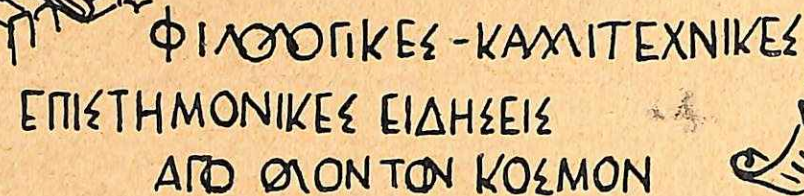
— Συνειδητομένη ἢ ὄχι, τὸ γεγονὸς μοι λατὰται εἶναι τὸ ἴδιο. Μπορεῖτε νὰ ἀποσυνθῆτε, Mitzi, ἡ Μαντεμουαζέλ Ἐλιαννῇ θὰ εὐαρεστηθῇ νὰ σᾶς ἀντικαταστήσῃ.

Δὲν ὑπῆρχε τρόπος νὰ ἀντιλέξῃ κανεὶς, ὁ τόνος του εἶτανε κατηγορηματικὸς, καὶ ὁ Πατέρα Joaldy ὁ ἴδιος δὲ μποροῦσε νὰ προσθέσῃ τίποτα περισσώτερο... Ἐνῶ ἡ Mitzi ἀπομακρυνότανε πνίγοντας τὰνα φυλλητὰ της, ἡ Μυρτὴ σηκώθηκε γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολὴ ποὺ δόθηκε ἀπὸ τὴν αὐταρχικὴ φωνὴ τοῦ πρίγκηπος Milcza. Μὰ ὁ Καρόλυ διαμαρτυρήθηκε, δὲν ἠθέλε νὰ ἀφήσῃ τὴ Μυρτὴ...

— Ἐγὼ τὸ θέλω! εἶπε ὁ πατέρας του, μ' ἕναν τόνο ἀπότομο. Δότε μου τὸν Μαντεμουαζέλ, καὶ σερβίρετε γρήγορα, σᾶς παρακαλῶ, γιατί ἡ Mitzi μᾶς ἀπασχόλησε».

Πῆρε τὸ παιδί στὰ γόνατά του, τὸ ἔσφιξε ἀνάμεσα στὰ χεῖρα του, ῥιχνοντας ἐπάνω του ἕνα παρατεταμένο βλέμμα.

(Ἀκολουθεῖ)

Η ΖΩΗ
ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

το δεκαπεντασύλλαβο, και το παράδειγμα τους ακολουθήσαν μερικοί νεώτεροι ποιητές: το *δαρυό*, το *βασιάνωμα*, το *πλάγισμα*, την *τύφλα*. (Παλαμάς)

Όμως κ' ἐδῶ, χωρίς νὰ ἐξετάσουμε ποιοί εἰν' οἱ λόγοι πού τονίζουν ἔτσι οἱ βυζαντινοὶ λόγιοι, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, πῶς ὁ ρυθμὸς ἀλλάζει.

Τελευταῖα στίχοι πού ὅμοια δὲ στηρίζονται σὲ πόδια εἶναι οἱ στίχοι τοῦ Κάλβου. Ὁμοῦ οἱ στίχοι αὐτοὶ μᾶς χτυποῦν τόσο παρὰ ἔξω στ' ἀφτιά, ὁ ρυθμὸς τους μᾶς εἶναι τόσο ξένος, πού πρέπει νὰ τοὺς μελετήσουμε γιὰ νὰ καταλάβουμε τὸ ρυθμὸ τους καὶ νὰ τοὺς ἀπαγγέλουμε σωστά. Στὴ στροφὴ αἴφνης:

ὦ φιλιάνη πατρίς,
ὦ θανάσιμα νῆος,
Ζάκυνθε, σὺ μοῦ ἔδωκας
τὴν προὴν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος
τὰ χρυσὰ δῶρα!

δὲν εἴμαστε βέβαιοι πῶς θ' ἀπαγγείλουμε τὸν τέταρτο στίχο· θὰ κάμουμε συνήχησιν στὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ δὲ θὰ κάμουμε;

Ὡστε οἱ φαινομενικῆς αὐτῆς ἐξαιρέσεως δὲν κάνουν τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ θεμελιώνουν στερεώτερα τὴ θεωρίαν πῶς γιὰ βάση τῆς νεοελληνικῆς στιχογραφίας πρέπει νὰ πάρουμε τὰ πόδια. Εἶναι κρίμα πού ὁ κ. Βουτιερίδης δὲν τόνωνε αὐτὸ κ' ἔτσι ἀδίκησε τὸ βιβλίον του, πού θὰ μπορούσε νὰ ἦταν κλασσικὸ στὸ εἶδος του. Ἰσως μὲ τὴ θεωρίαν του τῶν ρυθμικῶν τόνων νὰ λήθῃ τὰ ἴδια πράγματα, ὅμως ἀσφαλῶς ἡ διαίρεση τῶν στίχων σύμφωνα μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν συλλαβῶν, καὶ τὸ ξεχώρισμα ἔπειτα τοῦ καθενὸς ἀνάλογα μὲ τοὺς ρυθμικούς του τόνους εἶναι λάθος μεθοδολογικὸ πολὺ σπουδαῖο. Κ' εἶναι πολλὰ τὰ ἐπακόλουθα: αἴφνης ὁ δεκασύλλαβος ὀξύτονος:

τὸ γόνα της τρεμάμενον τρελὸ
εἶναι ὁ ἴδιος μὲ τὸν προεξέτον ἐντεκασύλλαβος:
δροσιά στὰ σωθικά τὰ μαραιμένα,
ἀφοῦ φτάνουνται καὶ στροφῆς ἔπου ξαναγυρίζουνε
ὅτε ὁ ἕνας καὶ ὅτε ὁ ἄλλος· κ' ὁμοῦ ὁ κ. Βουτιερίδης βάζει ἄλλοι τὸν πρῶτο καὶ ἄλλοι τὸ δεύτερο καὶ τοὺς ἐξετάζει χωριστά. Μὰ εἶναι καὶ κάτι παραπάνω ἀπὸ μεθοδολογικὸ λάθος: δείχνει πῶς τοῦ συγγραφέα τοῦ ἔξωτος τοῦ κυριώτερου στοιχείου τῆς στιχογραφίας μας, ἡ βάση τῆς, ὁ ρυθμὸς τῆς.

Καὶ σὲ κάτι ἄλλο πού ὁ κ. Βουτιερίδης δὲ φτάνει σὲ συμπεράσματα σωστά, εἶναι στὸ ζήτημα τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς γέννησης τῆς στιχογραφίας μας. Ἀποφεύγοντας τὸ λάθος τοῦ Ραγκαβῆ καὶ τῶν ἀπαδῶν του, πού γύρευαν παντοῦ νὰ βροῦν ἀναδίωξη τῶν ἀρχαίων μέτρων, ἔστριψε τὴν προσοχὴν του, πολὺ σωστά, πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μελοποιία καὶ θέλησε ἐκεῖ νὰ βρῇ τίς ἀρχὲς τῆς στιχογραφίας μας. Ὁμοῦ δὲ ζήτηματα αὐτὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μετρικῆς εἶναι σωστὸς λαδύρινθος: λίγοι τᾶχουν μελετήσει κ' οἱ περισσότεροι ξεκινώντας ἀπὸ τὴ λαθεμένη ἀρχὴ τῆς δημοτικῆς μὲ τ' ἀρχαῖα (Παρανίκας κλπ. βλ. σελ. 41). Διὼς λοιπὸν νάχουμε σίγουρα συμπεράσματα, ὁ κ. Βουτιερίδης βασιλεῖ δολοκλήρου συστήμα γιὰ τὸ γέννημα ὠρισμένων στίχων, χωρὶς κ' ὁ ἴδιος νὰ διευκρινίζῃ—μὰ οὔτε καὶ θάχαμε ποτὲ αὐτὴν τὴν ἀξίωση—τὰ πολυπλοκά ζήτηματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς στιχογραφίας. Ἐτσι ὅσα συμπεράσματα βγάζει δὲν

μποροῦνε νάχουνε κύρος. Τὸ πῶς περιέργω ὅμως εἶναι ἄλλο: ἐνῶ ὁ συγγραφέας δείχνει πῶς ἔνοιωσε ὅτι ἀπὸ τὴ μὴ μεριά στὰ ἐκκλησιαστικὰ πρέπει νὰ ζητήσουμε τὴν ἀρχὴ τῶν στίχων μας, κ' ἀκόμα φαίνεται κάπου (σελ. 87) σὰ νὰ πιστεύῃ πῶς καὶ τὴ μουσικὴ πρέπει ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά νὰ προσέξουμε, βγάζει δολοκλήτως διαφορετικὰ συμπεράσματα γιὰ τὴν καταγωγὴν τοῦ ἀπὸ τοὺς πῶ σπουδαίους στίχους τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν: τοῦ δεκαπεντασύλλαβου καὶ τοῦ τροχαϊκοῦ δωδεκασύλλαβου.

Ἐτσι παραδέχεται πῶς ὁ πρῶτος ἐγεννήθηκε ἀπὸ ἀρχαίους στίχους διαφορῶν μέτρων, πού ὅταν τοὺς ἀπάγγελλε κανεὶς μὲ τοὺς τόνους εἶναι ἕναν εὐχάριστο ρυθμὸ—τὸ ρυθμὸ τοῦ δεκαπεντασύλλαβου—καὶ πῶς τότε ἔνας ἀγνωστος δημιουργικὸς στιχογράφος χρησιμοποίησε σὲ στίχους τὸν καινούριον ρυθμὸ. Εἶναι γνωστοὶ οἱ στίχοι τοῦ Αἰσχύλου στοὺς Πέρσες (τροχαϊκοὶ τετράμετροι):

ὦ βαθυδῶνων ἄνασσα, Περσίδων ἐπερτάτη
μῆτερ ἢ Ξέρου γοαῖά, χαῖρε, Δαρείου γύναι,
πού διαβάζονται σὰ δεκαπεντασύλλαβοι, ὅπως τῶχανε παρατηρήσει κ' οἱ βυζαντινοὶ λόγιοι τοῦ ΙΒ' καὶ τοῦ ΙΓ' αἰῶνα (Εὐστάθιος, Πλατωνούδης).

Τὸ ἴδιο παραδέχεται καὶ γιὰ τὸν τροχαϊκὸν δωδεκασύλλαβον τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν (κάτω στὸ γυαλὸ, κάτω στὸ περιγιάλι), πῶς γεννήθηκε ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον ἱαμβικὸν τρίμετρο τῶν τραγουδιῶν, ὅπως εἰδικὰ τὸν ἔφτιαχναν οἱ βυζαντινοί. Ξανάρχεται ἔτσι σ' ὅτι εἶχε πῆ ὁ Κ. Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων ὅτι «τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι αὐτοὶ οἱ πολιτικοὶ στίχοι εἰμὴ πολλῶν Ὀμηρικῶν καὶ ἄλλων παλαιῶν ἑπῶν ἀπομιμήματα, κατὰ μόνους τοὺς τόνους ἐκφωνοῦμενοι, χωρὶς τοῦ μακροῦ καὶ τοῦ βραχείους χρόνου τὴν διάκρισιν» (τὸ ἀναφέρει στὴ σελ. 37) (*). Μὰ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀντὶ ν' ἀποφύγουμε τὸ λάθος τῆς θεωρίας τοῦ Ραγκαβῆ πέφτουμε σ' ἄλλο παρόμοιο, ἂν ὄχι χειρότερο.

Ἐκεῖνο πού μᾶς ἐμποδίζει νὰ δεχτοῦμε τὴ θεωρίαν πῶς ἕνας στιχογράφος ἔφτιαξε τοὺς στίχους τοῦτον ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὴν τὸνίζονται ἔτσι μερικοὶ ἀρχαῖοι προοδικακοὶ εἶναι τὸ ὅτι οἱ στίχοι αὐτοὶ ἦσαν **δημοτικοί**—μάλιστα ὁ δεκαπεντασύλλαβος. Οἱ παροιμίαι ποὺ βρῆκε ὁ Κρουμπάχερ στὸ ἔργο τοῦ Ἰωάννη τῆς Κλίμακος (V αἰῶνας) μᾶς τὸ δείχνουν ὁλοφάνερα, ὅπως καὶ τὸ λαϊκὸν τραγῶδι ποὺ μᾶς ἀναφέρει ὁ Πορφυρογέννητος. Γιὰ τὸν τροχαϊκὸν δωδεκασύλλαβον δὲν ἔχουμε τόσο παλιὰς μαρτυρίας. Ἡ δημοτικότητα ὅμως τῶν κακοφτιαγμένων βυζαντινῶν προσωδιακῶν τριμέτρων μ' αὐτοὺς, μὲ κάνει ἴσα ἴσα νὰ φτάνω στὸ ἀντίθετο ἐντελὸς συμπέρασμα ἀπὸ κεῖνο πού φτάνει ὁ κ. Βουτιερίδης—νὰ πιστέψω δηλαδὴ πῶς ὁ τροχαϊκὸς δωδεκασύλλαβος ἦταν κοινὸς ἀπὸ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, ἴσως καὶ προηγουμένως, καὶ πῶς ἀπάνω στὸ καλοῦπι του πρωτοῦσαν νὰ φτιάσουν τὸν προσωδιακὸν ἱαμβικὸν τρίμετρο οἱ βυζαντινοὶ λόγοι γιὰ νὰ πηγαίνουν οἱ στίχοι τους καὶ μὲ τίς δύο μετρικῆς.

Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ φτάσῃ κανεὶς σὲ διαφορετικὸ συμπέρασμα, ὅταν παραδεχτῇ πῶς τὸ σπουδαιότερον ῥόλο στὴ γέννηση τοῦ στίχου τοῦ δημοτικοῦ τὸν ἔπαιξε ἡ μουσικὴ· γιὰτὶ μὴν ξεκινᾶμε πῶς τὰ δημοτικὰ τραγῶδια εἶναι ἀκριβῶς **τραγῶδια**, τραγουδιῶντα καὶ χορεύονται. Ἐκεῖ πρέπει νὰ στρίψουν τὴν προσοχὴν τοὺς οἱ μελετητές, ἂν θέλουν νὰ

(*) Τὴν ἴδια θεωρίαν διατύπωσε κ' ὁ W. Meyer: Anfang und urprung.

φτάσουν σὲ συμπεράσματα ἄξια λόγου. Ἡ μελέτη τοῦ κ. Σφακιανῆ, ἡ τυπωμένη στὴ «Φιλικὴ Ἑταιρεία» εἶναι ἡ πρώτη ἀρχή. Παράλληλα μ' αὐτὸ πρέπει βέβαια νὰ ἐξεταστῇ κ' ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, μὰ ἀφοῦ πρῶτα ξεκαθαριστοῦν καλὰ τὰ ζήτηματα τῆς ἰδίας.

Δυστυχῶς ὁ κ. Βουτιερίδης μὲ τὸν ἀναμφισβήτητον πλοῦτον ἀπὸ γνώσεις πού διαθέτει, μὲ τὴν ἀκριβῆ ἀντίληψιν τοῦ ρυθμοῦ καὶ τοῦ στίχου πού δείχνει σὲ πολλὰς μεριὰς τοῦ βιβλίου του, ἀφοῦ κ' ὁ ἴδιος εἶναι ποιητής, δὲν μπόρεσε στὴ στιχογραφικὴν του νὰ μᾶς δώσῃ ἕνα καθαρὸ τελικὸ συμπέρασμα γιὰ τὸ ἀμφισβητούμενον ζήτημα τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς γέννησης τῆς τῶν τῶν ρυθμοποιίας.

Μὰ καὶ ξεκινώντας ἀπὸ λαθεμένη βάση θὰ κάμῃ τὸν ἀναγνώστη νὰ μὴν μπορῇ νὰ βρῇ μὲ πεποίθησιν τὸ ρυθμὸ τοῦ καθὲς στίχου. Κ' εἶναι ἀλήθεια κρίμα γιὰτὶ ὁ κ. Βουτιερίδης νὰ προτιμῇ αὐτὸ τὸ δρόμο καὶ ν' ἀδικήσῃ τὸ βιβλίον του, τὴ στιγμὴ μάλιστα πού στὸ δεύτερον μέρος μᾶς δίνει τόσο χρήσιμες κ' ἀπαραίτητες πληροφορίες, καὶ μὲ τόσο καθαρὴ ματιὰ μᾶς διδάσκει πῶς θὰ ξεχωρίζουμε ἕναν καλὸ στίχο ἀπὸ ἕναν κακοφτιαγμένο.

ΛΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

— Οἱ δεκαπέντε νέοι συγγραφεῖς τοῦ μαγεύσαντος ἔχουν τριάντα νέα ἔργα νὰ δώσουν στὸ θῆσαο τῶν Νέων, πού θὰ παῖξῃ στὸ θεατρικὸν τοῦ Παγκρατίου.

— Δυὸ ἔργα δηλαδὴ ὁ καθένας.
— Κάθε Τετάρτη θὰ δίνεται φιλολογικὴ παράσταση καὶ θὰ παίζετ' ἐν' αὐτῇ τὰ τριάντα ἐλληνικὰ πρωτότυπα ἔργα.

— Ἀκόμα δὲν κανονίσθηκε ἡ σειρά τῶν ἔργων. Θὰ παιχθοῦν κατὰ φιλολογικὴν ἱεραρχίαν τῶν συγγραφέων, κατὰ ἡλικίαν ἢ θὰ ρίξουν κλήρο;

— Ἐνὰ πρᾶγμα μόνον δὲν ἐσκέφθηκαν. Τριάντα ἔργα, ἕνα καθὲς φιλολογικὴ Τετάρτη, ἴσον τριάντα Τετάρτες, δηλαδὴ τριάντα ἐβδομάδες, καὶ τριάντα ἐβδομάδες κάνουν ἑπτὰ μῆνες.

— Ἀς ποῦμε λοιπὸν πῶς ὁ θῆσαο τῶν Νέων ἀρχίζει τὴν 1ην Ἰουλίου. Ἐπτὰ μῆνες, θὰ φτάσουμε στὸ Γενάρη γιὰ νάρη ἢ σειρά τῆς δεσποινίδος πού φυσικὰ θὰ παιχθοῦν τὰ ἔργα τῆς τελευταίας ἂν πᾶνε κατὰ ἡλικίαν οἱ νέοι συγγραφεῖς....

— Γίνονται συνεννοήσεις νὰ καθιερωθῇ Κυριακὴ ἀργία καὶ γιὰ τίς ἑφημερίδας.

— Αὐτὲς τίς ἡμέρας υποβάλλεται νομοσχέδιο στὴ Βουλὴ, ἂν δεχθοῦν καὶ οἱ διευθυνταὶ τῶν ἑφημερίδων.

— Ἔως τώρα ἐδέχθηκαν ὁ κ. Λαμπράκης τοῦ «Ἐλευθεροῦ Βήματος», ὁ κ. Πεσμαζόγλου τῆς «Πρωτῆς» καὶ ὁ κ. Κύρου τῆς «Ἐστίας».

— Ἰπάρχουν ἐλλείψεις πῶς θὰ τὸ δεχθοῦν καὶ ἄλλοι κ' ἔτσι οἱ συντάκτες καὶ τυπογράφοι θ' ἀναπαύονται κ' αὐτοὶ καθὲς Κυριακὴ καὶ καθὲς Δευτέρα δὲν θ' βγαίνουν ἑφημερίδες.

— Στὸ θέατρο «Ἀθηναίων» θ' ἀρχίσῃ σὲ λίγο παραστάσεις ὁ θῆσαο τοῦ κ. Παλαιολόγου.

— Ὁ κ. Μάριος Παλαιολόγος, πού ἔλειπε χρόνια στὸ Παρίσι ἐσπούδασε σκηνοθετὴς καὶ πρόκειται νὰ δώσῃ κλασσικὰ ἔξω ἔργα.

— Ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸν οἶκον τοῦ Alcan στὸ Παρίσι βγήκε τώρα τελευταία ἕνα βιβλίον τοῦ G. Guy.—Grand μετὸν τίτλον «Ἡ ὁρασκτική Ἀναγέννησις» (La renaissance religieuse.)

ΤΥΠΟΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

— Περιέχει τὰς ἀπαντήσεις τῶν κορυφαίων διανοουμένων τῆς σημερινῆς Γαλλίας στὸ ἐρώτημα ἂν μετὰ τὸν πόλεμον παρατηρεῖται θρησκευτικὴ ἀναγέννησις.

— Τὴν ἔρευνα αὐτὴ τὴν ἔκαμεν ὁ Guy—Grand μὲ πολλὴν φινέτσαν καὶ ἀπόλυτη ἀμεροληψία.

— Οἱ περισσότερες ἀπαντήσεις εἶναι καταφατικές.

— Ἡ κ. Μαριζ Σουαζύ, ἡ Γαλλίδα δημοσιογράφος πού εἶχεν ἔρθῃ στὴν Ἀθήναν πρὸ μηνῶν κ' ἔκαμε τόσο θόρυβον μὲ τὰς δορυφόρους τῆς γράφει τώρα σ' ἕνα Παρισινὸ περιοδικὸ τίς ἐντυπώσεις τῆς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

— Γεμάτες ἀπογοήτευση οἱ ἐντυπώσεις τῆς.

— Ἡ κ. Μαριζ εἶχεν ἀκούσῃ πῶς ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα εἴμεθα κλέφτες. Κλέβουμε ὅ,τι τύχη. Χρήματα, διαμαντικά, γυναικες...

— Αὐτὴ ὅμως δὲν ἐφοβήθηκεν. Ἰσως καὶ νὰ ἐδιψῶσε καὶ περιπέτειες. Κ' ἕναν δολοκλήρο μῆνα κοιμῶτανε στὸ ξενοδοχεῖο μὲ τὴν πόρταν τοῦ δωματίου τῆς ἀνοιχτή.

— Κ' εἶχε χρήματα, εἶχε κοσμήματα, εἶχε μιὰ καρδιά, εἶχε κ' ἕνα σῶμα, κ' εἶχε ὅλους αὐτοὺς τοὺς θησαυροὺς στὴ διάθεσιν τοῦ πρώτου τυγόντος...

— Μὰ ἐπερίμενε τοῦ κάκου ἕνα δολοκλήρο μῆνα. Κανεὶς δὲν ἀπεφάσισε νὰ τὴν πειράξῃ. Εἶναι νὰ μὴν ἀπογοητευτεῖται ὕστερα;

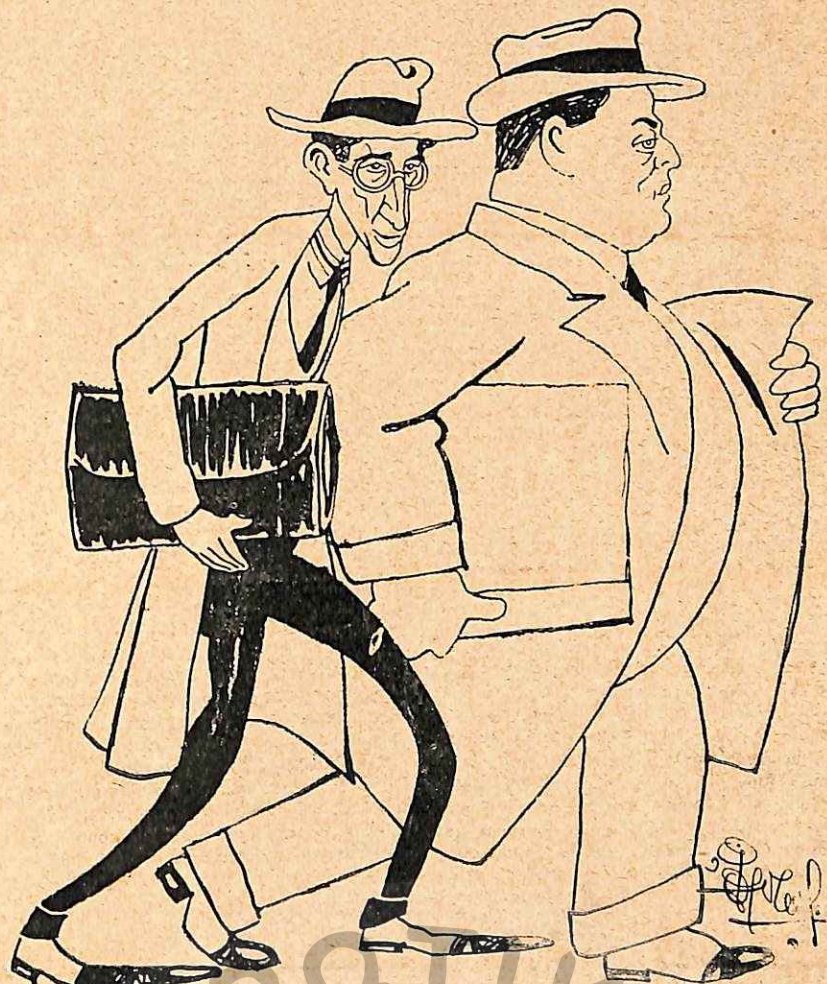
— «Ἐνὰ μῆνα μὲ τὰ κορίτσια» κανεὶς δὲν τὴν «ἐπῆρε». Νὰ κάτῃ ἕνα μῆνα μὲ τοὺς Ἑλληνας καὶ πάλι νὰ μὴν τὴν πειράξῃ κανεὶς;

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Γ. Κ. Καὶ οἱ δικές σας μεταφράσεις μᾶς φαίνονται δημοσιεύσιμοι· τίς κρατᾶμε.— Δ. Μ. Δημητριάδην. Τὸ ποιήμα σας δὲν εἶναι καλὸ. Πρέπει τέλος πάντων, νὰ καταλάβουμε ὅτι δὲν εἶναι γιὰ δημοσίευσιν ὅ,τι θὰ ἔσῃ ἴσως θέσθι μονάχα σὲ κάποιο λεύκωμα δεσποινίδος.

— Χ. Χ. Ἡ μελέτη σας πολὺ ἐνδιαφέρουσα· τὴ διέθυνση πού μᾶς ζητᾶτε δὲν τὴ ξαίρουμε.— Γ. Δαμάσκων. Τὰ ποιήματα πού μᾶς στείλατε ἔχουν βέβαια κάποια πνοή· μὰ τὰ χαλᾶνε μερικὲς λέξεις πού τίς στριμώχνετε ὅπως—ὅπως: π. χ. «χαλαστὴ παληό-θαρκ» δὲν λέγεται. Στὸ ἴδιο τραγοῦδι τοῦ «Βαρκάρ» ἡ φράσις «τὸ μπαρκάρισμα τώρα εἶχε ἀφήσει» δὲν ἔχει καθαρὸν νόημα. «Ὁ Βαρκάρης» εἶναι καὶ τὸ πεῖο καλὸ. Τὸ «ὦ, νάταν!» ἔχει πολὺ ἐπιτηδεύση καὶ αἰσθηματολογία.— Ιωάν. Παρασκευᾶν. Τὰ ποιήματά σας φανερώνουν ὀρμητικὴν ἰδιοσυγκρασία· γιὰτὶ ἀκριβῶς καὶ χρειάζεται πειὸ μεγάλη προσπάθεια γιὰ νὰ πειθαρχηθῇ αὐτὴ ἡ ζωτικότητα, πού ὅταν ἀφεθῇ λεύθερη, φρενιάζει καὶ δὲν εἶναι σὲ θέσθι καὶ δῶσι κάποιο ἀρτίον ἔργο τέχνης. Τὰ περισσότερα ποιήματά σας, προπάντων ἡ «Ὀρμή» καὶ ὁ «Θεὸς Βράχος» εἶναι γιομάτα ἀπὸ ἡχηρὴ ἀλλὰ καὶ πολὺ μελοδραματικὴ ἀντάρα. Πιὸ καλὸ μᾶς φαίνεται ἡ «Ἀναμνή», ὡς πῶς πειθαρχημένο καὶ πῶς ἀνθρώπινο.— Γ. Θ. Εὐθυμογράφην. Σας ἐλῆφθῃ! θὰ διαβασθῇ καὶ θὰ σημειώσουμε τὴ γνώμην μας στὴ στήλῃ αὐτὴ σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ προσεχῆ φύλλα τοῦ περιοδικοῦ.

Α. Ω. Πολλὰς φορές, ἕνα κομμάτι πού δὲν ἔχει ἀξιώσεις σπουδαίου λογοτεχνήματος εἶναι πῶς ἀξιοπρόσεχτο ἀπὸ κατὰ μεγάλονυστα καὶ προφητικὰ κατασκευάσματα. Ἀσφαλὸς θὰ τῶχτε κ' ἐσεῖς παρατηρήσῃ, καὶ ἡ ὑπενθύμωσὶς μᾶς ἀπλοῦστατα θὰ σας ἐξηγήσῃ ἴσως τὴν προτίμησιν πού δίνουμε σὲ ὠρισμένα λαογραφικὰ ἢ ἡθογραφικὰ κομμάτια πού φαίνονται κάπως ἀνιάρκ.— Στέλλιον Ἀδωνοστάτην. Τὸ ποιήμα σας «Στὸ γυρισμὸ τοῦ ποιητῆ» ἴσως δημοσιευθῇ σὲ κάποιο φύλλο. Πρὸ παντὸς ὅμως κάποια φειδῶ ὅσον ἀφορᾷ τὸ γράψιμο. Ἀλλὰ καὶ πρὸ παντός, ἀφορᾷ τὸ γράψιμο. — Νίκων Παράτην ἀποστολὴν ποιημάτων. — Νίκων Παράτην Ν. Φάληρον. Τὸ ποιήμα σας ἔχει κάποια ἐπιτηδεύση, καὶ μὰζὶ δὲν λέγει κατὰ καινούριον, οὔτε πάλι μὲ νέο τρόπο κατὰ καινούριον. — Μήτσον Καππόλαν. Τὸ διήγημά σας θὰ διαβασθῇ καὶ ἡ γνώμην μᾶς θὰ γραφῇ σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴ στήλῃ. — Α. Μ. Τὸ ποιήμα σας εἶναι βέβαια γραμμένο μὲ συγκίνησιν, μὰ τόσο μονάχα· τέχνη δὲν ἔχει. Μπορεῖ τὰ αἰσθηματικά μας νὰ εἶναι εὐκαρινή, νάνα γνήσια ἡ συγκίνησή μας ἂν δὲν τὰ νύσουμε σὲ φόρμα πού ἀπατᾷ ἡ τέχνη, ἂν δηλ. δὲν τὰ ἐκφράσουμε μὲ τρόπο πού νὰ πέρνουν ἐνδιαφέρον πλεονέκτο καὶ διακρίστερον, δὲν ἔχουν σημασίαν παρὰ μονάχα γιὰ ἐκεῖνον πού τὰ ἐννοίωσεν. — Γ. Κ. Ζωγραφικὴν Θεσσαλονίκην. Τὰ ποιήματά σας θὰ τὰ διαβάσουμε καὶ θὰ τὰ κρίνουμε προσεχῶς. Ὅσον ἀφορᾷ γιὰ εὐρύτερη συνεργασία πού μᾶς γράφετε, γιὰ εὐρύτερη συνεργασία πού μᾶς γράφετε, στείλατε μᾶς καὶ θὰ σας ποῦμε τὴ γνώμην μᾶς. — Ντόραν Ρωζέτην. Θὰ διαβασθῇ καὶ θὰ σημειώσουμε τὴ γνώμην μᾶς σ' αὐτὴ τὴ στήλῃ. — Κύπρον Φραγκοῦλην. Πολὸν εὐχαριστοῦμαι

Δύο συνεργάτες μας: Οἱ κ. κ. Πρωτοπάτσης καὶ Ἀντωνιάδης (Γελ. Σόφου Ἀντωνιάδης)

στε γιὰ τὴν προσπάθειά σας νὰ γράψετε καλὰ. Τὸ διήγημά σας θὰ τὸ διαβάσουμε καὶ σὲ κάποια ἀπὸ τὰ ἐρχόμενα φύλλα θάμασσε σὲ θέσθι νὰ σας ποῦμε ἂν μπορέσατε νὰ φθάσατε σὲ καλὸ ἀποτέλεσμα.— Γ. Π. Δεδρινόν. Τὸ διήγημά σας «Βραχνᾶς» θὰ τὸ διαβάσουμε καὶ θὰ τὸ κρίνουμε μὲ λίγα λόγια σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ ἐρχόμενα φύλλα. — Κώστα Πιτίνην. Τὸ διήγημά σας πολὺ καλὸ, ἐντελὸς ἀνάξιο λόγου. Οἱ κοινότερες ἐρωτικῆς αἰσθηματολογίας πού μποροῦν νὰ γραφοῦν.— Κ. Καραπατάκη (Δαμίσαν). Τὸ διήγημά σας «Ἐνας φονιάς κηλόγηρος» ἔχει τὰ παρακάτω σφάλματα: ἡ σύνθεσις του εἶναι ἀτεχνή, σκηνοθετημένη μετὰ παιδικὴν ἀγνοίαν· ἡ μοιραία σύμπτωσις πού εἰσάγει τὸ παιδί μὲ τὸν πατέρα, ὁ ἀπίθανος τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον παρουσιάζεται ὁ ἀξιωματικός σὺν τὰ νευρώσαστα πού πετιούνται ὅταν πατάει κανεὶς ἕνα κομμάτι, εἶναι πράγμα πού δὲν ἔχουν θέσθι σ' ἕνα διήγημα ἀξιοπρόσεχτο. — Γ. Κ. Ζωγραφικὴν Θεσσαλονίκην. Τὰ ποιήματά σας θὰ τὰ διαβάσουμε καὶ θὰ τὰ κρίνουμε προσεχῶς. Ὅσον ἀφορᾷ γιὰ εὐρύτερη συνεργασία πού μᾶς γράφετε, γιὰ εὐρύτερη συνεργασία πού μᾶς γράφετε, στείλατε μᾶς καὶ θὰ σας ποῦμε τὴ γνώμην μᾶς. — Ντόραν Ρωζέτην. Θὰ διαβασθῇ καὶ θὰ σημειώσουμε τὴ γνώμην μᾶς σ' αὐτὴ τὴ στήλῃ. — Κύπρον Φραγκοῦλην. Πολὸν εὐχαριστοῦμαι

στε γιὰ τὴν προσπάθειά σας νὰ γράψετε καλὰ. Τὸ διήγημά σας θὰ τὸ διαβάσουμε καὶ σὲ κάποια ἀπὸ τὰ ἐρχόμενα φύλλα θάμασσε σὲ θέσθι νὰ σας ποῦμε ἂν μπορέσατε νὰ φθάσατε σὲ καλὸ ἀποτέλεσμα.— Γ. Π. Δεδρινόν. Τὸ διήγημά σας «Βραχνᾶς» θὰ τὸ διαβάσουμε καὶ θὰ τὸ κρίνουμε μὲ λίγα λόγια σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ ἐρχόμενα φύλλα. — Κώστα Πιτίνην. Τὸ διήγημά σας πολὺ καλὸ, ἐντελὸς ἀνάξιο λόγου. Οἱ κοινότερες ἐρωτικῆς αἰσθηματολογίας πού μποροῦν νὰ γραφοῦν.— Κ. Καραπατάκη (Δαμίσαν). Τὸ διήγημά σας «Ἐνας φονιάς κηλόγηρος» ἔχει τὰ παρακάτω σφάλματα: ἡ σύνθεσις του εἶναι ἀτεχνή, σκηνοθετημένη μετὰ παιδικὴν ἀγνοίαν· ἡ μοιραία σύμπτωσις πού εἰσάγει τὸ παιδί μὲ τὸν πατέρα, ὁ ἀπίθανος τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον παρουσιάζεται ὁ ἀξιωματικός σὺν τὰ νευρώσαστα πού πετιούνται ὅταν πατάει κανεὶς ἕνα κομμάτι, εἶναι πράγμα πού δὲν ἔχουν θέσθι σ' ἕνα διήγημα ἀξιοπρόσεχτο. — Γ. Κ. Ζωγραφικὴν Θεσσαλονίκην. Τὰ ποιήματά σας θὰ τὰ διαβάσουμε καὶ θὰ τὰ κρίνουμε προσεχῶς. Ὅσον ἀφορᾷ γιὰ εὐρύτερη συνεργασία πού μᾶς γράφετε, γιὰ εὐρύτερη συνεργασία πού μᾶς γράφετε, στείλατε μᾶς καὶ θὰ σας ποῦμε τὴ γνώμην μᾶς. — Ντόραν Ρωζέτην. Θὰ διαβασθῇ καὶ θὰ σημειώσουμε τὴ γνώμην μᾶς σ' αὐτὴ τὴ στήλῃ. — Κύπρον Φραγκοῦλην. Πολὸν εὐχαριστοῦμαι

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικά και 'Αποθεματικά Δρ. 1.133.000.000. —
Καταθέσεις (τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1928) » 5.700.000.000. —

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

83 ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 51 MAIDEN LANE

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως
τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν
ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντας ὅρους.

Δέχεται δὲ καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ
καὶ ταμιευτηρίου εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ λίαν
εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

Γ Κ Ρ Ε Κ Α

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ, ΦΕΙΔΙΟΥ 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 2.700.000

Μέτοχοι: Καλλιτέχναι Φιλότεχνοι
ἢ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος

ΤΜΗΜΑ ΩΔΕΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΟΔΟΣ ΦΕΙΔΙΟΥ 3
Διδάσκονται ἅπαντα τὰ ὄργανα καὶ μαθή-
ματα Μονωδία, Δραματικὴ, Ἀπαγγελία,
Ἱστορία Μουσικῆς, Prima Vista, Ρυθμικὴ
σύστημα Dalcroze.

ΕΙΣ ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΗΝΑ ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ἀλεξάνδρας 15
ΔΗΜ. ΧΑΤΖΗΜΜΑΝΟΥΛΗ—Ἀγαθῶν Σουρμελῶν
ΓΕΡ. ΣΑΛΒΑΝΟΥ—Κεραμῶν—Ἐλευσινίων
ΛΕΟΝΤΕΙΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ—Τέρμα Παιτησίων
ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ—Πατησίων 306
ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΤΙΑΗ—Παγκράτι
ΑΛ. ΖΕΡΒΟΥ—ΛΑΖΑΡΟΠΟΥΛΟΥ—Καλλιθέα
ΠΑΝ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ—Κηφισσία
Ν. ΜΠΟΡΟΥΝΗ—Περαία
Μ. ΠΕΤΡΑΚΗ—Περαία
ΜΑΡΚΟΥ καὶ ΜΑΚΡΗ—Ν. Φάληρον
Α. ΨΑΛΤΩΦ—Ν. Φιλαδέλφεια

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
» » ΧΑΛΚΙΔΟΣ
» » ΚΟΡΙΝΘΟΥ
» » ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΙΟΥ
» » ΒΟΛΟΥ

Μέσος ὁρος φοιτῶντων μαθητῶν κατ' ἔτος 2500

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

ΠΙΑΝΑ

ΜΟΝΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΗΜΟΤΕΡΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ
BLUTHNER CROTHIAN STEIN WEC NEUMEYER,
SOPH K.A.Π.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ

Ὅλα τὰ κλασσικά, παιδαγωγικά καὶ νεώτερα.
Γίνονται δεκταὶ ἰδιαιτέραι παραγγελίαι. Συ-
νεργασία μὲ τοὺς μεγαλύτερους ἐκδοτικούς οἰ-
κούς τῆς Εὐρώπης

ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Βιολιά, βιόλες, βιολοντσέλλα, κοντραμπάσσα,
μανδολίνα, κιθάρες, ὅλα τὰ εἶδη τῶν πνευστῶν
ὀργάνων, ἐξαρτήματα παντὸς εἶδους μάνται
φιλαρμονικῶν, ῥόλο., πιανόλες, χρονόμετρα κλ.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ

Ἀναλαμβάνει τὴν ἐκδοσὴν μουσικῶν τεμαχίων
καὶ ἐκδόσεις ἔργων διαφόρων μουσουργῶν.

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΔΙΣΜΑΤΩΝ

Χορδίζονται, λουστράρονται καὶ επισκευάζον-
ται παντὸς εἶδους πιάνο, πιανόλες καὶ μουσικά
ὄργανα ἀπὸ ἀρίστους τεχνίτας.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 25.500.000

ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΑΧ. 830.228

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

Τράπεζα Λαρίσης — Λάρισα
Τράπεζα Τρικινίων — Τρίκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος
καὶ τὰς κυριωτέρας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ταμιευτήριο ἔως 100.000 δρχ.
μὲ 7 ο/ο. — Ἐκτελεῖ πάσης φύσεως
Τραπεζιτικὰς ἐργασίας

“ΒΟΤΡΥΣ,”

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κεφάλ. Μετοχικὸν καὶ Ἀποθεματικὸν
Δρ. 90.000.000 τὴν 31 Δεκεμβρίου 1927

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ:
ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΡ. 27α

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ: Λευκοί, ἐρυθροί,
γλυκοί, μισχάτοι

ΟΙΝΟΙ ΕΙΣ ΦΙΑΛΑΣ: Ἐπιτραπέζιοι
ἐπιδόρπιοι, ὀρεκτικοί, τονωτικοί,
ΒΕΡΜΟΥΤ: Ἐκ παλαιοῦ μισχάτου Οἴνου

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ: Ἀπαράμιλλος

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ “ΒΟΤΡΥΣ,”

ΚΟΝΙΑΚ ΒΟΤΡΥΣ

Ἐφάμιλλον τῶν καλλιτέρων Γαλλικῶν Κονιάκ
Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κέντρα καταναλώσεως

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ

ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3

(ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΖΩΗ) ΤΗΛ. 61-26

Πλουτισθὲν διὰ τῶν τελειωτέρων
μηχανημάτων καὶ διαθέτον ὅλα
τὰ μέσα ἀναλαμβάνει κάθε ἐργα-
σίαν, μὲ ταχύτητα καὶ καλλι-
τεχνίαν ἀπαράμιλλον.

ΤΙΜΑΙ
ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

Ἡ ὀδοντοκρέμα ΚΟΛΥΝΟΣ εἶναι
προστατευτικὴ κατὰ τῆς ὀδον-
ταλγίας, τῆς σήψεως καὶ τῆς οὐλί-
τιδος

Ἡ χρῆσις τῆς ἐπὶ τοῦ ἐνός τρίτου
ἐπὶ τῆς ψήκτρας, ἐπαρκεῖ ὥπως ὁ-
παλλάξῃ τὸ στόμα τῶν ὑπολειμ-
μάτων τῆς ἐν ἀποσυνθέσει τρο-
φῆς, διαλύσῃ τὸ ἐπίστρωμα καὶ
ναταστρέψῃ τοὺς φορεῖς τῆς
σήψεως.

Δοκιμάσατε σήμερον τὴν ΚΟΛΥΝΟΣ.
καὶ θὰ ἀποκομίσκῃτε τὴν εὐχάριστον
αἰσθησὶν τῆς καθαριότητος καὶ τῆς
δροσερότητος, ἥτις διατηρεῖται εἰς
τὸ στόμα.

ΚΟΛΥΝΟΣ

ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ

ΜΟΝΟΣ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΜΟΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΗ

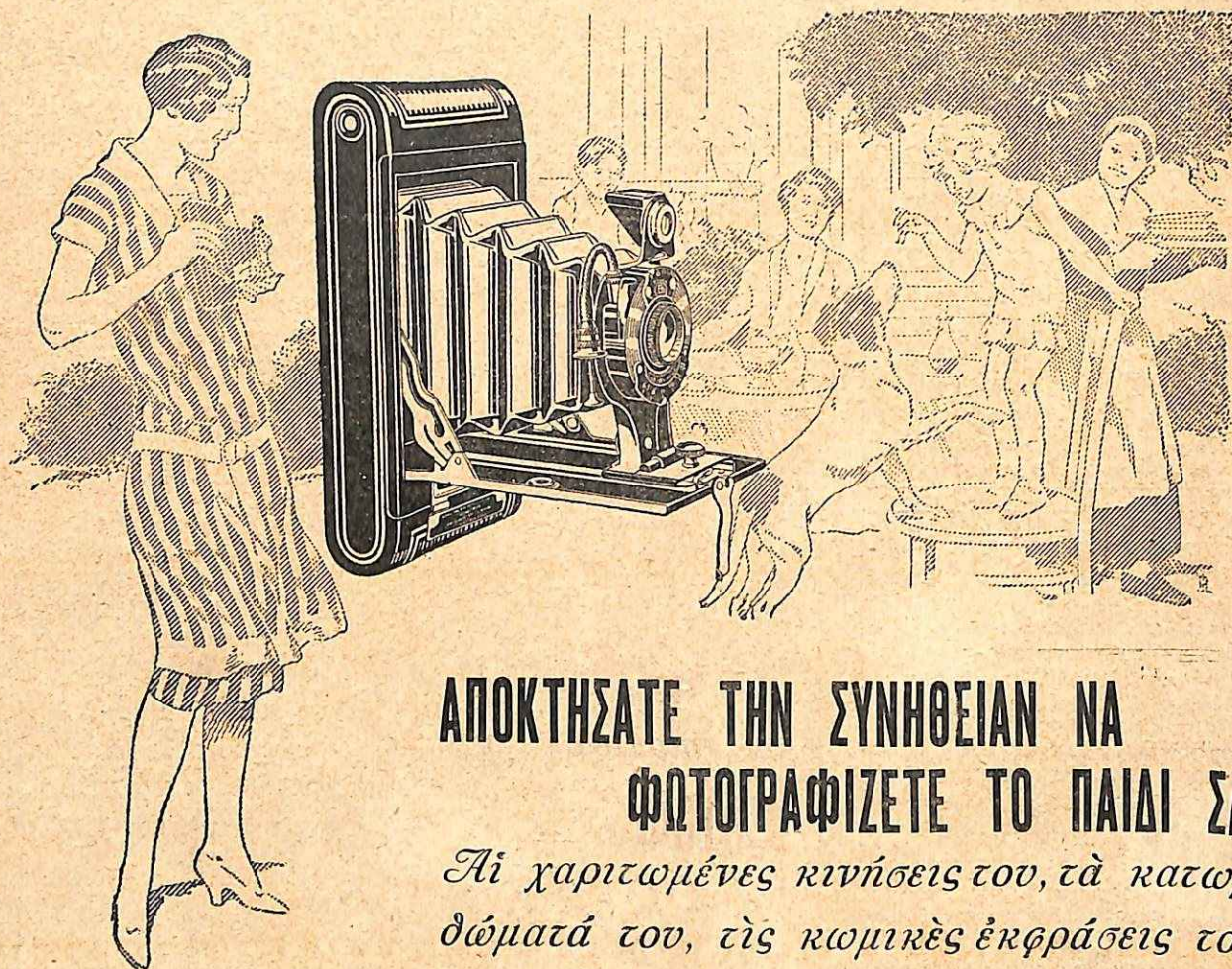
4 Εὐριπίδου 4 ΑΘΗΝΑΙ

ΔΕΜΕΝΟΙ ΟΙ ΤΟΜΟΙ

Α. Β. Γ. ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΠΟΥΛΙΟΥΝΤΑΙ ΠΡΟΣ ΔΡΑΧ. 100 ΕΚΑΣΤΟΣ

ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΟΔΟΣ ΜΑΓΕΡ 29

**ΑΠΟΚΤΗΣΑΤΕ ΤΗΝ ΣΥΝΗΘΕΙΑΝ ΝΑ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΖΕΤΕ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΑΣ**

*Αἱ χαριτωμένες κινήσεις του, τὰ κατωρ-
δώματά του, τῖς κωμικὰς ἐκφράσεις του.*

ΚΑΙ ΕΊΝΑΙ ΤΟΣΟΝ ΕΥΚΟΛΟΝ ΜΕ ΕΝΑ

K O D A K

ἓνα κλίκ! καὶ ἡ φωτογραφία εἶναι ἔτοιμη.

*Καὶ τὸ λεύκωμα σοῦ δὲ περιέχῃ αὐτὰς τὰς φω-
τογραφίες δὲ εἶναι εὐχάριστο σήμερα, ἀλλὰ
ἀνεκτίμητον μετὰ ἀπὸ λίγα χρόνια*